

Ea/K1

KAITSE KODU!

3. MÄRTS

1928

№ 4

HIND 30 SENTI

TALLINNA KREDIIT PANK A/S.

ASUTATUD 1907. A.

Tallinnas, S. Karja tän. nr. 23, oma majas.

Telegr. aadress: „KREDITBANK“.

OSAKONNAD:

Abjas, Antslas, Haapsalus, Hiiu-Keinas, Jõhvis,
Narvas, Nõmmel, Tartus, Türil, Viljandis ja Võrus.

TOIMETAB KÕIKSUGU PANGA-
OPERATSIOONE KODU- JA VÄLISMAAL.

ÜHISTEGELINE KESKPANK

EESTI RAHVAPANK

ASUTATUD 1920. A.

TALLINNAS,

ASUTATUD 1920. A.

S. KARJA T. 19, OMA MAJAS. ∴: KÕNETRAADID 2-02, 24-14 ja 28-28.

Võtab hoiusummasid tähtajalisele ja jooksvale arvele ja mak-
sab ajakohaseid hoiuprotsente. — Võtab liikmeks kõiki ühis-
tegelisi asutusi, kogukondlikke omavalitsusi ja riiklikke ise-
seisvaid ettevõtteid ning annab nendele laenusid. — Korral-
dab riiklikkude laenude andmist asunikkudele ja kalamees-
tele. — Toimetab raha saatmist ja sissenõudmist kõikides Eesti
linnades ja alevites korrespondentide-ühispankade kaudu. —
Eesti Rahvapanga liikmeks oli 1. märtsil 1928. aastal
∴: 251 ühistegelise asutust ja kogukonna omavalitsust. ∴:

Panga arveteseis 31. detsembril 1927. a. oli Mk. 357.356.000.—

JUHATUS.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVJ

IV AASTAKÄIK

Nr. 4

3. MÄRTSIL 1928

Väljaandja: Kaitseliidu staap.

Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tellimishind: aastas 6 krooni, poolaastas 3 krooni, veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad. 1/4 lehek. 40 krooni, 1/2 lehek. 20 krooni, 1/4 lehek. 10 krooni ja 1/8 lehek. 5 krooni. Esimese kaane sisekülj 50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Üksiknumber 30 senti.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 1/29—10 h.

Tänases numbris: Vabariigi 10. aastapäev meil ja mujal. — Önnesoovid kaitseliidu ülemale E. V. 10. aastapäeva puhul. — Ülendamisest kaitseliidus ja kaitseväes. — Kaitseliit eesvedajana. — Kas igavene rahu saabumas? — Noorsoo kasvatus. — Mõnd väliskindlustamise ja pioneerali kohta. — Naise teguvõime kodukaitse alal. — Selfskonna ilmne tunnustus kaitsele. — Eesli iseisvuse väljakuulutamise 1. Eesli polgu poolt. — Laskeradadele! — Üks reaalse Soome silla ehitaja. — Soome kaitsele seadus. — Öppurina kodu kaitsemas. — Trumm. — August Koff. — Üleriiklikud suusatamisvõistlused Tapal. — Narva maleva lendkool. — Suusavõistlused Tartu malevas. — Jaanuarikuu Tartu malevas. — Kaks möödunud nädalat. — Male.

Vabariigi 10. aastapäev meil ja mujal.

Möödunud on pidupäevad, algab uuesti töö.

See oli suurejooneline pidutsemine, mida nägime oma vabariigi 10. aastapäeval. Oli tõepoolest tundmus, et pidutseb kogu rahvas. Kuhu sa ka ei vaadanud, igalpool nägid vaimustatud nägusid, säravaid silmi, igalpool vanikutega ehitud maju, rahvuslikke lippe, igalpool kõlasid isamaa laulud ja soojad kõned.

Ei mingit kroonulikkust ega ametlikku laadi. Igaüks tundis end teise venna, õena, igaüks tundis end oma vabaduspäeva pühitseva rahva liikmena.

Kõik olid end pannud pidurütüsse — ka ajakirjandus. 23. ja 24. ilmunud ajalehed, pealinna kui ka provintsi omad, üllatavad otse oma maitserikka välimuse, tuumaka sisu ja hulga illustratsioonide poolest. Ainult üks leht Eestis ei paistnud millegagi silma harilikust hallist äripäevalisusest — see oli „Rahva Sõna“. Tema ei leidnud põhjust pidutsemiseks, rõõmu avaldamiseks Vabariigi 10. aastapäeval, kuigi just tema, kui meie sotsia-

listide häälkandjal selleks oleks vahest pidanud olema eriline põhjus. Tuletagem meele, kes kommunistliku hirmuvalitsuse ajal oleksid pidanud erilisel kannatama, keda erilise hooga oleks taga kiusatud, kui nad oleksid endiselt tahtnud seista oma tõekspidamiste eest, poleks tahtnud sulada kommunismi rüppe. On ju avalik saladus, ning seda näitavad ka kommunistide teod meie naaberriigis, et esimesed, kellele oleks maha võetud pea, oleksid olnud sotsiaaldemokraatia juhid, just need, kes juhivad ka „Rahva Sõna“.

Ka välismaal asuvad eestlased ei unustanud oma kodurahva pidupäeva. Suurejoonelised pidustused pandi nende poolt toime meie naaberriikides, Soomes, Lätis, Poolas, Rootsis, Daanis ja mujal. Isegi kaugel ookeanide taga, Austraalias ja Ameerikas, tulid kokku eestlased ja mälestasid sooja südamega oma kalli kodu maad ja rahvast ja selle kangelaslikku heitlust oma iseisvuse saavutamisel.

17. veebruaril 1928. a. surma läbi lahkunud malevlast

RUDOLF PRUVLIT

mälestab sügavas leinas

PETSERI MALEV.

Kuid mitte eestlased üksinda, ei, ka hulk Eesti sõpru välisriikide kodanikkude hulgas tundsid ühes meiega headmeelt meie iseseisvuse 10. aastapäeva puhul. Pea kõigi maade ajakirjanduses ilmusid pikemad kirjutused Eestist, mis olid kaunistatud rohkete piltidega meie tähtsaimast riigitegelasist, maast ja rahvast. Kõik need kirjutused on väga heatahtlikud Eesti suhtes, mitmed isegi õige kiitvad.

Ka kodumaal korraldatud pidutsemistest võtsid välisriikide esindajad ja siia sõitnud rohkearvulised külalised naaberriikidest innukalt osa, tundsid rõõmu meie rõõmust, tõstsid oma südamlikkude õnne-soovidega meie pidutuju.

Ainult üks neist ignoreeris meid, mängis haavatut ja püüdis valada mürki meie pidukarikasse. See oli Saksa esindaja minister Frank. Pidustustest puudumine olevat sündinud Saksa välisministeeriumi korraldusel. See võib ju olla. Sest kahtlematult olid peamõjuriteks isikud, kes omal ajal tahtsid luua „Balti hertsogiriiki“, sest ainult neid võisid tõsiselt pahandada meie riigikogu läkituse sõnad raske okupatsioonija kohta.

Milles seisid siis õieti need „haavavad“ sõnad? Võttes kätte riigikogu läkituse Eesti vabariigi rahvale, leiame sealt järgmised laused keisriaegse Saksamaa ja okupatsiooni kohta:

„Saksa tolle aegsetele valitsusvõimudele pidi ilmasõda võimaldama muuseas liita Saksamaa külge ka neid maid, mida peeti tarvilikuks muuta lähemaks asumaaks oma kiirelt kasvavale rahvale. Niisuguste maade hulka oli arvatud ka Baltimere rannik. Jõuetuksjäänud Venemaa ei suutnud Saksamaad enam tagasi hoida Baltimaade okupeerimisest. Olles nende kahe ilmariigi vahel, pidi Eesti rahvas valima oma saatuse kujundamiseks tee, mis teda ei oleks viinud vastu hävile,

vaid oleks juhtinud lootusrikkale tulevikule“.

„... enesemääramise õigust ei austanud tegelikult ei Vene enamlaste juhtimisel tegutsevad revolutsioonilised võimud, ei võidu peale kindlad Saksamaa väejuhid. Esimesed ajasid vägivõimuga laiali kõik meie demokraatlikule alusele rajatud omavalitsuse ja valitsuse asutused, teised panid liikuma meie maa ja rahva allaheitmise kavatsustega oma seni võidurikkad väed“.

„Vene enamline võim vastas meie iseseisvuse kuulutamisele sellega, et ta Saksamaa vägedele lepingu põhjal õiguse andis meid okupeerida. Okupeerijad aga ei hoolinud meie rahva tahtmisest, vaid nad saatsid laiali meie Maapäeva ja kõik omavalitsuse asutused, tõstsid igalpool esimesele kohale Saksa keele ja kutsusid viimaks kokku oma valiku järgi maapäevad, kes pidid paluma Eestimaa Saksa riigi külge liitumist. See oli raske katseaeg Eesti rahvale. Maa oli niisuguse surve all, nagu seda Vene ajalgi ei nähtud. Öppisime tundma, mis meid oleks oodanud, kui saatus oleks meid sidunud Saksa keisririigiga.“

Saksamaa sõjalise võimu kokkuvarisemine tõi lõpu okupatsioonile ja vabastas meid sellest alandavast, ülekohtusest ja rahvuslikke tundeid tallavast survest.“

Ja see on kõik. Ent see on ka viimase sõnani puhas ajalooline tõde, mida ajaloolistel tagasisivaadatel ei saa jätta mainimata, sest muidu saaksime sootuks vale pildi tolleaegsest olukorrast meie maal, meie võitlustest iseseisvuse eest.

Oleks arusaadav, kui neid meeletuletsi ei tahaks kuulda tolleaegsed Saksa keisririigi võimumed ja okupatsioonivõimude poliitika juhtijad, ent arusaamatuks jääb, miks end nende läbi erutada lasevad praeguse vabariikliku

Langenud kangelaste austamine vabanduspäeval.

Ula: seltskondlikud organisatsioonid pargadega sõdurite surnuaial. All paremal: Lääi sõjaväe esindaja, kindral Berkis, asetab pärja sõdurite surnuaial. All vasakul: koolid lippudega vabandussõjas langenud õpilaste ausamba ümber.

Saksamaa juhtivad tegelased, kes ainult selle tagajärjel omavad oma rahva usalduse, et nad samuti, nagu meie, eestlasedki, hukka mõistavad keisriaegse Saksamaa poliitika ja ka okupatsioonivõime juhtiva Ludendorffi süsteemi ja Saksa tolaegse valitsuse maadehõitsemise plaane. Või tahab praegune vabariiklik Saksamaa tagant järele omaks tunnustada tolaegse keiserliku valitsuse poliitika ja oleks selle asemel talitanud just samuti?! Siis poleks ju vajatud Saksa revolutsiooni, siis pandagu aga pigemini kohe jälle keiser troonile ja sõidatagu aga edasi endises suunas!

Saksa ajakirjandus hindab oma saadiku ärajäämist meie pidustustelt ja selle põhjuseid õige mitmest seisukohast, mõned tagasihoidlikult, mõned karedamalt. Hoopis käest ära aga läheb oma hindamises Saksa välisministri Stresemanni

häälekandjaks peetav Berliinis ilmuv ajaleht „Tägliche Rundschau“, kui ta oma 27. veebruari numbris kirjutab:

„Teised ajad — teised linnud, teised linnud — teised laulud. 1918. a. võeti Saksa sõjavägesid Eestis juubeldades kui vabastajaid vastu. Nüüd aga istub Eesti põialpoiss (käblik) aiateiba otsas ja vidistab meile tänamatust. Seda ei maksa küll liig traagiliselt võtta. Aga siiski valutab vana haav, kuigi ainult mõni põialpoiss temas uuristab.“ (Sõrendused artikli autori poolt).

Esiteks eksib „Tägliche Rundschau“ väga, kui ta Saksa sõjavägesid juubeldades vastuvõtjate all, nagu näib, mõistab Eesti rahvast. Juubeldajaid oli, ent need olid Balti-Saksa tanted, kes juubeldasid, lilli tulijaile pildusid ja sõduri hobuste ninu suudlesid, mitte aga Eesti

rahvas. Teiseks ei maksaks „Tägliche Rundschau“ ikkagi Eesti põialpoisist nii mõnitavalt kõneleda, kuna see „mõni põialpoiss“ väga hästi sai hakkama tu-geva „Raudse diviisiga“ ja ta veriste pea-dega Riia alla tagasi peksis, kui see Eesti vägedele äraandlikult nuga selja tagant tahtis südamesse torgata. Ning lõpuks — põialpoiss on ka vaba lind, kuigi ta on väike, ning tal on sama siristamise ja oma pesa ehitamise õigus kui suurel ja laiatiivalisel kotkal.

Mõnitustega ei tehta ümber ajalugu, mõnitustega võib aga hävitada lugupida-mise, mida seni on tunnud Eesti rahvas vabariikliku Saksamaa vastu.

Seda peetagu silmas, kui kirjutatakse jutte „mõnest tänamatust põialpoisist“!

Pidupäevad on lõpule jõudnud, algab uuesti töö, igapäevane visa töö meie tu-leviku kindlustamisel. Meie vabadushoone ei ole kaugeltki veel lõpule ehitatud, kuigi me sellega möödunud kümne aasta jook-sul oleme jõudnud jõudsasti edasi. Tööd

ja vaeva tuleb näha veel palju, enne kui lõpulikult jõuame sihile. Ent sinna, hel-gemasse tulevikku, jõuame kindlasti, kui töötame igaüks oma tööalal täie innu ja arusaamise, täie andumuse ja armastu-sega. Kui mõnel ehk seni veel puudus usk meie vabaduse kestvusse, siis nüüd, pärast kümneaastast raugematut tööd va-bas Eestis, nüüd, kus oleme suutnud proo-vida oma jõude, nüüd, kus võisime juba hindamise alla võtta oma seniseid töötu-lemusi, nüüd ei tohiks meie südamesse enam poetuda kartus ja kahtlus, nüüd peaksime olema lõpulikult veendunud, et kõik oleneb meist endast, meie töötahtest ja meelegakindlusest, et kuni meil jätkub seda ja vaba rahva eneseteadvust ning uhkust, seni võime kindla pilgu ja meelega astuda tulevikku, sest tulevik on meie päralt!

Nii siis heitkem kõrvale pidurüü tule-vaste pidupäevade jaoks ja asugem uuesti oma riiki ülesehitavale tööle.

Victor Negro.

Õnnesoovid kaitseliidu ülemale E. V. 10. aastapäeva puhul.

E. V. 10. aastapäeva puhul sai kaitseliiduülem kindralmajor J. Roska hulk õnnesoovi-telegramme ja -kirju, küll välis-, küll kodumaalt. Toome siin neist mõned:

Soome kaitseliidu ülemalt.

Helsinki, 23. II. 28.

„Eestin suurena muistopäivänä onnittelevat Suomen suojeluskunnat veljeskansan vabaaehtoista maanpuolustusväkeä“.

Kenraalimajuri Malmberg.

Läti aizsargside ülemalt.

Riia, 23. II. 28.

Südamlikke tervitusi saavad Läti kaitseliitlased oma lähematele ja armsamatele naabritele Eesti kaitseliitlastele nende riigi suurel pidupäeval, soovides, et see erk vaim ja suur isamaa-armsatus, millega tõesti võivad uhked olla Eesti kaitseliitlased, alles jääks neile raskes riigi kaitse töös ka tulevatel aastakümnetel ja sajanditel ning oleks neile esimeseks ja pühaks kohuseks.

Bolsteins, Läti kaitseliidu esimees.

Poola küttide liidult.

Varssavi, 22. II. 28.

Härra kindral!

Palun arvurikaste, kõigilt poolt Eesti vabariigi 10. aastapäeva puhul Tallinna kokkuvoolavate õnne-soovide hulgas lahkelt vastu võtta meie kuumemad soovid Teie ilusa isamaa õitsenguks ja õnneks, samuti tema neile truudele kaitsjatele, kes ühinenud kaitseliidu lipu alla.

Teie, eestlased, ja meie, poolakad, oleme vabanenud orjusest oma enese jõul. Seepärast võime teistest paremini endale anda aru ikkest, mis lasus meie rahval, ja rõõmustada palju sügavamal rõõmuga kui ükski teine, nähes iseseisvat Eestit kõigutamatult minemas vastu õitsvale tulevikule. Teisest küljest — meie vääramatu veendumus ütleb meile, et iga kallaletung Teie iseseisvusele on samal ajal ka alguseks sõdadele meie eneste iseseisvuse vastu.

Eesti iseseisvuspäeval südamest ühes kaitseliiduga hüüame: Elagu Eesti! Elagu kaitseliit!

Kierzkowski,

Dr. Dluski,

Küttide liidu ülemjuhataja.

President.

Läti kaitseliidu juhatuse liikmelt G. Milbergilt.

Riia, 24. II. 1928.

Kõrgesti austatud härra kindral!

Olin täna kutsutud Eesti saatkonda ja kuulsin seal major Masingilt, et olete ülendatud kindraliks.

Tervitan südamlikult aukõrgenduse ja ühtlasi Eesti vabariigi 10. aastapäeva puhul!
Elagu Eesti omakaitse organisatsioon — kaitseliit! Elagu ta ülemjuht — kindral Roska!
Läti kaitseliidu keskjuhatus ja seimi liige G. Milberg.

Läti uuspõllumeeste ja väikemaaomanikkude rühmalt.

Riia, 24. veebruar 1928.

Eesti vabariigi kaitseliidu esimehele kõrgesti austatud kindral Roskale.

Läti uuspõllumeeste ja väikemaaomanikkude erakonda kuuluvate Läti kaitseliitlaste nimel tervitan südamest kindraliks ülendamise puhul teenistusastmes. Palun edasi anda vennalikku tervitust Eesti vabariigi 10 aasta juubeli puhul — kõigile Telle alluvatele kaitseliitlastele ja naiskodukaitsjale.

Uuspõllumeeste ja väikemaaomanikkude rühma ülesandel seimi liige:

G. Milberg.

Läti Vanagu (Kotka) seltsi juhatuselt.

Riias, 24. II 28.

Eesti kaitseliidu ülemale kindral Roskale.

Läti Vanagu (Kotka) seltsi ja keskvalitsuse ülesandel palun edasi anda kõige paremaid soove Eesti kaitseliitlastele vabariigi kümne aasta olemasolu peoks.

Elagu Eesti ja Läti rahva vendlus!

Abiesimees

Vanags-ülemjuht G. Milberg.

Adjutant

Vanags-juht (allkiri).

Endiselt Poola sõjaväeliselt atašeeselt.

Varszava, 24. II 28.

Ülendamise puhul soovin Telle, härra kindral, palju õnne ja edu edaspidises töös.

Kapten Drymmer.

Soome kaitseliidu Edela-Häme maleva pealikult.

Hämeenlinna, 24. II 28.

Eestiä ja sen urheita poikia onnittelee vapautuspäivänä!

Etelä-Hämeen suojeluskuntapiiri piiripäällikkö Suolahti.

Soome kaitseliidu Lappeenranna maleva juhtidelt.

Lappeenranta, 24. II 28.

Onnittelemme sydämellisesti herra kenraalia ja Eestin reippaita suojeluskuntalaisia 10-vuotisen vapauspäivän johdosta. Eläköön veljeskansa!

Ahlfors, Gruber, Kauppi, Koskinen, Olson, Snellman, Turunen, Uimonen, kapteeni Karimonjohdantamia Lappeenrannan suojeluskuntalaisia.

Leedu sõjaministri ja kaitseliidu ülema tervitus „Kaitse Kodu“ toimetusele.

Kaunas, 24. II 28.

Minu kõige südamlikumad tervitused Teie maa iseseisvuse kümnenda aastapäeva puhul.
Võtke vastu minu parimad soovid.

Kolonel Daukantas.

Ülendamisel kaitseliidus ja kaitseväes.

Kaitseliidu ülem J. Roska -- kindralmajoriks.

Kindralmajor J. Roska.

Eesti vabariigi 10. aastapäeva puhul ülendati vabariigi valitsuse otsusega 20. veebruarist s. a. auastmetes kaitseliidus, maa-, lennu- ja mereväes ning varustusvalitsuses ja sanitaarkutseliigis üldse 89 kõrgemat sõjaväelast ja ohvitseri.

Kaitseliidus ülendati kaitseliidu ülem, senine kolonel **Johannes Roska** — kindral-majoriks.

Kaitseliidu peastaabi ülem, senine kindral-staabi major **Jaan Maide** — kindralstaabi kolonel-leitnantiks.

Tartu maleva pealik, senine kapten **Villem Saarsen** — majoriks.

Peale nende senine noorem-leitnant **Osväld Ilves**, Petseri malevast, —

leitnantiks, senine lipnik **Nikolai Kütt** (Narva malev) — noorem-leitnantiks, senine lipnik **Arnold Karukäpp** (Viru malev) — noorem-leitnantiks.

*

Kuna kõikide maa- ja mereväes ülen-datute nimede üleslugemine liigne, nime-tame siin veel ainult kolm tähtsat au-üendust: sv. õppeasutuste ülem, senine kindralstaabi kolonel **Gustav Jonson** kindralstaabi kindral-majo-riks; varustus-valitsuse ülem, senine kolonel **Tõnis Rotberg** — kind-ralmajoriks ja merejõudude juhataja, senine mereväe kapten **Herman Saltza** — kontraadmiraaliks.

Kindralstaabi kolonel-leitnant J. Maide.

Kaitseliidu pärg vabaduse eest langenuile. Kaitseliidu peastaabi ülem kol. J. Maide ja maleva pealik Zimmermann pärga panemas.

Kaitseliit eestvedajana.

Vabariigi aastapäev ja kaitseliit.

Nagu tähelepanematult on Eesti elu keskele kasvanud vägev jõud, mille ümber koonduvad mehed ja naised ning mis end avaldab mitmesugustel elualadel. See on meie kaitseliit. Maal ja linnades on see organisatsioon oma tegevuspiirkonda tõmmanud energilisemad kodanikud. Näeme ning kuuleme selle tegevusest igapäev midagi uut. Nii on käimas sanitaarkursused, kõiksugu õmbluskursused naistele jne. See on liikuma pannud meie seltskonna. Praegu on raske ära määrata kaitseliidu tegevuse mõju. Sõjalisest küljest on ette aimatav, kuid kultuurilisest küljest küll vaevalt, sest tagajärjed avalduvad aastakümnete järele. Kuid siinkohal ma tahtsingi just alla kriipsutada kaitseliidu tegevust puhtrahvuskultuurilisest seisukohast.

Meie teame väga hästi, et iseäranis maal seltskondlik tegevus viimasel ajal on lonkama löönud.

Oli nagu tagasimineku ajajärk. Sellest ülesamiseks tundus tarvidus uue tõukejõu järele. See ei saanud tulla enam nendelt, kes varem töötasid. Midagi uut oli tarvis. Selleks on nüüd osutunud kaitseliit.

Ennast välja tõstmatult puhta vaatlemise teel võime tähele panna, et kaitseliidul iseäranis maal on suured ülesanded juba seltskondliku orga-

niseerimise ja õhutamise alal täita olnud. Kaitseliit on seal, kus muud organisatsioonid nagu varjusurmas, oma tegevusala laiendanud väljaspoole oma piire. Seda võib ette heita, kuid see on paratamatu, sest ka kaitseliidul on tarvis elavat ümbrust ja vastuvõtlikku pinda seltskonnas. Kui seda ei ole, peab ise looma. Ja meie näemegi sel alal suurt tööd tehtuna: kaitseliit on enese peale võtnud üldhariduslikud ülesanded loengute jne. näol; on algatanud rahvamajade ehitust, on seltskonda ergutanud langede austamiseks ja seltskonnale õpetanud enesevalitsemist ja oma töö hindamist.

Tema, kui suure teguri, töö ilmutas end väga eeskujulikult vabariigi aastapäeva pidustuste eel ja ajal. Nii paljudes kohtades, kus seltskondlikud organisatsioonid, kas oma sisemiste lahkhelide või saamatuse tõttu, ei saanud küllalt energiliselt tegutseda, ehk omavalitsused parteipoliitiliste vahekordade pärast pidid „unustama“ tähtsamad asjad, asus eestvedajaks kohalik kaitseliit. Ning sellel oli määratu mõju: hakati liikuma ja see liikumine haaras lõpuks iga inimest igast seltskonnakihist ja vanadusest.

Ei olnud vist ühtki maakohta, kus poleks kaitseliit oma juhtiva sõnaga pidustuste kordaminekuks kaasa aidanud. Ja meeleeoluliselt mõjus

Kas igavene rahu saabumas?

Rahvasteliit rahuloojana. — Monroe doktriin. — Punane sabotaash.

Genfis istub praegu koos Rahvasteliidu julgeolekukomitee, kus esindatud mitmed tähtsamad riigid ja kes peab uurima küsimust ning leidma teid, kuidas tulevikus hoida ära sõda ja valmistada ette ülemaailmist relvade mahapanemist. Oma töö tulemused esitab see julgeolekukomitee hiljem Rahvasteliidu desarmeerimiskomisjonile, kus siis küsimust püütakse juba rohkem praktilisest seisukohast otsustada.

Rahvusvaheline julgeolek, sõdade ärahoidmine, desarmeerimine — need on küsimused, mis eriti peale maailmasõda tõusnud akuutsemate maailmaprobleemide hulka. Kõneldi pärast sõja lõppu, esimestel päevadel-kuudel pärast maailma ajaloo hirmsamat tapatalgut, mil veel nii õudselt-värsketena seisid kõigil silme ees selle enesetapjalikud hävitused, nii palju „igavesest rahust“. — „See sõda peab jääma viimaseks! Ta jääbki viimaseks, sest sõda on muutunud liig koledaks, liig halastamatuks, sõjapidamine liig hävitavaks, nii et mälestused maailmasõjast peaksid kõigil mõõga tõmbamise isu igaveseks ära ajanud olema.“ Nii kõneldi, nii loodeti, nii usuti ja oldi joovastatud igavese rahu mõttest.

Loodi Rahvasteliit, mis pidi saama kõigi rahvaste ja riikide erapooletuks ja õiglaseks vennastuskoguduseks, kus üksteist üksväärsetena pidi tuntama ja kohatama. Rahvasteliit pidi ühtlasi kujunema kogu maailma parlamendiks, kus rahulik, s. t. diskussioonide teel pidi lahendatama kõik tüliküsimused ja riikidevahelised konfliktid.

Ei hakka siin harutama, mis oli nende entusiastlike lootuste nurjumise põhjuseks — kas inimese ja masside psüühikas pesitsev võitluse ürgtahe, üksikute kildkondade poolt kavalalt juhitud ja maskeeritud kombinatsioonid või lihtsalt maailma organismi käsk — aga tõde on see, et praegune maailm pole sugugi nii rahutahtlik, kui seda ehk mõnd

lasid ette aimata pärast sõjaaegsed rahuigatsused ja -needused sõjatondi soomustatud seljale.

Ja seepärast istuvadki Genfis koos mitmesugused rahutahtlike nimedega meestekogud ja kalkuleerivad ülesande kallal, kuidas sillutada ja tasandada — pigemini vist küll ehitada! — teed maailmatarkuse ja eluaustamise inglile — Iga-velese Rahule.

Meil, väikerahval ja -riigil, on vist kõige rohkem põhjust tunda huvi selle rahumodeleerimise vastu, kuna oleme rohkem kui huvitatud rahu alahoidmisest. Teiseks — oleksime ka kas või suurriik — annab meie geograafiline asend küllaltki huvitatud olla igast rahu kindlustavast saavutusest või kaalutlusest.

Ei tarvitse olla pessimist, et otsustada seniseid saavutusi sel alal arvustavalt. Samuti kui ei tohi maha salata seda headennustavat ja tänuväärt tööd, mis Rahvasteliit ses suunas juba suutnud teha (Itaalia-Greeka konflikti lahendus, Bulgaaria-Greeka sõja lõpetamine, enne kui see õieti sai puhkedagi jne.). Aga ideaalist, sõdade täielikust ärahoidmisest on maailm veel õieti kaugel ja pole kuigi palju lootusi, et praeguse maailmakonjunktuuri juures niipea see saavutatav ongi. Siin on takistuseks põhjused, mis ei olene ainult Rahvasteliidust, sellest asutusest, kellele paneme meiegi palju lootusi. Aga neist takistustest hiljem.

Rahvasteliidu ringkondades on vaieldud ja vaieldakse veel praegugi küsimuse üle, kumb peab tulema enim, kas desarmeerimine või julgeolek. Küsimus on koguni seatud nii: kas oleneb julgeolek desarmeerimisest või desarmeerimine julgeolekust?

Prantsusmaa, Itaalia, Poola, Tschehhoslovakkia ja hulk teisi riike, teatavate reservatsioonidega, ka Briti maailmariik, asuvad seisukohal, mida peame täiel määral jagama meiegi: esiteks olgu kindlustatud julgeolek, alles siis tohib

see hästi. Veel niisugustes kohtades, kus kaitseväe osad puudusid. Siin oli rahval võimalus oma enese jõudu nagu hinnata ja moraalselt mõjus see hästi: ainult ise oled sa oma elu korraldaja ja enda kaitsja.

Aastad lähevad edasi ja kaitseleidu töö süveneb. Pind, mis alul täis konarlusi tööks, saab siledamaks, ning ümbrus vastuvõtlikumaks.

Sellega on kaitseleit loonud endale suure ja kindla aluse seltskonnas ja riiklikus organismiss.

täielikult kaotada sõjaväeteenistuse sundus, hävitada kõik püssid, lukud ustelt tohib lõhkuda ja öövahid magama saata alles siis, kui on kõrvaldatud kartus, mis sundinud neid lukke ustele ette panema ja öövahte palkama.

Saksamaa, kes Versailles'i rahulepingu põhjal oli sunnitud end desarmeerima ja seda teataval määral simuleerinud, aga asus alul nõudmisele, et esiti hävitagu kõik riigid kõik oma relvastuse, uputagu või lammutagu kõik oma lahingulaevad, kaotagu sunduslik sõjaväekohustus, — ja see

Nüüd tekkisid aga teised lahkuminekud. Nimelt süsteemi pärast, kuidas seda julgeolekut teostada. Prantsusmaa soovitab üldist julgeolekulepingut, millisesse astuksid kõik Rahvasteliidu liikmed. Õieti on see kava Soome esitatud ja seepärast (ühtlaste olude ja hädavajalisuste pärast) ka meie seisukohalt kõige soovitavam ja kõige rohkem eeldusi andev tõsiseks rahuks ja julgeolekuks. See kava näeb nimelt ette, et kõik Rahvasteliidu liikmed on sunnitud andma juriidilise iseloomuga tülüküsimu-

Välisriikide sõjaväelised esindajad vaatlemas paraadi Vabadusplatsil.

kindlustavatki julgeoleku. Saksa ei teinud küll seekohast konkreetset ettepanekut, hoidus sellest tagasi, kuid igast ta seisukohast paistis see teatud määral tagamõtteline seisukoht välja. Tagamõtteline seepärast, et ta nii oleks saanud parima võimaluse end jälle tunda üleolevana oma endistest vastastest — juba kas või rahva arvu pärast. Ja omanud lootuse, et „kui midagi juhtub“, siis pole vähemalt teistel suuremat võidulootust kui temal... Aga hiljem on ta sellest seisukohast nähtavasti loobumas, kuna R.-l. enamus siiski mõtleb teisiti.

Seega valitseb Genfi rahu-sepikojas praegu kindel veendumus: esiteks julgeolek, siis alles desarmeerumine; teiste sõnadega: julgeolek võimaldab desarmeerumist, mitte desarmeerumine julgeolekut.

sed alalise rahvusvahelise kohtukoja, teistsugused tülid aga samase alalise ja rahvusvahelise tribunaali otsustada. Soome on sellele juure veel nõudnud ja soovitanud lisandust, et Rahvasteliidu liikme tüli puhul mitte Rahvasteliidu liikmega, kui tüli algatajaks viimane, annab R.-l. oma liikmele faktilist abi ja toetust. Poola paranduses öeldakse, et Rahvasteliidu nõukogul oleksid sõja ärarahoidmiseks kasutada ka teatavad jõulised sanktsioonid, kuna ja ainult lepingud ja kohtukoja ning tribunaali otsused ei anna rahuks mingit olulist tagatist.

Inglismaa on seesuguse üldise julgeolekulepingu vastu. Tema soovitab regionaalseid julgeolekulepinguid, s. t. rahvad, kes tahavad oma julgeolekut kindlustada, astugu julgeolekulepingutesse teiste, samasugusel geograa-

filisel alal asuvate riikidega ja võtku üksteiselt tagatisi. Briti üldisest lepingust kõrvalekalduv seisukoht on seletatav ta riigi ulatusega mitmesugustesse maailmajagudesse, kellel sagedasti vastukäivad huvid.

Näib siiski nii, et üldisest julgeoleku-lepingust seekord veel asja ei saa. Teiseks takistuseks on ju veel ka see kuulus „Monroe doktriin“, millise andis Ameerika Ühisriikide president James Monroe a. 1823: „Ameerika ameeriklastele!“ — s. t. ükski väljaspool Ameerikat asuv võim ei tohi segada Ameerika riikide vahelistesse asjusse. Aga ometi on peale Ühisriikide ju peaaegu kõik Ameerika riigid Rahvasteliidu liikmed ja ka nende gi vahel võivad tekkida tülid, mida üldise julgeolekulepingu sõlmimise korral lahendaks Rahvasteliit — s. t. teatavas mõttes ikkagi väljaspool Ameerika kontinenti asuv võim.

Iseloomuliku demagoogiaga on praegusel rahukindlustamise ajal hakkama saanud see riik, kelle poolt end rahuoludesse koondav maailm kõige rohkem end tunneb ähvardatuna — Nõukogude Venemaa. Tema esitas Genfis kava, mille järele maailmast kaotataks kõik sõjaväed lähema nelja aasta jooksul. Et ta oma ettepanekut ise tõsiselt ei võta, vaid ainult propaganda abinõuna pimedate ja võhikuliste masside juures, seda teab küll terve maa-

ilm. Oli ju alles 25. veebruaril punaväe 10. aastapäev, kus Stalin ütles, et kommunistlik erakond võib olla uhke see peale, et on asutanud maailma kõige suurema sõjajõu, kellel ülesandeks punalippu püstitada kogu maailmas. Samal juubelil ütles Moskva nõukogu esimees Uglanov: „Meie suurim ülesanne tulevikus on võimalikult suurte jõudude kogumine tulevateks klassivõitlusteks. Nende jõudude eesotsas aga sammugu punavägi.“

Ilusa vastuse Nõukogude demagoogiiale annab ka Inglise „Morning Post“: „Vene enamlikus revolutsioonis ja selle mässudes ning omakohtus hukkunute arv käib kaugelt üle kogu maailmasõja ohvrite arvust. Ja pealegi on maailmas veel hullemaid asju kui on seda sõda. Niikaua kui ei või-usaldada Moskvat, et ta ei õõnista riikide heakorra aluseid ja ei ässita kodusõdu, niikaua ei või ka keegi uskuda ta desarmeerimiskavasid. Euroopa ei karda punast armeed ega punast õhulaevastikku niikaua, kui ta teab, et ta jõud on suuremad SSSR omast. Kuid kui Euroopa oleks sõjariistutu, kuidas võiks ta siis veel end kaitsta Nõukogude poolnäljaste miljonite eest, kes võivad voolata üle piiri nagu rohutirtsud. Nõukogude ettepanekud on tehtud ainult julgeoleku lõpetamiseks, mitte kindlustamiseks.“

E. J.

Noorsoo kasvatus.

Naiskodukaitse kongressil stud. fil. Elsa Kase poolt ettekantud referaat.

Kui astusid kokku Eesti naised ja asutasid kodukaitse, siis sündis see impulsiivselt, sisemise tungi sunnil. See oli isamaa, meie väikese, kauni kodu armastus, mis sundis hetkeks kõrvale heitma kõik muud huvid ja ülesanded, et pühendada end kõrgemale, aatelisemale sihile — abiks olla meie kodumaa julgeoleku kaitsmisel. Oli vaid silmis üks siht — mis väljendub juba nimes — kaitsta kodu. Kuidas seda teha, mil viisil oma abi anda, et väärilisena mehe kõrval seista, sellest ei olnud vast esialgu veel selget ettekujutust. Ürgjõuline rahvustunde sundis koondama jõude — ja missugused rasked ülesanded ka ei ootaks — Eesti naine oli valmis neid võitma. Ent hiljem, kui kujunesid välja kohustused, mis täita ühise sihi saavutamiseks, kindlateks põhi-alusteks — osutus, et naisele jäi õige laialdane tegutemispiirkond, laiaulatuslikum kui vast nii mõnedki seda eeldasid. Et püsida ühisel võimetasapinnal meestega, tuli tõsiselt asuda ülesannete ja kohustuste täitmisele, mis ootasid Eesti naisi.

Igal on selge, missugused ülesanded on mehel kodu kaitsmisel ja mil viisil nad neid täidavad. Kuid väga sagedasti ettetuleval juhul küsitakse

— mida siis teevad naised? Mida nad õieti teha tahavad?

Kogu kodukaitse tegevus liigub rahvuslikul aluspõhjal, on rajatud ühise rahvustunde jõu väljendusele. Loomulik ja enesest mõistetav on siis, et rahvuslik kasvatus on põhjapanevamaid küsimusi kodukaitse tegevuses.

Rahvusliku kasvatuses siht on: Meie noorsoo kui terviku igakülgne ja järjekindel kasvamine, et saada vaimliselt ja kehaliselt tugevat, tervet, töökas kodanikku, kes armastab oma kodumaad ja riiki ja alati teadlikult on valmis täitma tema vastu oma kodanikukohust — kaitsta kodu. Siin juures silmas pidades inimese tungi ülespoole ilusama ja puhtama hingelise olukorra juure ja rõõmsat usku ideaalidesse.

Ent milles seisab siin siis naise ülesanne? Kuna mehed astuvad välja relvad käes, ei ole meil siin nendega tarvis sammu pidada. Naine jääb kodu, sisemise elu eest hoolitsema. Tema hoole jääb järeltuleva soo kasvatus. See ülesanne on niivõrra laiaulatuslik ja vastutusrikas, et teda peab täitma iseäralise hoole ja ennastsalgamisega.

Nagu teame, on kasvatus tuleviku, kogu

rahva saatuse ettemääramine. Kui riik või rahvas, võim või ilmavaade tahab areneda, püsida, end maksma panna — siis hoolitseb ta esimeses joones kasvatuse eest. Kuidas kujuneb meie tulevikuriik, kultuur, see oleneb noorsoost, tulevastest põlvetest. Missuguses vaimus neid kasvatatakse, samas suunas nad iseseisvalt ellu astudes töötavad ja end ühiskonnas panevad maksma. Nii osutub kasvatusalal eriti tähtsaks teguriks noorsoo rahvuslik kasvatus. See omab kahekordse tähtsuse: 1. peab noorsugu arendama teadlikkudeks isikuteks, kes tahaksid ja suudaksid endi peale võtta kindlad tarvilikud ülesanded rahvuslikus elus, kes annaksid end vabatahtlikult rahvuslike sihtide teenistusesse ja teadlikkude kodanikkudena valmis oleksid igal juhul rahvusliku vabadusaate eest välja astuma. 2. peab rahvuslik kasvatus looma selle kultuuriühikonna, milles saaks kasvav rahvapölv igakülgelt välja areneda vastavalt oma ülesannetele.

Kuid selleks, et noorsugu sarnases vaimus kasvatada ja et rahvuslik kasvatus oma kõrget ülesannet vääriliselt saaks täita, on tingimata tarvilik, et kasvatajatel oleks välja kujunenud selged rahvuslikud sihid ja paleused, mis moodustaksid kindlad tähised kogu meie rahva põlvele, eriti aga kasvavale ja arenevale noorsoole nende püüetes ja otsimistes.

Missugused on need sihid, paleused? Rahvusliku ilmavaate põhiprobleemid on kogu inimkonnas ja mitmesuguste ajajärgude muutmisel ikka olnud needsamad. Kuid iga aeg, iga rahvas peab need probleemid lahendama oma seisukohalt, arvestades oma võimiste ja annetega, ajaloo ja riikliku, kultuurilise ning majandusliku elu tingimustega. Esimene ja põhioõue rahvusliku kasvatus juures on, et ta oleks elujaahtav, et rahval ja noorsool ülesseatud sihtide poole püüdes kasvaks elujõud ja kõlbline võim.

Teine nõue on, et rahvuslik kasvatus ei muutuks mitte rahvustunde kunstlikuks õhutamiseks või rahvusliku egoismi äratuseks, vaid et ta oleks rahvusliku eluideaali sisendamine, mis kohustava ülesandena juhiv rahva kultuuritahet ja mida teostades rahvas täidab oma ülimalt kutsust ja määrab oma ajaloo.

Siis on veel tähtis, et õhutataks ühist rahvuslikku põhiheli meie noorte hinges, hoidudes igasugustest poliitilistest mõjutustest.

Kui on kindlaks määratud sihid, üles seatud tähised, mida rahvuslik kasvatus peab saavutama, kerkib paratamatult esile küsimus — missuguseid teid, abinõusid tuleb tarvitada, et oma ülesannet täita, täita nii, et nad vastaksid nõuetele ja tõesti midagi kaasa aitaksid üldise kultuurilise tasapinna tõstmiseks.

Loomulikkudes tingimustes algab rahvuslik kasvatus perekonnas, kus kasvatajana eriti varemil eluaastail esineb ema.

Kuna mõjutused, mis meie omandame tundmuste teel, on püsivamad, kestvamad kui need, mis saavutatud puhtmõistuslikult, on tähtis, et vanemad, kes lapse hingelaadi omapärasuste ja individuaalsete iseärasustega kõige paremini ja põhjalikumalt saavad tutvuda ja selle järele kasvatus ja iseloomu arendamise viisi valivad, püüaksid kasvatuses õigel alusel. Nii esitab rahvuslik kasvatus oma esimesed ja suuremad nõudmised emale.

Ema peab jälgima rahvuslikku ideaali, peab teadma, et ta oma lapsest kasvatab sama riigi kodaniku, sama rahva liikme, kuhu kuulub tema.

Ema peab teadma, et tema lapsest peab saama Eesti demokraatliku vabariigi kodanik, seepärast peab teda aegsasti harjutama ühiskondliku mõtlemisviisiga, peab arendama temas korra ning solidariteedi mõistet.

Et rahvustundele noorte hinges põhi panna, alus luua, tuleb neis arendada rahvuslikku enesetunnet, lugupidamist oma maa ja rahva vastu, et oma olusid mitte liig madalalt ei hinnataks ja võõraid rahvaid eeskujuks võttes neid ei ülistataks. Tõsi ju on, et meie kui kujunev rahvas ja riik peame paratamatult pöörama vanemate kultuuririikide poole, kellel juba aastasajad tagasi välja kujunenud kindel ilme, et nendelt mõnes asjas eeskujuga saada. Kuid see on juba üldkultuuriline nähtus, et iga vähem ja noorem võtab eeskujuks suurema, vanema. Omandatakse vaid üldnimelikud algmõisted, ainult need võivad olla algupäras mitmetel — vahest kõikidel — rahvustel olla sarnased. Kuid iga rahvas käsitab neid iseküljest, näeb neis erisuguseid arenemisvõimalusi, paneb neid täiesti omapäraselt maksma. Ent seda individuaalsuse rõhutamist tulebki noorte juures eriti kasvatada. Selleks on tarvis, et noorel oleks täielik ettekujutus oma rahvusest, et ta tunneks tema ajalugu, teeneid, et ta tähelepanu juhitaiks ilusale, väärtuslikule, mida leidub oma kodumaal ja mida pole tarvis minna otsima võõrsilt.

Alul võib abinõuna tarvitada kõige loomulikumat kasvatusviisi — pöörates lapse tähelepanu loodusele. Avada tema silmaringile need salapärased varandused ja ilud, mis peidab eneses loodus — selleks ei ole tarvis erilisi loodusõpetlikke teadmisi, vaid piirdudes kõige lihtsamaga ja olulisemaga võime lapses äratada huvi oma maa vastu. Ent lapse tundeline ja vastuvõtlik hing on valmis saadud muljetest välja kujundama isamaa-armastust, rahvusliku eneseteadvuse tun-

Tartu maleva võistlused 29. I. 28.: Kuulipildurid võistlemas.

net — mis nii tekib ilma mingi moraalse surve-
ta, täiesti vabalt ja iseenesest.

Sel viisil loodud rahvustunde idu tuleb hool-
sasti edasi kasvatada, süvendada, ikkagi piirdu-
des hingeliste abinõudega, välistest efektidest
ja pealiskaudsetest mõjudest võimalikult hoidu-
liseks väljenduseks, on noortele tarvis appi tulla.

Üldse on kasvatuses väga oluline nähtus, et
noorsugu julgustamist vajab. Noore hinges võib
peituda nii palju väärtuslikku ja kasutoovat, mis
sinna igavesti varju jääb, kui ei anta hoogu kas-
vatuse kaudu eneseväljenduseks.

Kindel on, et kasvatus juures peab tunnista-
ma autoriteeti, kuid selle maksmapanek sün-
digu õigetes piirides, et ta kasvajale arenejale ei
tunduks survena — vaid pigemini sihina, idea-
alina, milleni ta püüab jõuda oma sisemist
väärtust arendades. Kasvataja ülesanne on ai-
nult teed näidata ja kasvajat õigel radadel hoi-
da, kuna ilmavaate väljakujunemine sündigu
noore enese jõuga, elusihtide ülesseadmine tema
enese algatusel, vastavalt oma võimetele ja ko-
hasele kalduvustele. Liig sagedasti eksitakse
autoriteedi tarvitamises, tuues rahvuslikku kas-
vatuse erakondlike põhitõnede — kuna siin on
nõuetav täielik poliitiline vabameelsus. Alati
peab silmas pidama üht asjaolu, mis kasvatuses
kandvama osa moodustab, et meie noorsugu
peame tutvustama ikkagi üldnimelikkude, üldkul-
tuuriliste mõistetega, eemale jättes ühekülgsed
asja käsitlused. Noorsoo erilise paindumise ja
tundlikkuse juures viiks neid sarnane käsitlus-
viis ummikusse, nende tunded poolituksid, ette-
kujutused, ideaalid paiskuksid segi. Rahvuslik
tunne peab noorsoo ühendama suureks tervi-
kuks, üksuseks, sealjuures olles teadlik enese kui
üksiku liikme tähtsusest, väärtuslikkusest. Et
noorel oleks tunne — ehkki ta on ainult üks
väike osa ühest lõpmatu suurest kogust, on tem-
mast ühel või teisel viisil olenev terviku saatus.
See kasvatab kohusetunnet, enesest lugupidamist
ja arendab noorsoo teadlikuks isikuks, kes
vabalt, oma parema arusaamise järele end ko-
hustab täitma ülesandeid, mida üles seab tema
enese moraalne mina.

Olgu lõpuks tähelepanu juhitud mõnele pa-
hele, mis valitsevad meie perekondades ja mis kas-

vatuses õige mõõduandva tähtsuse võivad oman-
dada ning mille tõttu nendest eemale tuleb hoi-
duda, et neid võimalikult kõigi juurtega hävi-
tada.

Vanemad, olles teadlikud meie riigi majan-
duslikust seisukorrast, ei arvesta tihti sellega,
et nende lapsed samades oludes kord iseseisvalt
peavad tegutsema ja enesele teed rajama.

Seepärast on hukkamõistetav nähtus, mis
eriti meie tõusiklikkudes perekondades maad on
võtnud, et lapsed liig ära hellitatakse.

Seega nõrgeneb esiteks lapse tahtejõud, te-
ma enesehinnangu võime, mis on kuritegu üldise
kultuurilise arenemise vastu. Teiseks kannatab
selle all majanduslik külg, sest mis teeb meie
riik, kes vajab tugevaid, ennastsalgavaid, ise-
teadlikke tööjõude, sarnaste lõdvenenud eluvaad-
etega inimestega, kellel puudub vaimline selg-
roog ja kes ühiskonnale vaid koormaks. Teine
juhust, kus õigelt aluselt kergesti kõrvale võib
libiseda, on võõraste keelte tarvitamine perekon-
dades. Igal vanemal on siin loomulikult sihiks
lapsele kergendada edasiharimist, teda juba voi-
malikult varakult tutvustades võõraste keeltega,
missugused on moodapäasmatuks abinõuks tead-
uste omandamisel. Siin tuleb paratamatult
kokkupõrge paljude raskustega. Esiteks juba,
kuidas lapses huvi äratada võõra rahva keele
vastu, kellest tal pole mingisuguseid teadmisi
ega ettekujutusi. Nii on tarvis lapsele kõige
enne selgeks teha, mis kasu temale võib tuua
teatud keele äraõppimine. Seletustega peab pü-
sima reaalset alusel, mitte pettepilte looma, mille
tähhjusest laps varem või hiljem ikkagi aru
saab.

Lapsel olgu kindel arusaamine — kui tähtis
ja kasulik temale võõra keele õppimine ja oman-
damine ka oleks — kõige väärtuslikumaks peab
temale jääma ikka emakeel, oma rahva keel.
Võõra keele tarvitamine olgu piiratud ainult har-
iduslike tarvetega, täiesti kõrvale jättes rah-
vusliku küsimuse. Lugupidamine oma kodukeele
vastu arenegu lapses sisemiselt — kui teda on
tutvustatud oma maa rahva kultuuriga, tema
mineviku ja olevikuga.

Ainult sel juhul, täites neid nõudeid, võime
saavutada oma ülesande — kasvatada noortest
väärtuslikke kodanikke, keda vajab meie riik.

Mõnd väliskindlustamise ja pioneerali kohta.

A. Schäfer.

Jälgides kaitseliidu tööd üksikutes malev-
kondades ja lugedes „Päevalehe“ nr. 305 veer-
gudelt kaitseliidu talvist töökava on näha kind-
lat tahet kaitseliidus sõjaliste teadmiste arenda-
miseks ning värskendamiseks. Seda kõike too-
nitavad ka sügishooaja taktikaliste õppuste see-
riad, loengud malevlastele mitmekesiste sõjaliste
ainete üle, sõjalis-praktilised õppused kui ka eri-
alasaljade ja -rühmade moodustamine malev-
kondades.

Kuid on siiski teatav ala, millele kaitseliit
seni võrdlemisi vähe tähelepanu on kinkinud, mis
aga oma lahutamatus tõttu taktikalistest õppus-
test kui ka tänavvõitlustest rohkem tähelepanu
enese peale peaks tõmbama.

See on maastiku organiseerimise ja väliskind-
lustamise tööd.

See ala on ju väga laialatuslik, kuid kaitse-
liit peaks tutvuma vähemalt selle osaga, mida
nõuab otsekohe iga manööver, iga taktikaline
õppus.

Praeguse jalaväe eeskirja II osa, mis meie
kaitseväge taktikalisele väljaõppele aluseks on,
nõuab igalt üksikult, seda rohkem igalt juhilt,
kõige nooremast alates, maastiku organiseeri-
mise ja väliskindlustamise tööde oskust, juhtimist
ja läbiviimist. See oskus puudub aga pea igal
malevlasel kui ka suuremal osal juhtidest.

On lootusetu loota maastiku soodustamist
kaitseks, iseäranis lihtsamate, kiirelt ehitatavate

Foto E. Seilets

Tartu vabaduspäeval. Ülal: Jaam ilutuledes. Keskel: Väeosadele annetatud lippude õnnistamine. All: Üliõpilasorganisatsioonid lippudega.

väliehituste näol, eriväeliigi pioneeride poolt, vaid seda peab läbi viima igas olukorras jalgvägi ise.

Et aga maastiku kaitseks soodustamine kui ka moondamine praeguse aja relvastuse ja vaatluse vastu väga suure tähtsuse omab igas sõjalises olukorras, siis ei tohiks ka meie kaitseliidus piirduda selle ala tutvustamisel üksikute üldteemiliste loengutega. Peaks asutama hädatarvilikkude ehituste täpsele tutvustamisele ja praktiliste oskuste andmistele, nagu seda tehakse taktikalise väljaõppe, laskeasjanduse ja sideteenistuse alal.

Praegune taktikaline väljaõpe nõuab, et välikindlustamine peab läbi viidama mitte üksi kaitsele, vaid samuti pealetungil, taandumisel kui ka igasugusel tegevusel, saavutades vastutasuna jõudude kokkuhoidu ja moraalset jõudu. Seks peab iga üksik malevlane oskama endale ja oma tulirelvale pakkuda maastiku kaitset, s. o. iga mees peab oskama ehitada endale individuaalkaitset — üksik laskur pesa. Peab tundma selle kõiki profiile, s. o. lamades, põlvelt, püsti laskmiseks kui ka täisprofiili; oskama viia ühendusse teda oma naabriga ühenduskraavi kaudu ja sarnasel kujul, iseäranis peatustel ja kaitsele, moodustada praegusaja kõige otstarbekohasemat, kiirelt ehitatavat ja kergelt juhatatavat kaitsepositsiooni tervele jaole — võitlusgrupi kaevikut.

Samuti peab ka iga meeskond oma käsitada olevale tulirelvale laskekoha valmistama, mis nõuab jällegi välikindlustuseehituste, nimelt: kergekuulipildujate, raskekuulipildujate ja kergemiinipildujate pesade tüüpide tundmist, nendele koha valikut maastikul ja ehitamise oskust. Kui aga nimetatud kaitseehitusi läbi viiakse ilma eelteadmisteta ja praktiliste oskusteta, siis on nad väga vähe kasutoovad, tegevust takistavad, väga aegaviitvad ning hädaohtu valmistavad nii tulirelvale kui laskurilegi.

Seda kõike on näidanud mulle praktika töötades kaitseliidus. Kõige lihtsam ehitus, nagu seda on laskurpesa, lamades võib vaid ainult segada laskmist, petta ja hävitada laskuri — ehitamise oskamatus tõttu.

Ehitaja ei oska arvestada brustveri kõrguse kui ka pikkusega, perma laiuse kui ka pesa enda kuju, asetuse ning sügavusega ja ümbruskonnaga kooskõlas oleva moondamisega. Sarnaselt ehitatud pesa paistab vaenlasele hästi silma oma erinevusega ümbruskonnast, seega tõmbab vaenlase pilgu ja tule enda peale, ei paku aga laskurile kaitset vaenlase kuulide eest ebaõige brustveri tõttu, halvendab laskmist ja varjamist ebaõigete mõõtude ja kuju tõttu. Kõike seda arvesse võttes võib sarnane pesa suuremaid kaotusi kaasa tuua kui harilikule maastikule kohanemine; väsitada asjata tegutsejaid, viita rohkesti aega, ära kiskuda nõrgema lahingdistsipliini juures hoolsalt vaatluselt, võtta usu individuaalsete, kiirelt ehitatavate kaitseehituste otstarbekohasusse

ja kaitsevõimesse ning muuta teda laskurile piinapaigaks ja hauaks.

Veel palju vähem otstarbekohased ja hädaohtlikumad oma vägedele on kuulipildujate ja teiste tähtsamate tulirelvade pesad ja laskekohad, kui nad on asetatud ja ehitatud kindlate oskusteta — juhuslikult.

Sarnased pesad võimaldavad võimsate tulirelvade kiiret rivist väljalöömist ja võimetuks tegemist, isegi soodustavad seda, mida aga milgi tingimusel lubada ei või. Selle vastu peame aga neid asetama, moondama ja kindlustama maastikul kõige suurema ettevaatusega, et nad milgi tingimusel ei satuks vaenlase pilgu ega kuulide alla, vaid jääksid lahingu lõpuni tegevusse ja võimalikult kõige soodsamatel oludel vaenlast hävitaksid.

Samasuguse suure tähtsuse omab ka kiirtõkete ehitamine, nendest läbipääsemine ning nende purustamine. Praegusaja välikindlustamistööd näevad ette nii palju ja mitmesuguste olukordade jaoks väga otstarbekohaseid ja kiiresti ehitatavaid tõkkeid. Näevad ette samuti vaenlase tõketest kergeid ja kiireid ülepääsu- ning läbipääsu- teid kui ka nende purustuse viise. Nimetatud aladega mitte tuttav olles võime teistel aladel hästi lahinguks väljaõpetatud väed teha teguvõimetuks ja anda vaenlase tahte alla.

Ei või ka öelda, et tänavvõitlustes välikindlustamise oskusi *tarvis ei läheks*. Kuigi mitte otse sarnasel kujul kui välisõjas, siis ikkagi loob ta võimalusi kindlamaks enesekaitseks ja vastupanuks. Õpetab meid tugipunkte organiseerima, barikaade ehitama ning erilise tähtsusega ehituste ja asutuste juures otstarbekohaseid kaitseviise tarvitusele võtma.

Kõike seda on võimalik selgitada malevlastele võrdlemisi kiire aja jooksul teoreetiliste loengute, mudelite ning näitlik-praktiliste õppetundidega maastikul.

Mis puutub sõjalistesse eriosadesse, siis on ju sel alal kaitseliidus rohkesti tööd tehtud, mis ka rahuloldavaid tagajärgi on näidanud nii tehnilise väljaõppe kui ka praktilise käsituse küljest.

Oleneb ju muidugi sarnane edu paljugi malevlastest, eriteadlastest.

Rohkesti on kaitseliidus juba eriala osi ellu kutsutud, nagu: ratsasalgad, ratturite salgad, siderühmad, näpsavlaskurite grupid jne., kuid puuduvad igasugused osad, mis pioneerala käsitaksid. Vist leiduks ka nende jaoks kaitseliidus küllalt ülesandeid ning võimalusi õppuste korraldamiseks, et nimetatud osad võiksid taktikalisi õppusi ja manöövreid oma oskustega täiendada, elulisemaks teha ning tõsisel juhtudel tarvilikku ja mõjuvat kaitset pakkuda.

Sarnasteks väga soovitatavateks eriosadeks kaitseliidus oleksid: purustajate ja sildade osad. Neil aladel leidub ka küllalt eriteadlasi, kes vaid

näpunäiteid oma oskuste sõjalisse olukorda rakendamiseks vajaksid, seega õpetajatele mitte väga suurt aega ega tööd nõudes.

Juba mitmekülgsed sõjaliste teadmiste omandamiseks ja arendamiseks oleksid need alad soovitatavad kaitseliidus ellu kutsuda kui ka õppusteks väeliikide koostöötamise mõttes, mis tarvilik ja nõuetav praegusaja sõjapidamises. Tarvidust nimetatud eriosade järele tõendab ka see, et igas organisatsioonis, kus vähegi sõjalisi teadmisi käsitatakse, nagu: keskkoolides ja skoutide juures, need alad juba on ellu kutsutud.

Nii ei tohiks kaitseliit kui esimesena kaitseväele järgne sõjalise iseloomuga organisatsioon seda kahe silma vahele jätta.

Mis puutub sildade osade tegevusesse, siis on nende ülesanne taktikalisi õppusi ja manöövreid jõgede forseerimise kaudu mitmekülsemaks ning olulisemaks teha ja endid tegelikule olukorrale ette valmistada. Samuti on ka purustajatel ülesandeks tutvuda ja praktiseerida tarvitusel oleva

lõhkeainega, suuremate taktikaliste õppuste ja manöövrite tõenäolsustamine ja tõsise tegeliku olukorra puhuks oskusi ammutada nii kaitseks kui ka pealetungiks.

Küllalt võib ette tulla juhtusid, kus olukord võib nõuda kaitseliidult fugaaside asetust, raudteede purustamist, teatavate erilise tähtsusega ehituste mineerimist ja purustamist kas vaenlase või enese poolel.

Arvesse võttes seda, missugusel määral väli-kindlustamistöõde oskus kui ka pioneerialasse puutuvate eriosade asutamine kaitseliidu ülesannetele ja täienemisele kaasa võiks aidata, tuleks tulevikus sellele kõigele märksa suuremat tähelepanu pöörda. Mitte piirduda ses kõiges üldteemiliste loengutega, vaid käsitada teda ühisel alusel taktikalise ettevalmistuse kui ka laskeasjandusega.

Loodetavasti ei paku see malevlastele vähem huvi ega anna halvemaid tagajärgi, kui ükski teine ala, kui teda otstarbekohaselt käsitatakse.

Naise teguvõime kodukaitse alal.

Sama vana kui inimsugu, on ka vaen ja vendlus. Sama vanad kui riigid — sõda ja rahu.

Pole ühtki inimest, kelle hinge peal ei lasuks vähematki kurjuskibet ligemise vastu — pole ainustki riiki, kes vaataks üksikõikselt naaberriiigi kultuurilisele või majanduslikule tõusule — kes jääks rahulikuks pealtvaatajaks sel puhul, kui võimsamad kipuvad killustama tema riiklikku võimu.

Seepärast olgem valvel enese, kodu ja riigi kaitseks. Nende kolme vastu on kõigil teatud armastus. Armastus nõuab aga ohvrimeelsust. Isamaa- ja koduarmastus sunnib mehi relvastuma, nõuab neilt jõudu, tahet ja ennastalgavat tööd; sunnib neid maha suruma halastust ja armastust inimese vastu, kutsub esile halastamatuse ja tooruse.

See on mõistetav: inimene sünnib juba kurikalduvustega!

Mis peab aga tegema naine sel ajal, kui mees heitleb taplusväljal? Peab ta ka võtma püssi õlale, kodu ja perekonna jätmata maailma hooleks ning tallama mehe järel sõjateed.

Usun, see on lubamata nii kõlbliselt kui riiklikultki. Naine on nii hingeliselt kui kehaliseltki erinev mehest: nõrgem kõigkiülselt (eranditeta arvestamata). Seepärast ei kõlba tal tormata mõtlematult mehe järele, vaid ta jäägu tegutsema sel alal, mis talle rohkem kohane, kus ta võib töötada kasutoovamalt, s. o. kasvatus-, varustus-, toitlus-, sanitaar- ja majandusalal.

Nimetatud aladel võib ta kaudselt olla sama kasulik kui mees hingedehävitamis-, purustavas ja mahakiskivas töös. Sel ajal, kui kuulid vigastavad terveid või surmavad elavaid, jätkab naine kodus oma endist tööd — kasvatab järelejäänud noortest uusi ja tugevaid, püüab äratada neis elurõõmu, teguvõimet ja tahet, kuivõrra see üksiku võimuses, vaatamata ümbrusele ja ajavalmule.

Sel ajal, kui mees on sunnitud tahtmatult hävitama kultuurisaavutusi, tegutseb naine kodus või väerinna seljataga loovalt. Muidugi mõista on see loov töö võrratu väike — vast sajandik või tuhandik osa eelmisest. Ent ta on ometi töö, kui mitte rohkem, siis varustustöö sokkide ja sooja pesu muretsemiseks, vanade paikamiseks või uute õmblemiseks, töö tootlusalal — toiduvalmistuseks ja sanitaaralal — vigastatuile abi andmiseks.

Kaugemal väerinnast püüab naine asendada mehe ametala, kui see võimalik ja kui perekonnale selleks ei tee suuri takistusi. Sellal, kui mees väerinnal, tegutseb naine riigiteenistuses, hariduse alal, äriettevõtteis, seltsielus ja põllupidamises kas või adra käsipuud haarates, kui jõud ja tervis seda lubab (Ei taha ütelda, et ta rahuajal sest tööst eemale hoiab. Ei. Kuid osavõtt on paratamatult passiivsem, siis on ta rohkem seotud seesmise kodueluga.)

Vallaliste naiste kodukaitsetegevus on suuresti lahkuminev naitunute*) omast: neil on võimalus kodust kaugeneda ja meeste ametkohustusi täita või väerinna seljataga tegevad olla. Emad tõmbu- gu kodudesse ja tegutsegu seal võimalusi mööda kasvatus- töö kõrval. Vanad surevad — astuvad asemele noored. Noorte päralt on tulevik — öeldakse. Selleks olgu nad hingeliselt, vaimliselt ja jõuliselt varustatud kohaste sõjariistadega tuleviku jaoks.

Tunneb aga mõni naine endas imelist võitlemis- või võidukirge, siis „lasku jalga“ liinile mehe järele. Vaevalt suudab aga seda keegi nii kindlasti ette näha. Seda on võinud sajanguil vaid üks — Jeanne d'Arc. Teadmata, kas olevikus või tulevikus sarnaseid rohkem on.

Mitte ainult sõjaaeg ei nõua valvelolekut, õp-

*) Naituma = mehele minema.

pust ega varustust, vaid seda nõutakse ka rahupäevil.

Meie aeg on vaenlasküllane. (Mäletame vist kõik veel 1. dets. 1924. a.)

Emake maa — Eesti — teab seda väga hästi, teab, et sellel geograafiliselt heas asukohas oleval territooriumil on tal küllalt ja küllalt vaenlasi — on tunda saanud võraste võimude survet,

on kasvatanud sõjamehi olude sunnil. Tal on läinud korda kinkida oma rahvale jälle vabadus. Vabadussõjapäevilt on meil kindel kaitsevägi, millele soovime jõulist ja arvulist suurenemist. Selleks kaastööd ka meie naistelt. Organiseerigem kodukaitsjajaks, loogem ühised sidemed ja mõtted üksmeelseks koostöök.

P. B.

Seltskonna ilmne tunnustus kaitseleiidule.

Olgugi, et mõnelt poolt püütakse väita, et huvi kaitseleiidu vastu on langenud ja et seltskonnas kaitseleiidu suhtes valitseb ükskõiksus ja loidus, siiski mõni hea juht on ilmseks tõenduseks, et niisugused arvamised on põhjendamatud ja et tõsist tööd ja selle tulemusi seltskond on alati valmis hindama.

Laskeasjandus on alapid, mis pakub asjaosalisele isiklikku huvi ja head meelelahutust, kuid samal ajal on ta määratu tähtsusega kodukaitsese suhtes. Mida osavam ja õpetatum laskur, seda kardetavam ta vaenlasele ja seda kindlam kaitseja ta iseenda elule ja kodanikele, kelle huvides ta tegutseb.

Kindlasti peitub igas kodukaitsjas tahe olla aktiivne, saata midagi korda, kuid oma inimikkusega ootavad nad tihti momenti, mil neid virgutatakse selleks, mil neile tuletatakse meele, et aeg on tegutseda, et saavutatud resultaate üldsuse kasuks ja meeleheaks endale. Paremaks virgutusevahendiks on kahtlemata võistlused. Võidelda ja jääda võtjaks, — kellele küll pole see unistuseks. Kes küll seda ei ihkaks! ? Senised tagajärjed laskealal, ka võistlustel Soomes, on saavutatud võistlusega, mitte ainult õppega. Kaudid auhinnad, õigemini kingid mälestuseks on annud kodukaitsjatele hoogu, on virgutanud neid tööle ja kohusetundele isamaa ja kaaskodanike vastu, kellede hulgast on lahked kinkijad-annetajad.

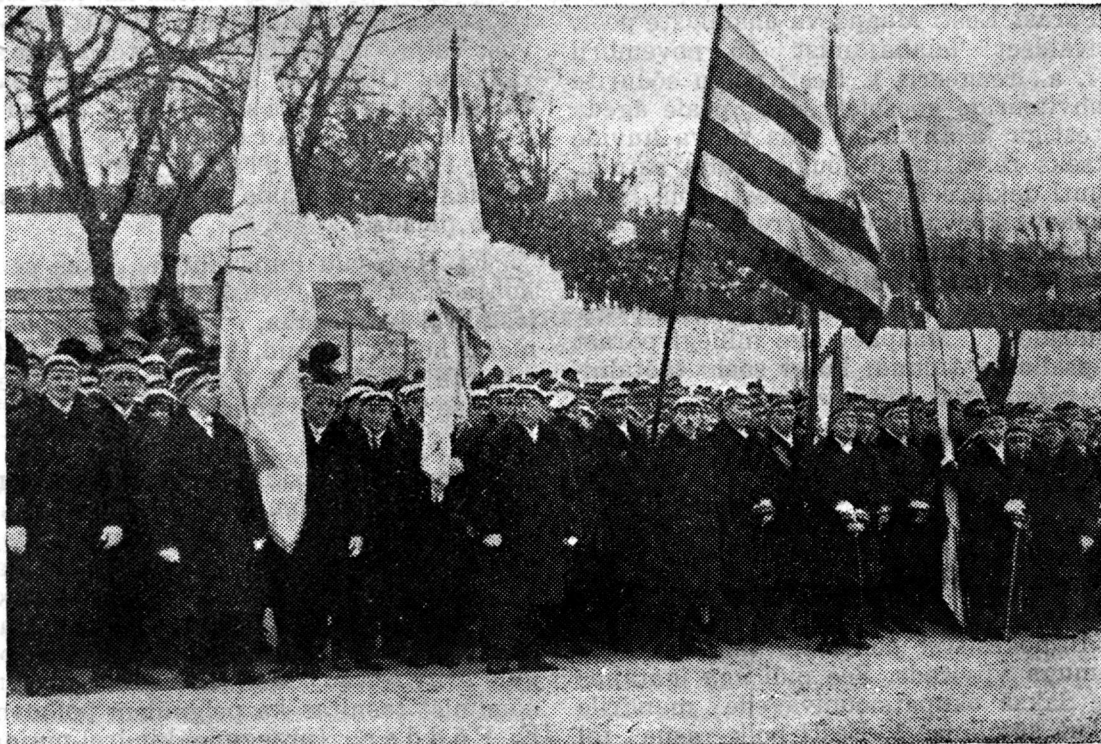
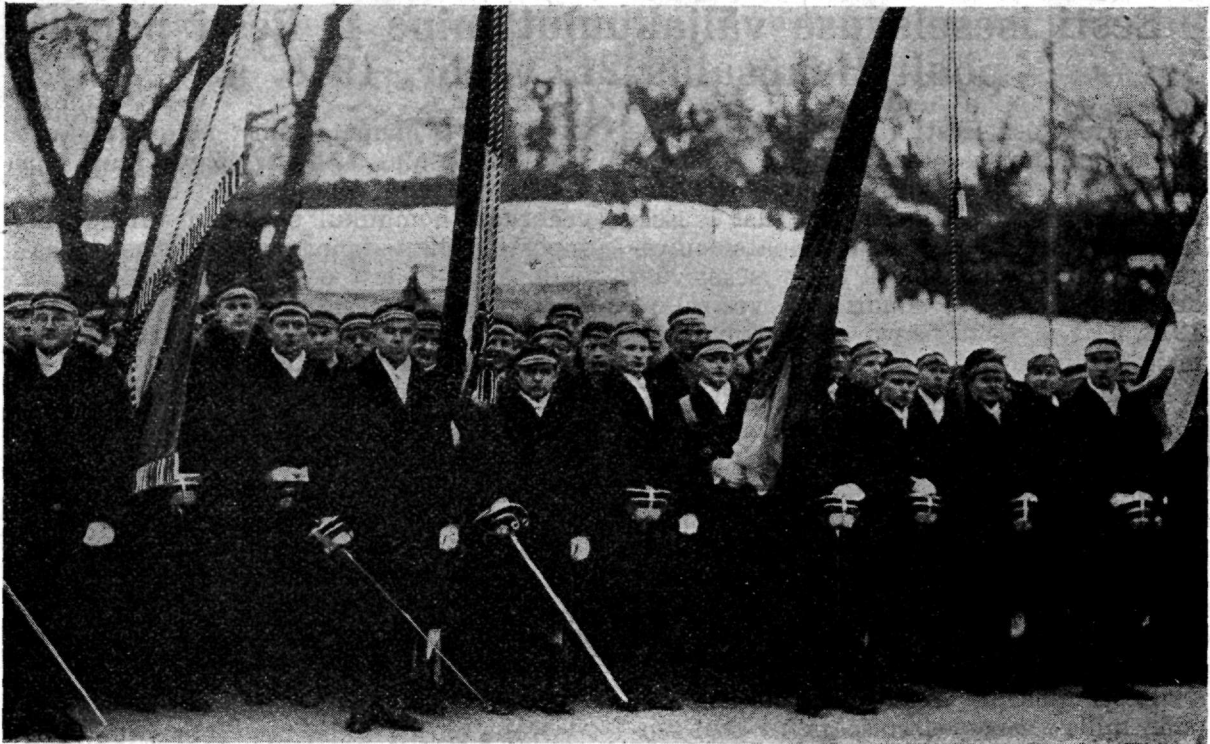
Et ei hääbuks valmistus, et ei raueks püüded kaunite sihtide taotlemisel, on seltskond alati jälgimas kodukaitsjate tegevust, et tarvilikul momendil hinnata saavutusi ja anda uut hoogu. Ilusa tõenduse sellest annab a.-s. Volta vabriku juhatus eesotsas dir. Starkiga, kes annetas I malevkonna I kompaniile kui paremale laskurkompaniile I malevkonnas väärtusliku hõbekarika rändauhinnaks kompaniile omavahelise laskevõistluse korraldamiseks. Kingituse ametlik üleandmine oli 12. veebr. s. a. Rannaväravääl, kuhu kompanii oli kogunenud pärast praktilist häirekava teostamist. Annetuse andis üle vabrikantide ühingu esimees hra Mauritz, kes heameelega mainis annetuse saaja, kompanii, visadust edasipüüdmisses enesearendamise teel ja ütles, et terve rahvas annab ennast usaldusega kodukaitsjate hoole, kelle silmad ei vaju kunagi unehõlma, ja et kunagi ei tohi kustuda eestlase hingest tuleõke, mis sinna asetatud iseseisvusega. Kompanii nimel tänas pealik Valter, kes lausub, et annetuse on heaks tõenduseks sellest, et seltskond jälgib kodukaitsjate tegevust, ning on sümboliks sellest sidemest, mis seob kaitseleitud seltskonnaga.

Soovin kaasmalevlasile sel puhul õnne!

V. Avesson,
rühmapealik Idamalevkonnast.

Tallinna maleva I malevk. I komp. kingituse vastuvõtmisel.

Tehnikumi õpilased oma organisatsiooni lippudega Vabadusplatsil.

Eesti iseseisvuse väljakuulutamine 1. Eesti polgu poolt Haapsalus 21. veebr. 1918. a.

Tähtsat osa Eesti vabariigi iseseisvuse väljakuulutamisel etendas meie esimene ranvusvaeosa — 1. Eesti polk — Haapsalus. Eesti sõjaväeosadest tuli just 1. Eesti polgul esimesena Saksa okupatsioonivägedega kokku puutuda ja Eesti iseseisvust deklareerida. See sündis 21. veebruaril 1918. a., s. o. kolm päeva varem kui mujal meie kodumaal.

Demoraliseeritud Vene sõjaväe keskel suutis 1. Eesti polk 1917. a. revolutsiooni õhkkonnas vormeeruda kindlaks ja tugevaks ranvusüksiku sojaväe üksuseks, kes 18. novembril 1917. a. Eesti kõrgema võimuna tunnistas ainult Eesti Maapäeva ja ignoreerida julges Vene enamliste komiteede korraidusi. Kohkem veel, — arvestades 1. Eesti polguga oiid enamlased sunnitud tahes-tahtmata endid rohkem vaos hoidma.

Eesti ainsaks reaaljõuks oli 1. Eesti polk, millele tuges võis aja jooksul lõplikult välja kujuneda meie juhtivate iseseisvusetegelaste hulgas Eesti iseseisvaks kuuutamise mõte ja ka teostuda. Sealjuures oli 1. Eesti polk alati aktiivsemaid tegureid.

Pärast Eesti Maapäeva enamlaste poolt vägivaldset laialiajamist 15. novembril 1917. a., reageeris 1. Eesti polgu sõdurite ja ohvitseride koosolek selle peale ägeda protestiga ja ähvardas oma rahva huvide kaitseks relvastatud jõuga välja astuda. Samuti deklareeriti, et 1. Eesti polk Eesti Maapäeva kõrval ühtki surrogaatlikku võimu Eestis ei tunnista, Eesti Maapäeva aga palus tegevust jätkata Haapsalus, temale kaitset ja tuge igasuguse töötakistuse vastu lubades. Maapäev aga millegi pärast Haapsallu ei tulnud, kuigi seal töötamiseks võimalused olid.

1917. a. detsembris ja järgmise aasta jaanuaris omandas Eesti iseseisvuse mõte 1. Eesti polgus esimesena kindla kuju, mis väljendus polgu, roodude ja komandode koosolekute otsustes, milledes Eesti iseseisvuse viibimata väljakuulutamist nõuti.

Mitmekesistel põhjustel tuli aga selle sammuga viivitada. See pidi aga igatahes enne Saksa okupatsioonivägede mandrile tulekut sündima. 1. Eesti polk asus tol ajal Läänemaal rannakaitsel ja võis seega sakslaste tegevust jälgida.

Saksa okupatsioonivägede tulekust saadi Haapsalus 1. Eesti polgu luure ja hiidlaste kaudu kõige enne teada. 20. veebruari hommikul saabuski Virtsu valvepostilt polgu staapi teade sakslaste maabumisest. Sellest oli vaja kohe teatada Tallinna Eesti iseseisvuse tegelastele. Oli kriitiline silmapilk. Telegraafi ja telefoni oli võimatu tarvitada, järgmist rongi polnud aga aega oodata...

Osalt kavalusega ja pool väevõimuga võttis siis polgu abikomissar — energiline lipnik O. Kurvits (praegu major kindralstaabis) — Haapsalu jaamas asuva Vene raudteeroodu veduri, millega siis end. polgu sõdur ja ajakirjanik J. Juhtund paari relvastatud staabi kirjutajaga Tallinna sõitsid, kuhu õnnelikult jõudsid ja sündmusest Eesti Päästekomiteed informeerida võisid.

Kohe pärast seda, 24. veebr., kuulutati välja Eesti iseseisvus.

21. veebruaril kell 8 homm. saabusid Saksa väed Haapsallu. Et 1. Eesti polk enne seda Tallinnast mingisuguseid teateid polnud saanud, siis ei teatud ka, kas Eesti Päästekomitee jõudis seal Eesti iseseisvust välja kuulutada. Sakslastele pidi aga rääkima. Otsustati siis sakslastele teatada, et Eesti on iseseisev ja erapooletu vabariik, kes ühegi riigiga sõjajalal ei seisa, ja et sakslastel meie maale astudes seda silmas tuleb pidada.

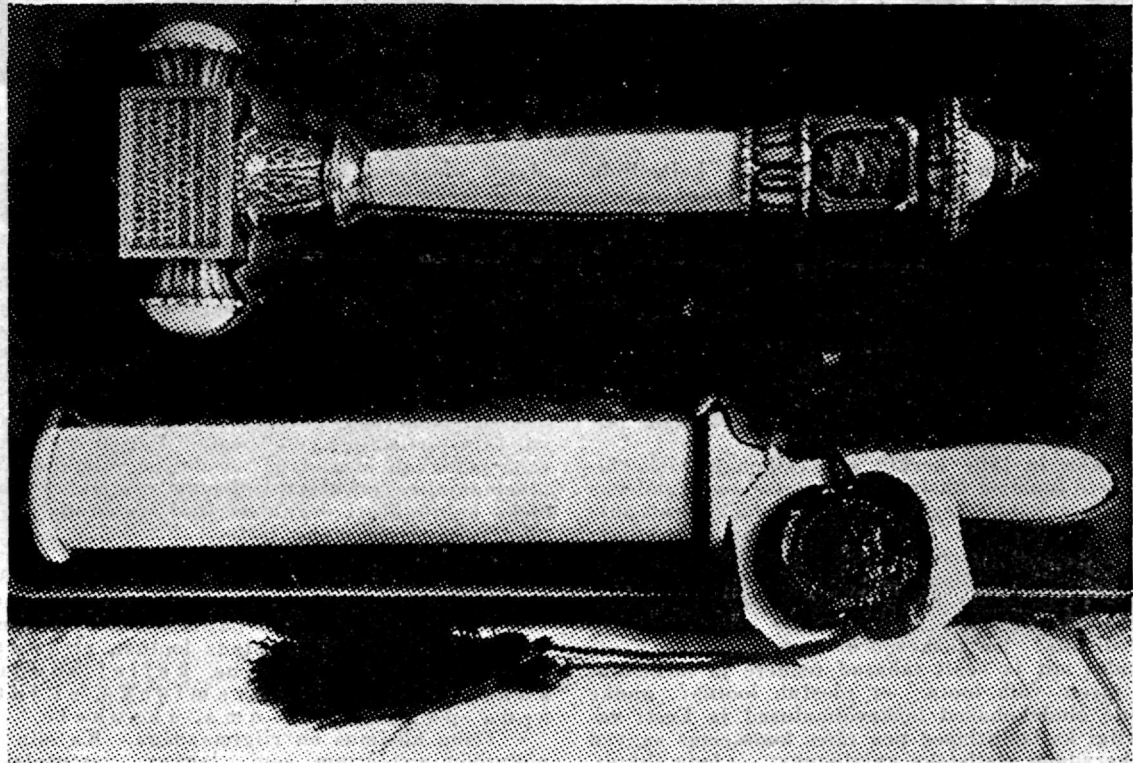
Et Haapsalu linnavalitsus, kes seisukohta Eesti iseseisvuse suhtes pidi sakslastele deklareerima, viimastega polnud merel kokku saanud, kuhu vastu sõitis, siis tuli seda teha 1. Eesti polgul ja Eesti Ajutise Valitsuse volinikul hra K. A. Hindreyl.

Viimane teataski siis Saksa väekolonna juhatajale, ulaanimajor Steffensile, et Eesti on end kuulutanud iseseisvaks vabariigiks, et ta Saksa keiserriigiga sõjajalal ei seisa, erapooletu on ja ei sõdi, Saksa väeülemuselt aga nõuab, et Eesti väeosadele üldse ja 1. polgule eriti relvad kätte jääksid. Sedasama nõudmist toonitas ka polguülem polkovnik E. Pödder (praegune kindral-major). Major Steffens oli sellega lühikese kõhklemise järele nõus ja „Peterburi“ võoraste-

maja einelauas kirjutati vastav leping alla, — ühelt poolt major Steffens, teiselt poolt — polkovnik Pödder ja pataljoniülemad.

Nii pani 1. Eesti polk Eesti iseseisvuse Haapsalus tegeli-

kult mõni päev varem maksuma kui sündis selle väljakuulutamine. Seepärast on 1. Eesti polgu teened Eesti iseseisvuse väljakuulutamisel ja selle deklareerimisel Saksa okupatsioonivõimude ees eriti suured. E. M.

Haamer, mille kinkisid E. V. 10. aastapäeva puhul riigikogule Eesti konsulid Taanis ja mis riigikogu pidulikul koosolekul 24. veebr. esimest kord tarvitusele võeti.

Mõtteid „Kaitse Kodu’s!“ nr. 24 — 1927. a. toodud artikli „Näiteid ja näpunäited“ puhul.

Ilus, väga ilus mõte, et kaoksid sõjad, mis laastavad, mis demoraliseerivad: et valitseks jäädav rahu.

Jäädav rahu! — Ta ei ole võimatu, pole aga näha, et see niipea teostuks; kuid, seni kui pole haihtunud möödunud aegadest säilinud militaristlik enesemääramispüüd, seni kui metsik parteiline kiring ennast maksuma püüab panna vägivaldsel teel, mingi see kas või üle kaaskodanikkude surnukehade, seni ei või meie, asja puht praktilis-poliitiliselt seisukohalt võttes, käsi rüppe panna, relvu vikatiteks ja sirpideks taguda. Eelpoolnimetatud asjaolu arvesse võttes peame

vaid hoolsasti valvel olema — valvel olema eneste ja oma väikese kodumaa kaitseks. Peetagu silmas: ainult kaitseks. Meie — kaitseliit — organiseerume ju ainult kaitseks, ainult rahu ja julgeoleku kaitseks — organiseerume, et võimeks olla likvideerima iga meid ja meie kodumaad ähvardavat aktsiooni.

Niikaua, kui kestab kitsarinnaline omakasu-püüdev meie riigi alusmüüride õonestamine, niikaua kui leidub ajusid, mis idanemispinda pakuvad idast salaja importeeritavatele kommunistivakestele, ei või meie endid hellitada desarmeerimise mõtetega.

Laskeradade soetamisele!

„Kaitseliidu laskemäärused“ on kaitseliidu ülema poolt kinnitatud ja esialgu paljundatud kujul malevatesse laiali saadud tutvumiseks ja käsitamisele võtmiseks. Vaatamata, et määrustik alles mõned päevad ametlikult välja antud, on selle ilmumine suurt elevust loonud ja laskurite peres laialdast vastukõla leidnud. See näitab, et malevlastel huvi ei puudu laskmiste ja laskespordi vastu ja see on hea kordamineku pant.

Nüüd oleme jõudnud silmapilguni, mil seda huvi ei tohi lasta soikuda.

Kus on need põhjused, mis vaibutaksid jällegi meie laskespordi surmaunne?

Ikka ja jälle kerkib siin esikohale laskevõimaluste loomise küsimus. Laskmise sooritamiseks on tarvis kolme tegurit: laskemoona, meest püsigi ja laskekohta. Laskemoona küsimus on „Laskemäärustes“ lahendatud; igale soovijale on võimaldatud rohke laskemoona saamine nii reeglitekohaste kui ka oma poolt kombineeritud harjutuste täitmiseks; järelkult see asi takistuseks ei või olla. Ka laskespordi harrastajatest ei ole puudu; siit ja sealt tabatud teadete ja meeleolude järele võib loota, et tõestub lootus: andke meile oludekohased laskevõimalused ja Eesti vabariigi kaitseliitlased pea täies koosseisus saavad laskeradade alalisteks külalisteks; — loomulikult, ka siin on asjad korras.

Jääb järele viimane, kuid valusam küsimus — laskerajad. Siin kohal pigistab king, on pigistanud seni isegi nii, et laskur ei ole saanud edasi sammuda, ja pigistab praegugi. Seda küsimust tuleb lahendada; tarvis lahendada kiiremas korras, sest ühe tühise 300×20-meetrilise maalapikese puudumine ei või olla tervete kaitseliidu üksuste ühe kaunima sportliku naudingu rõõvimise põhjuseks. Seda ei luba juba vaba kaitseliitlase enesetunne.

Niisuguseid maalapikese leidub; leidub isegi nii palju, et kellelgi ei lähe üle tunni aja laskerajale minekuks. Tarvis ainult neid leida, kasutamise luba muretseda ja neid laskmiste nõuetele vastavalt organiseerida. Ja sellega tuleb teha

algust otsekohe, kui tahame juba eeltuleval kevadel laskmistega täiel hool peale hakata.

Nüüd, talve teisel poolel, millal maa malevlastel nii mõnigi vaba päev juhtub olema, on paras aeg laskeraja koht valmis vaadata. Ka see võtab aega, sest niisugust tähtsat küsimust ei saa umbropsu, ülepeakaela otsustada. On hea, kui seda kogu üksuse malevlased, kellel laskerada küsimuse all, kaasa teevad, sest laskerada ei ole üksiku pealiku ega laskejuhataja, vaid kogu laskurite pere asi.

On laskerada leitud, siis soetada omaniku või tarvitamisõigus selle peale. Parem on laskerada jäädavalt omandada; ei ole see võimalik, siis pikemaajalise kasutamise leping sõlmida, sest oleks kahju hästi organiseeritud laskerada omaniku tuju järele maha jätta.

Laskeradasid võib ehitada nii era- kui ka riigimaadele, kui sellekohane nõusolek saadud. Võin alla kriipsutada rõomustavat nähtust, et paljud taluomanikud on lubanud laskmisi sooritada oma maa peal. Julgeme kasvatada lootust, et keegi tõsine kaitseliitlane, kellel soodus koht laskeraja ehitamiseks, ei jätta seda pakkumata oma üksusele.

Teine küsimus on riigimaadega. Ka siin on põllutööstusteeringum seni lahket vastutulekut üles näidanud spordiplatside muretsemisel. On loota, et laskeradade soetamisel sama sõbralikku vastuvõttu kohtame. Tarvis ainult kohapealsetel üksustel varakult hakata samme astuma, et juba eeloleval kevadel saaks hakata laskeradasid korraldama ja seal laskma.

Nii mõnigi ehk küsib kahtlevalt: kas meie seda suudame teha oma jõul, ilma kõrvalise nõu ja toetuseta.

Selle küsimuse peale vastab kõige paremini tegelik elu:

Juba ammu aega käis Einmanni kompanii (Järva malev, Järva-Jaani malevkond) pealik härra Tõnu Sopsaka murelikult ringi. Tublid malevlased on kompaniis, püssid on, laskemoona jatkub, kuid lasta ei saa. Tahad mõnd lihtsamatki

Tartu maleva võistlused r—kuulip. Võistlustelt kojutulek.

laskerharjutust sooritada, — sõida kümnete kilomeetrite taha.

„Ei, see nii moodi ei lähe,“ otsustas kompaniipealik. „Soetame endile laskeraja, siis oma tuba ja oma luba.“

Möeldud, öeldud ja tehtud.

Kõik kompanii malevlased astusid kokku ja härra Sopsaka energilisel juhatusel ning kaastegvusel jõuti mõnepäevase ühismeelse tööga nii kaugele, et Einmanni kompanii võib ennast lugeda korraliku laskeraja peremeheks.

Kui kõik üksused niiviisi ühel nõul ja jõul

vas ei ole veel nii rikas, et iga vähematki tööd lasta palgatud jõududel teha.

Hea tahtmise juures ei ole seda tarviski! Käed külge ja asi läheb iseendastki.

Võtame veel lühidalt kokku, mis tuleb teha laskeradade soetamisel:

1) vastavad platsid välja vaadata, sellega otsekohe pihta alata;

2) muretseda omaniku- või kasutamiseõigused, seda teha otsekohe peale vastuvõetava platsi leidmist ja

Vasakul: tankid vabaduspäeval paraadil.

Paremal: Tallinna maleva paraadmarsil.

laskeradade ehitamisele asuvad, siis kaitseleit on peagi vajalisel määral laskeradadega varustatud.

Mis puutub nõusse, siis on laskeradade ehitamise kohta lühike kirjeldus antud käesoleva aasta „Kaitse Kodu!“ nr. 2 artiklis „Laskeradade soetamisest kaitseleitidele“. Lähemaid juhtnõure võib veel saada peastaabi õppejaoskonnast. Ka pealike ja malevlaste oma kogemuste ärakasutamine on soovitatav.

Kaitseleitide ülem on alati toonitanud, et kus midagi tehakse ja edasi püütakse, sinna ei keela tema ilmaski oma abi. See maksab ka laskeradade ehitamise kohta. Kus oma jõuga läbi ei saa ja asi tõsiselt ette võetud, sinna saab ka toetust. Et kaitseleitide summad käesoleval aastal väga piiratud, võib toetust anda piiratud määral, vahest ehk igasuguse materjali muretsemiseks, kuna töö tuleb oma jõul ära teha, sest Eesti rah-

3) kui kevadel ilmad vähegi lubavad, laskeraja korraldamisele asuda.

Soovib keegi üksus peastaabilt toetust saada, siis tuleb kiires korras vastava sooviavaldusega esineda, juure lisades:

- 1) laskeraja plaan;
- 2) ehituste kavandid;
- 3) kulude eelarve (üksikasjalik), kusjuures ära näidata, kui palju keegi sellest kannab ja palju soovitakse toetust peastaabilt;
- 4) kelle maale ehitatakse laskerada ja misugune vahetõde loodud laskekoha endise omanikuga.

Laskurid ja kütid! Asion kiire, seepärast viivituseteta ja üksmeelselt tööle!

Jõudu selleks!

A. P.

Tallinna maleva laskesportlaste suupäev.

19. veebruar kujunes suupäevaks Tallinna maleva laskesportlaste peres. Sel päeval astuti esimesed sammud kaitseleitide uue laskesüsteemi teostamiseks ja „Laskeklubi“ liikmed tegid läbi esimese tuleproovi oma kodukorra järele.

19. veebruariks oli määratud kolm jõukatsumist: 1) klassikatse esilaskurite klassi pääsemi-

seks, 2) eelkatse „Laskeklubisse“ pääsemiseks ja 3) senistele klubi liikmetele katse teise klassi pääsemiseks.

Vaatamata mittedoodsatele ilmastiku tingimustele ilmus Tondi tiirule kella 9-ks kolmkümmend laskesportlast. Torkavad silma Helsingi veteraanid; nendele seltsib terve rida uusi jõude,

kes tahavad jõudu proovida koos vanameistri- tega. Kõigil võistluse tahe hea.

Katsekomisjoni kohale jõudes, kelle esimees Tallinna maleva pealik kolonel Pinka ja liikmed, maleva side k-do pealik Muro ning peastaabi õp- pepealik kaptan Parts, algab laskmine. Loos näi- tab, et laskmist tuleb toimetada 300 meetri pealt 300-meetrilise normaallaua ja vöökuju pihta. Esimeses järjekorras toimetatakse laskmist nor- maallaua pihta.

Esimeses vahetuses astuvad tulelinile: male- vlased Alfred Lillep, Paul Kõrts, maleva vanem instruktor Hans Ingermann, peastaabi sekretär Rudolf Raudsepp, rühmapealik Os- kar Kõöbe ja kompaniipealik Karl Peter- son. Kindlad laskurid, seda tunnistavad juba proovilasud. Pea kõik proovilasud püsivad 7- ja 8-silmalistes ringides; ainult üks lask on ära ek- sinud 3-silmalisesse ja teine 4-silmalisesse ringi. Tulemused ka meeste kohased (esilaskuri kutse peale): 1) mlvl. Lillep saavutab 70 silma ehk 70% võimalikkusest; 2) mlvl. Kõrts 72 s. ehk 72%; 3) v.-instruktor Ingermann (60 s.); 4) pealik Raudsepp (65 s.); 5) plk. Kõöbe (77 s.); 6) plk. Peterson (67 s.).

Kuri saatust näib kiusavat teist vahetust. Ai- nult üks mees, mlvl. K. Vellner, suudab nõuete piirist üle astuda — välja lüüa 70 silma ehk saa- vutada 70% üldse võimalikust silmade arvust. Ühel jääb puudu 2 silma ja kahel ainult 1 silm!

Puhtalt tuleb välja kolmas vahetus; siin lüü- akse isegi laskepäeva rekord pealik Voldemar Piksoni poolt — 81 silma —, missugust taga- järge, silmas pidades ebamugavat olukorda, su- gugi nõrgaks ei või lugeda. Helsingi võistluste veteraanide saavutused:

1) Pealik Aleksander Raavik 68 silma ehk 68%. 2) pealik A. Loun (71 s.); 3) J. San- der (66 s.); 4) pealik V. Pikson (81 s.); 5) malevlane E. Sepp (72 s.); 6) instruktor H. Silber (60 s.).

Neljandat vahetust tabab teise vahetuse saa- tus — ainult üks mlvl., K. Grohmann, täidab har- jutuse.

„Lõpp hea, kõik hea,“ ütleb vanasõna ja se- da tõendas ka kuues ning viimane vahetus ja näi- tas tagajärgi:

1) pealik P. Reintamm (58 silma ehk 58%); 2) pealik H. Johanson (60); 3) malevlane O. Linholm (60); 4. malevlane H. Inghand (56); 5) pealik P. Tomson (12); 6) pealik K. Jürgens (50).

Seega on esimese kontrollharjutuse täitnud 19 laskurit ja võivad asuda teise kontrollharju- tuse täitmisele, mida ka otsekohe tehakse peale kahe — pealik Tomsoni ja pealik Jürgensi, kes eksituse tagajärjel sellest eemale jäävad.

Teise kontrollharjutuse täitmine, s. o. vöö- kuju tabamine, muutub täiesti omavaheliseks võistluseks. Kõik, kes esimese harjutuse täitnud, saadavad kaugelt üle nõuetava normi kuule vöö- kujule pihta. Küsimus seisab ainult selles, mitme

kuuliga teda tabada? Kuus laskurit annavad pih- ta täie normi, s. o. 10 kuuli ehk 100%!

See on teiste sõnadega öeldud: 400 sammu peal lüüakse iga põlvili või püsti tõusnud mees juba esimese lasuga reast välja! Kui lahingus niisugune tule- vall meie ees, siis oleme julged kui vanajumala selja taga.

Teine kontrollharjutus täideti ja sellega klassikatse esilaskurite klassi pääsemiseks soori- tati tagajärgedega (klambrates tabamuste arv):

1) pealik Kõöbe (10), 2) pealik Johanson (10), 3) v.-instruktor Hans Ingermann (9), 4) pealik Aleksander Loun (10), 5) pealik Rudolf Raudsepp (8), 6) pealik Paul Reintamm (9), 7) pealik Aleksander Raavik (10), 8) pealik Jüri Sander (8), 9) malevlane Elmar Sepp (8), 10) instruktor Heinrich Silber (8), 11) pealik Voldemar Pikson (9), 12) pealik Karl Peterson (8), 13) malevlane Valter Linholm (7), 14) malevlane Karl Vellner (6), 15) malevlane Alfred Lillep (10), 16) malevlane Paul Kõrts (8), 17) malevlane Kurt Grohmann (10).

Tallinna maleva pealik kolonel Pinka otse- kohe peale katse sooritamist kohapeal kinnitas noored esilaskurid nende kutses ja soovis neile õnne ja edu peatseks kütideklassi pääsemiseks.

Senistest „Laske-klubi“ liikmetest, kes vii- bisid III klassis, sooritasid katse ja pääsesid II klassi (lasti 4 viielasulist seeriat 300 meetri peal oleva 300 meetri normaal-märklaua pihta):

1) V. Pikson (164 silmaga ehk 82%), 2) O. Kõöbe (152), 3) P. Kõrts (144), 4) H. Ingermann (139), 5) R. Raudsepp (137), 6) P. Reintamm (135), 7) A. Lillep (134), 8) H. Johanson (133), 9) A. Loun (131), 10) J. Sander (124), 11) A. Raavik (122).

„Laske-klubi“ III klassi katsest (mis oli ühine esilaskurite klassikatse I kontrollharju- tusega) võttis osa 17 laskurit, kellest sooritasid katse 5 laskurit ja sellega võeti vastu „Laske-klubi“ liikmeteks.

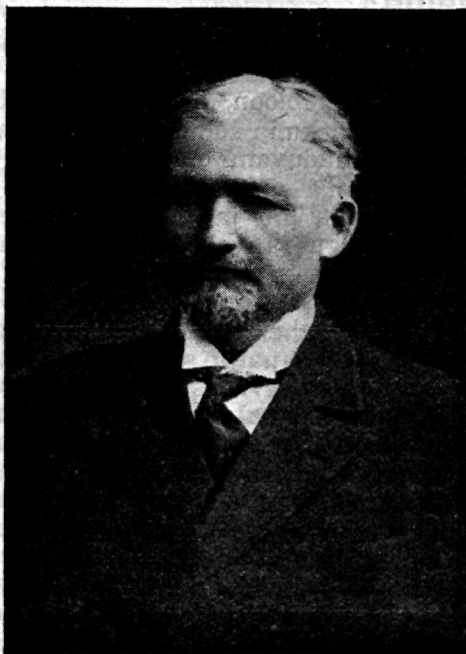
1) K. Peterson (67 silmaga), 2) K. Vellner (70), 3) V. Linholm (60), 4) H. Inghand (56), 5) K. Grohmann (65).

Esimene tuleproov on läbi tehtud.

Tagajärgedega võivad rahul olla nii katse- korraldajad kui ka laskurid. Tagajärjed tõendavad, et katse sooritanud esilaskurid on kindlad laskurid lamades asenditest kolmesaja meetri peal. Ei saa jätta alla kriipsutamata hoogsat tööd, mida tehakse praegu Tallinna maleva laskeklubis. On soetatud rida uusi märk- laudu, matid laskurite jaoks ja muid laskespordi harrastamisel tarvisminevaid abinõusid. Maleva laskemajas seisab suurepärase klubi embleemiga ilustatud kapp abinõude ja tarbeasjade paiguta- miseks.

Üks reaalse Soome silla ehitaja.

Kapten Knut Victor Boxström.

Eesti rahvaluule „Soome sild“ on käesoleval ajal tõestunud kiires, moodsas õhuhenduses. — Kahe vabariigi — Eesti ja Soome vahel korraliku ühenduse veeteel pidajaks on jälle Soome Aurlaeva O.-Ü. kahe väikese, kena laevaga. Neist on tuttavam ja nagu kodusemgi „Viola“, sest seal on laeva juhiks kapten Boxström, südamlilik hea inimene ja ustav Eesti sõber.

Kapten Knut Victor Boxström on sündinud Soome ranna vallas Snappertunas 2. jaanuaril 1860, läks esimesele meresõidule juba 16-aastaselt, käis läbi kõik teenistusjärgud laevapoisist peale, sooritas hulga eksameid ja kaugesõidu merekapteni eksami aastal 1887, sõitis ookeanidel ja kaugeitel meredel ja astus a. 1892 oma praeguse peremehe, Soome Aurlaeva O.-Ü. teenistusse, olles mitme isesuguse laeva pealikuks, kuni aastal 1919 sai „Viola“ kapteniks ja seega reaalse Soome silla ehitajaks.

Kapten Boxström ei mõista Eesti keelt, ei saa vist kuigi palju aru Soomegi keelest. Kuid vabadussõja suvest saadik on ta olnud „koeks ja lõimeks“ Tallinna ja Helsingi vahel. Ta on viimaste vabadusaastate vältel võinud jälgida eestlase selja sirgumist, Eesti kiiret tõusu, nii majanduslikul kui kultuurilisel alal. Ta on õppinud tundma viisakaid, haritud eestlasi, kultuurinimesi. Ta on kohanud halbgi elementi, kuid ta avar mõistus ütleb: iga rahva seas leidub üksikuid halbu indiviide, eestlastel ei ole neid mitte rohkem kui teistel. Nii on kapten Boxströmist vähehaaval saanud eestlaste sõber.

Kapten Boxströmi sõprus avaldub tegudes. Kui Naiskutseskool tahtis teha õppeisi Soome väikeste sõidukuludega, siis viis kapten oma laevakontoris läbi, et noored said sõita prahiveo hinnaga. Keeleoskuse puudusel ei või-

nud kapten oma noorte õppereislatega pikalt kõnelda, kuid ta kutsus nad kohvilauda oma külalisteks. — „Eestlased on kanged tingima, see oleneb nende kultuuri noorusest,“ oli vanale kaptenile nimetanud noor kontorihärra, kui üks rikas Soome selts tegi lubusõidu Tallinna ja maksis vastuvaidlemata täie sõiduhinna, „vaat' kuidas soomlased ei tingi! Laevakontor sai sõiduraha, mina sain sõitjad ja nende kultuuri,“ jutustas kapten, „ja ükski eestlane ei ole end minu laeval nii ülal pidanud kui need „vana kultuuri“ esindajad.“

Kapten Boxströmi suurt vastutulelikkust tarvitavad inimesed sagedasti võõriti. Kui on saapad unustatud hotelli, kui on päevavari jäetud maha supelkohta, kui on tarvis saata sõbrale 10 apelsiini või kilo schokolaadi, siis viiakse pakike aadressiga „Violale“ ja antakse kapteni kätte, „küll ta ise tuleb järele“. Aga „ta“ ei tule järele, vaid kapten ise oma suures headuses otsib aadressaadi Tallinna tänavate labürinti ja viib kohale paki. — Asjaosaline unustab sagedasti tänada!

„Mina olen muidu ikka merehaige Tallinna ja Helsingi vahel, erandina need korrad kui sõidan „Violaga“ kapteni „laatsaretis“, jutustab üks proua, vahva maal, nõrk merel. „Viola“ kapteni kajut, „laatsaret“, on kuulus, seal ei jääda merehaigeks ja seal paranevad mujal laevas haigeksjäänud. Kuid kõik nõrgad ei mahu kapteni kajutisse. Laevalaale jäänutele nõutab kapten tekke, peidab jalad soojade riiete sisse, annab nõu, aitab ja hoolitseb nagu isa oma rohkearvilise pere eest.

Kui on ilus ilm, nii et merehaiged kaptenit tähelepanu ei tarvita, vestab kapten heameelega juttu nende reisijatega, kes mõistavad Inglise keelt või tema emakeelt — Rootsi keelt. Laias maailmas on pikal elueal meremehele juhtunud palju huvitavat. Kapten näitab oma amatööralbumit ja kõneleb inimestest, kes selles pildistatud. Imestama paneb, kuidas ta on kokku puutunud ainult heade inimestega, näinud ainult ilusat, kuulnud huvitavat! Ta näitab teisi mälestusajakasi, kõneleb andjatest, huvitavatest, sümpaatsetest inimestest. Ta ei jäta näitamata kuldtaskukella, mille annetanud „neli ministrit neljast Läänemere riigist“ ühe maruse, kuid õnneliku sõidu mälestuseks, kui kapten Boxström oma „Violaga“ Soome valitsuse ülesandel neid Tallinna tõi ning tagasi viis. Ja seekordsel reisil oli hea meel, et üks kõrgetest härradest oli olnud eestlane!

Kuid sel sõbralikult naerataval hallpeal-kaptenil on kahtlemata teistsuguseidki mälestusi, millest ta ei kõnele. Sarnane suur südamehealus ja ligimeste kannatustest osavõtmine peab olema välja kasvanud rasketest katsumistest ja isiklikkudest valudest. Kapteni kajuti seinal ripub 20-aastase noormehe pilt. Küsimise peale vastab ta vaikselt: „See on minu ainus poeg, kelle surmasid punased aastal 1918.“ Ja rohkem ta ei jutusta. —

Kapten Knut Victor Boxström on merealal osav ning hoolas, võitnud oma alamate usalduse ja austuse, ei rehenda oma vaeva, kui on küsimus teiste aitamisest, aastatest hoolimata paindub ja töökas, seisab omal kohal esimesena Soome laevaliikute seas. Meie loeme teda nende usaldusvääriliste, õiglaste Eesti sõprade hulka, kelle sõprus ilmutub igapäevases töös ning tegevuses, mis

Soome kaitseliidu seadus.

Kas vajame sama?

26. septembril möödunud aastal, pärast seda, kui tollaegne Soome valitsus keeldus Soome kaitseliidu heaks eelarvesse võtmast seni igal aastal määratud toetussummat 4.200.000 krooni suuruses, võeti vastu Soome parlamendi — eduskunna — poolt 111 häälega 77 vastuseismisel Soome kaitseliidu seadus ning loodi seega kindel alus Soome kaitseliidule.

Vanemalt vennalt peab õppima, peab arvestama ta suuremate kogemustega ning püüdma talle arenemises järele jõuda. Ent igakord, kui midagi tähele panna teiste juures, olgugi see vanem vend, peame ühtlasi võtma kaalumisele, kas see ka meile meie oludes on küllalt sobiv ja vastuvõetav, ja siis alles astuma otsustava sammu.

Seega oleks siis meie ülesanne meile selgesti ette kirjutatud ja võiksime asuda küsimuse lähemale kaalutlemisele. Tutvumgem siis Soome kaitseliidu seadusega, tõmmakem paralleele meie kaitseliidu põhikirjaga ning otsustagem siis, kas tuleb meil teha sama või minna iserada.

Soome kaitseliidu seaduse esimene paragrahv kõlab:

„1. Kaitseliidu organisatsioon on olema isamaa ja selle seadusliku ühiskonna korralduse kaitseks ja kuulub osana vabariigi sõjaväkke. Tema ülesandeks on rahu ajal rahva kaitsevalmisoleku ning väimlise ja kehalise tubliduse arendamine, andes oma liikmetele sõjaväelist koolitust ning harrastades liikumiskasvatust ja organisatsiooni otstarvetele kohandatud haridustegevust.“

Tsiteerimata meie kaitseliidu põhikirja, mille sisu peaks olema kõigile tuttav, võime konstateerida, et mõlema kaitseliidu ülesanded on ühed ja samad. Ent siiski tekib juba siin suur oluline vahe mõlema kaitseliidu struktuuris. Soome kaitseliit on mainitud seadusparagrahvi Soome kaitseväge lahutamatu osa, riiklik asutus ja organisatsioon, kuna meie kaitseliit oma põhikirja esimese paragrahvi järele on seltskondlik organisatsioon. Tekib küsimus — kumb on siis parem, kas kaitseliit peab olema riiklik asutus või seltskondlik organisat-

sioon. Ilmkahtlemata on palju pooldatavam just viimane olukord. Riiklik asutus on tihti šabloon, on tihti seotud kätest ja jalust, kuna seltskondlik organisatsioon on painduvam oma liigutis, on seltskonna oma süda ja selles voolav veri, on tema oma ihu ja hing. Ja sellena seisab ta kogu rahvale palju lähedamal, sellena tundub ta igale kodanikule, kes kuulub temasse, oma asjana. Seega peaks rahva vahekord selle organisatsiooniga meil olema palju soojem, osavõtt tema tööst ja tegevusest palju elavam ja elevam kui sealpool Soome lahte, kus ta moodustab osa kaitseväest. Ent loomulikult ei pea siin unustama, et meie kaitseliit, olgugi et ta on seltskondlik organisatsioon, võib olla meie riigikaitsele tugevaks relvaks ainult siis ja seni, kui ja kuni ta püsib täiel määral ja tervena kindlal riiklikul platvormil.

Järgmised paragrahvid Soome kaitseliidu seadusest kõlavad:

„2. Kaitseliidu organisatsiooni astumine on vabatahtlik. Selle liikmeks võib pääseda iga hea nimega Soome meeskodanik, kelle ustavust isamaa ja selle seaduslik ühiskonna korraldus võib loota.“

3. Kaitseliidu organisatsioon või selle osa ei pea end segama poliitilist laadi tegevustesse.

4. Kaitseliidu organisatsioon on sõjaväelise korraldusega. Tema tegevust juhivad vabariigi sõjavõimude ülempealikule alluv kaitseliidu pealik, kelle abiks on kaitseliidu peastaap. Kaitseliidu pealik nimetatakse isikute seast, kel on kaitseliidu usaldus. Kaitseliidu organisatsioon jaguneb piirideks, ringkondadeks ja kohalikeks kaitseliidu üksusteks.“

Teise ja kolmanda paragrahvi sisu leiame ka meie kaitseliidu põhikirjast. Neljandas paragrahvis tundub juba jällegi teatud oluline vahe Soome ja meie kaitseliidu organisatsiooni vahel. Soomes on mainitud seaduse põhjal kaitseliidu organisatsioon puhtsõjaväelise korraldusega, teda juhivad ainult „sõjavõimude ülempealikule alluv kaitseliidu pealik“ ühes talle abiks oleva kaitseliidu peastaabiga. Meil aga on kaitseliidu ülemale nõuand-

püüvaid jälgi jätab ja sihitud on Eesti ja Soome üksteisele lähendamisele ning ühenduse pidamisele. Soovime, et auväärt kapten veel kaua, kaua sõidutaks Eesti ja Soome vahet hõimuaate

ajajaid ja heade naabrussuhete süvendajaid, levitades lahe mõlemale kaldale vastastikust usaldust ja lugupidamist, head tahtmist ja usku teineteise püüetesse. Emil Vesterinen.

vaks organiks veel keskjuhatatus, mõjuva sõna kõnelevad kaasa kesk- ja vanematekogud. Eriti viimane, kuna tema on moodustatud meie silmapaistvamaist riigi- ja seltskonnategelasist. Seega ei ole meie kaitseliidu struktuur mitte puhtsõjaväelise korraldusega, nagu Soomes. Mõistagi peab ka meie kaitseliidus valitsema vali distsipliin ja kohustetäitmine, kuid siiski seisab ta seeläbi, et ta juhtimisest võtab osa seltskond ise oma esindajate kaudu, rahvale jällegi palju lähedamal kui seda oleks võinud puhtsõjaväeline organisatsioon.

Agaga vaatame edasi:

„5. Kaitseliidu organisatsiooni juhtimiseks ja jooksvate asjade ajamiseks võib organisatsioon kutsuda ellu järgmise laadilisi riiklikke ametid ja teenistusi: kaitseliidu pealik, staabiülem, jaoskonna pealik, osakonna pealik, osakonna pealiku abi, sõjaasjanduse revident, relvastuse revident, adjutant, pealikute kooli juhataja, pealikute kooli õpetaja, piiripealik, instruktor, relvameister ja rajoonipealik.

Muudesse ametitesse ja teenistustesse nimetamise dokumentidena antakse välja lahtised kirjad või teenistuslehed ja nimetamisel peetakse kinni samast korrast, mis maksab sõjaväes vastavatesse ametitesse või teenistustesse nimetamisel.

Esimeses lõikes mainitud ametid ja teenistusi võib olla mitmeastmelisi.

Peale ametite ja teenistuste, millede pealt makstakse põhipalka, võib kaitseliidu organisatsioonis ellu kutsuda veel muidki palgalisi ametid ja teenistusi.“

Selle paragrahvi järele on kaitseliidu ohvitserid Soomes pisut paremas seisukorras kui meil, kuna nende ülendamise austmes peab minema sama rada, mis kait-

seväeski, kuna meie kaitseliidu põhikirja sellekohane paragrahv ütleb, et pealikute-ohvitseride teenistus loetakse küll tegelikuks kaitseväeteenistuseks, kuid seda arvestatakse ainult teenistusena administratiivalal. Ses suhtes tuleks meie kaitseliitlaste-ohvitseride olukorda tingimata parandada, kuna muidu ehk peagi oleks raske leida häid ohvitseride kaitseliidu teenistuse jaoks.

Jatkame vaatlemist :

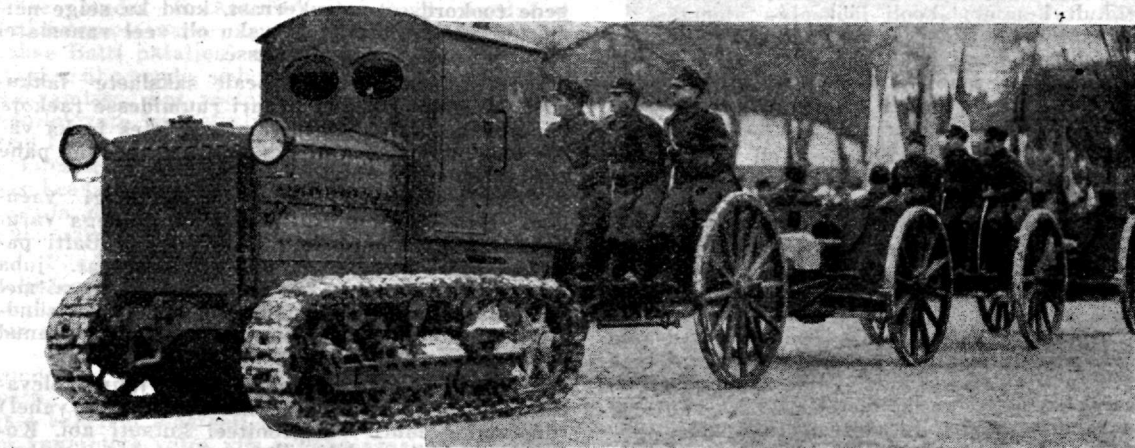
„6. Riigi kulude ja tulude eelarvesse tuleb peale järjekorraliste § 5 lõige 1 nimetatud riiklikkude ametite ja teenistuste peale kuuluvate summade üles võtta organisatsiooni muude väljaminekute katteks tarvisminevad lisasummad, millede suuruse määrab igal aastal kindlaks eduskunda (parlament).

7. Kaitseliidu organisatsioonil ning sellesse kuuluval piiril või kohalikul kaitseliidu üksusel on õigus muretseda ja omandada liikumatut ja liikuvat varandust, samuti ka vastu võtta annetusi ja pärandusi.“

Need on samad põhimõtted ja õigused, mis valitsevad meie kaitseliidu põhikirjas. Ainuke vahe seisab selles, et eelarveid kinnitab meil vabariigi valitsus ja mitte riigikogu, ent see on kiirema asjaajamise saavutamiseks palju hõlpsam, ja sealjuures ei või ju vabariigi valitsuse otsus käia riigikogu tahtmise vastu, kuna ju tema seljataga seisab harilikult riigikogu enamus. Tähtis on meil siin ainult see, et määrataks kindlaks need allikad, kust kaitseliit tulevikus hakkaks hankima talle vajalikke summasid.

Lõpuks:

„8. Kaitseliidu organisatsiooni liikmeks võtmise, sellest lahkumise õiguse ja

Vabaduspäeva paraadilf: Kaitseliidu traktor suurtükiga — aukülaste tribüünist möödumas.

vabastamise, samuti ka distsipliini ja korra ülalpidamise kohta organisatsioonis ning selle sisemises korralduses maksavad selleks eriti väljaantud määrused. Erilise eeskirjaga antakse samuti täpsemaid juhtnööre käesoleva seaduse tarvitusele võtmise kohta.“

Ja see on kõik.

Viimases paragrahvis nimetatud määrused ja juhtnöörid leiduvad meil osaliselt juba kaitseliidu põhikirjas, osalt on nad ka eriliste juhtnööride näol maksuma pandud. Seega ei leia meie ka siin midagi uut.

Nõnda jääb ikkagi ainukeseks oluliseks vaheks Soome ja meie kaitseliidu vahel asjaolu, et sealpool lahte on kaitseliit puhtriiklikuks organisatsiooniks, kuna ta meil on teatud määral privilegeritud seltskondlikuks organisatsiooniks. Loo-

buda seltskondliku organisatsiooni ilmest, nagu näitasime juba ülalpool, ei ole meil mingit tarvidust, vastuoksa, see võiks meile meie töös ja tegevuses ja vabas organiseerimises olla isegi teatud takistajaks ja seepärast peame jõudma seisukohale, et Soome kaitseliidu seaduse taolise seaduse järele ei ole meie kaitseliidul, igatahes käesoleval momendil, mingit tungivat vajadust.

Hoopis iseasi on aga elunõuetele vastavate paranduste tegemine meie kaitseliidu põhikirjas ning väga oluliseks ning pakiliseks küsimuseks on muutumas kaitseliidu sissetulekute kindlaksmääramine tuleviku jaoks. See tuleks võimalikult pealahendada seadusandlikul teel ja siis võime päris rahuliku pilguga vaadata tulevikku.

—o—

Õppurina Kodu kaitsmas.

Päevamälestusi Vabadussõja algpäevilt.

I.

Õppur-kaitseliitlasena 188k-salgas.

Kui 12. novembril 1918. a. Tartus kommerts-kooli ruumes poolavalik koosolek peeti, kus kooliõpilasi üles kutsuti kaitseliitu astuma, leidis see elavat vastukaja õppurite seas, kes suurima vaimustusega esimestena vabatahtlikult astusid kaitseteenistusse.

Nii asutati peale Treffneri gümnaasiumi lentsalga novembri lõpul ka kommerts-kooli lentsalk, kuhu kogunes enamik vanemate klasside õppureid. Organiseerijaks ja õhutajaks oli kaasvõitleja ja viimase klassi õppur end. vene gardemarin Evald Mägi (praegune Tartu maleva õppurmalevkonna pealik), kes hiljem kinnitati ametlikult kommerts-kooli lööksalga ülemaks.

Staabi asukohaks ja meeskonna ruumideks said kaubanduskooli kaks klassituba ja saal Fortuna tänaval. Staabi kantseleis ei puudunud ka oma kirjutusmasin, millel trükiti salga päevakäsu, juhtnöörid ja ettekirjutused.

Üks esimestest korraldustest oli käsk salga liikmetele alaliselt asuda salga ruumidesse, et „kasarmueluga harjuda ja igal ajal olla kättesaadaval ning teguvalmis“, nagu päevakäsk kõlas. Selleks ehitati pinkidele narid, toodi õled ning kodunt magamisriided. Kõike tehti heameelega, sest see oli hüvitav, ning kes ei tahtnud „sõdurit mängida“!

Varustus oli kõigil oma; püssid, padrunid anti 31. nov. kaitseliidu staabist, päeval, mil kõik kaitseliidu tunnistused kätte said. Tunnusmärgina kandsid lööksalga kaitseliitlased vasakul varukal rohelist nurka, teravotsaga allapoole.

Siis tulid õppused kooli hoovil, mida toimetas lipn. Lõoke, kes oli Treffneri gümnaasiumi lentsalga juhiks, kuna meie lööksalga tegelikuks

juhiks jäi ikkagi E. Mägi. Tema määras ja saatis kaitseliidu staabi nõudmise peale patrullid ja valvepostid.

Sakslaste lahkumise ajal Tartust muutus valveteenistus eriti raskeks. Tuli saata kõvendatud patrulle tänavale, eriti ööseti; valvati lahusid, autosid, aeroplaane jne.

Samal ajal tulid väerinnalt ikka halvemad teated. Nende otsekohesteks toojateks aga olid väejooksikud, keda meie salk ühel ööl piüdmaks käis, kui nad rongilt tulles Vallikraavi tänavat pidi linna kõmpisid. Neid ümber piirates kukusid mehed peaaegu nattes hädaldama: „kuidas me vastu hakkame, neid nii palju ja lasevad kuulipildujatest mis hirmus, aga meil padroneid pole“... jne.

Iseenesest päris õige iseloomustus meie vägedele tookordsest seisukorrast, kuid ka selge näide, kui vähe tahtmist ja usku oli veel vanematel sõduritel sõja kordaminekusse.

19. detsembril, päev peale sakslaste lahkumist, kolisime komandantuuri ruumidesse raekoja kõrvale, kus meile ühtlustamise mõttes ja ka välispidise mõju tõstmiseks Saksa kiivrid pähe anti.

See peakate aga sobitas meile peagi vaenlasi. Raudkiivrites ja roheliste nurkadega varukatel liikuvaid patrulle hakati pidama Balti pataljoni osadeks. (Tegelikult oli Balti pat. juba Tartust lahkunud). 20. detsembril, kui mitmel pool rüüstamised lahti puhkesid, leidis aset sündmus, mis ühele osale meie meestest oleks saanud peaaegu saatuslikuks.

Nimelt läks uue raudteejaama juures olevates ladudes (Kastani ja Pihkva tänavate vahel) rüüstamine lahti. Telefoniteel kutsuti abi. Komandantuurist saadeti rühm meie mehi — umbes 12 meest õppur Viksi juhatusel — rüüstajaid laiali ajama. Kiirmarsil päralt jõudes nägime

mehi ja naised ning isegi sõdureid moositünni veeretamas ja suhkru- ning jahukotte tassimas. Suurem osa jooksis meie lähenemisel kohe laiali, kuid mõnelt sõdurilt tuli peaaegu maadeldes saak käest ära võtta.

Asusime jaama. Umbrusse pandi vahid välja. Käsu järele pidime kuni korralduseni siia jääma.

Ligines õhtu. Päevane kära andis maad täielisele vaikusele. Veidi imelik ja rahutu tunne asus rindu. Päeval saadud teadete järele pidid enamlikud väed ainult kümnekond versta veel linnast olema... Teada oli ka, et samal ööl peame linna maha jätma, kuid meie rahutuseks mingit teadet ega ka vahetust ei tulnud. Rühmavanem Viks läks tapamajja, et telefoniteel komandantuurist olukorra üle selgusele jõuda. Seisime jaama ja tänava vahelisel platsil — vahid muidugi välja arvatud — ja pidasime isekeskis seisukorra üle nõu, — kui korraga peajaama poolt pimedusest suurem kogu nähtavale ilmus. Hüüdele „kes tuleb?“ vastati: „Vahetus!“ Kohe selle järele kostsid tasemalt öeldud sõnad: „Rahulikumalt, seltsimehed!“, mis igatahes ei käinud meie kohta, sest enne kui asjast aru saime, lagunes liginev inimmass laiali ning meid ümbritses silm silma vastu hallides sinelites sõdurite salk. Kõlas käsk: „Sõjariistad siia!“ Teha polnud midagi — iga meie mehe juures oli paar sõdurit, kes taskutes kobades revolvreid otsisid peale seda, kui püss, padrunid ning granaadid olid ära võetud.

Siis käsutati meid ritta ja „marss“ konvoi saatel linna poole. Uulitsal ootas kahtlastest isikutest ja punaste poolehoidjatest koosnev rahvahulk, kes sajatustega ja ähvardustega meid vastu võttis: „Oksa puua! Maha Balti parunid!“ ning mõnegi minu kaaslaste nina all välkus rusikas või matsatas selg. Kuid täielise peksuni meie vangistajad siiski minna ei lasknud, rahustades pealetungijaid lubadusega, et meie karistusest nii-kui-nii ei pääse.

Meile jäi muidugi selgusetuks, mis süüteo olime õige korda saatnud. Kes meie vangistajad olid, saime hiljem teada — need olid 2. jalgväe polgu mässulised sõdurid 6. ja 7. roodust.

Jõudsime sihile — mässuliste staapi. Siin kirjutati nimed üles ja algas nõupidamine, mis meiega peale hakata. Arvamised läksid mitmeti lahku. Enamjagu soovitas lihtsalt kinni panna, mõned hääled nõudsid ka oksatõmbamist.

Seal võtsid meist mõned jutukamad südame rindu ja püüdsid mõne leplikuma mehega kõneldesse astuda. Katkendlikkudest, kuid ägedatest süüdistustest saime aru, et meid kõigepealt peetakse Balti pataljoni meesteks, teiseks — süüdistatakse ühe nende sõduri surmas ja paari või kolme haavamises, kes teatavasti enne meie tulekut vahilolevate kaitseliitlaste poolt suusõnalisi hoiatusi tähele panemata jättes haavata said, — peasjalikult aga leiti süüdi nende meeste laialiajamises, kes laduvarandusi üle võtta ning rahvale välja jagada olevat tahtnud, mis pursuid oma isiklikuks tarviduseks linnast välja vedavat.

Püüdsime selgeks teha, et oleme õppurkaitseliitlased ja ainult korra alalhoidmiseks käsu peale välja tulnud, mille tõttu meie ometigi ei või olla vastutavad.

Peaosa meie vabanemises aga mängis üks tundmatu roodukirjutaja, kes otsustavalt meid võttis oma kaitse alla ning peale pikemat salajast kõnelust oma seltsimeestega meid kõiki staabi ruumidest välja viis. Tähe tänavat pidi kiirelt kesklinna kömpides seletas ta meile teel, et ta oma roodu poliitilisi vaateid ei poolda ja su-

gugi enamlane pole, kuid olevat sunnitud seal teenima.

Vahepeal oli komandantuuris ettevalmistusi tehtud meie vabastamiseks kas või jõuga. Vangistamise teate olid toonud õppur-k.-l. Viks ja teised, kel õnnestus põgeneda, seistes vangistamise silmapilgul kaugemal.

Meie heategija-kirjutaja, kes meid tänaval liikuvate enamlike patrullide pärast (need olid juba väljas!) saatis, lahkus Riia tänava kohal ning vahejuhtumisteta jõudsime komandanturi.

Lahkumise silmapilk oli käes. Kell lõi 5, kui 21. detsembri varahommikul öudselt kõlavate tulekahjukellade helina saatel (põles Kastani tänaval viinaladu) raekoja eest liikuma hakkasime. Ees moonavoovid, järel korralikkudes ridades tulelased noored sõjamehed — kommertskooli k.-l. lööksalga ja Treffneri gümnaasiumi k.-l. lendsalga liikmed juhatajatega eesotsas; peale selle üksikud linna ja maakonna kaitseliitlased ühes ohvitseridega (linna ja maakonna k.-l. ülemad — leitnandid Gnadenteich ja Kuperjanov, linna k.-l. jaoskondade ülemad al.-kpt. O. Eller, leitn. Libene ja teised).

II.

Õppur-sõdurina Lõuna väerinnal.

1. jaanuaril 1919. a., kui olime vahepeal tegeksenud Põltsamaa ümbruses ja meid seal toodud Viljandi, tehakse meile teatavaks, et oleme ümber nimetatud sõduriteks ning kuulume nüüdsest peale Tartu kaitseliidu pataljoni, mille 1. roodu moodustavad Treffneri güm. lendsalga

Tallinn vabaduspüha õhtul: illumineeritud raekoda.

liikmed ja 2. roodu — kommertsikooli lüüksalga liikmed. Roodude ülemateks on määratud al.-kpt. Eller ja leit. Libene.

Meie organisaator ja senine juht E. Mägi lahkus 1. jaan. õhtul, et minna teenima s.-l. „Lembitule“. Jumalagajätkuks korraldasime kohvilaua, kus pataljoni ülem n.-ltm. K. Einbund pidas poliitilise momendi kohase kõne.

Järgnevad päevad läksid harjutustes ja valveteenistuses mööda, kuni 4. jaan. pärast lõunat korraga tuli käsk seada sõjariistu ja sõitevalmis, et „polgumeestele“ Kärstna alla appi minna. Sõitsime kähku linnast välja, kuid peatusime 18 km. Viljandist Raassilla kõrtsi juures, kus jääme öömajale. Siin viibisime ka järgmise päeva.

6. jaanuari hommikul kl. 8 algas sõit Kärstna möisa poole. Meid oli 60—70 meest al.-kpt. Elleri ja al.-kapt. A. Martinsoni juhatusel ja 1. „Madsen“. Kell 10 jõudsimme möisa lähedasse metsa, kuhu jäeti hobused, kuna mehed ahelikus möisa poole liikusid. Kohe algas sealt meie peale kuulipildujatuli. See oli meie noorte esimene ristimine — tulega, esimene kuulide muusika kõrvadele. Järkjooksus jõudsimme metsa-servale, kust avanes vaba vaade möisa peale. Meie ees väljal oli küün, kust üks enamlaste kuulipilduja tuld andis. Avasime sinna vastutule. Kohe vaikus kuulipilduja ning küünist kihutas hobune reega möisa poole. Vastastikune äge tulevahetus kestis päeva läbi. Polgumehed lasksid paremal tiival suurtükist (nagu hiljem selgus, oli see ltn. G. Leets'i kahur). Vasakul tiival ajas meie 10-meheline salk möisa ligidalt veskest enamlaste minema. Samuti tappis nende tuli kaks enamlast kruusaaku kuulipilduja juure, ülejäänud põgenesid, jättes kuulipilduja paigale.

Pimeduse tulekuga laskasid polgumehed laskmast, vist taandudes metsa, kuna siis kogu põrgutuli koondus meie peale.

Meie padrunid olid ka lõpukorral ning pimedus suurenes. Anti käsk tagasi tõmbuda.

Tegime seda aegamööda, saates metsast veel kuule möisa peale, et mitte järsku laskmist lõpetada.

Peatusime Petsu talus, kus päevase paastumise järele süüa saime, ning puhates kl. 11-ni õhtul sõitsime Künnikuru külla tagasi, kust hommikul välja tulime.

Järgmisel päeval kuulsime, et enamlaste öösi Kärstna möisa maha jätnud ja 18 km. taganenud. Meie väed on hommikul möisa vallutanud.

8. jaanuari hommikul vara sõitsime Helme poole läbi Mustla alevi, Tarvastu, Vana- ja Uue-Suislepa küla ning peatusime Pikasillal metsas teede harude juures, mis viivad Tartu ja Valka. Tõrvast löid meie väed enamlasti ning meile oli tehtud ülesandeks sulgeda nende taandumisteed.

See lootus ei läinud mõnesugustel põhjustel täide ning hommikupoole ööd tulime Künnikuru tagasi.

Selleks puhuks oli meie esimene ülesandete tsükl läbi ning 9. jaanuaril kutsuti meid Viljandisse tagasi, kus meid pataljoni ülem K. Einbund tervituskõnega vastu võttis: Soovis õnne ja saime kiita. Tundsimme ise ka oma südames, et end oma esimesel esinemisel kodumaa kaitseks küllalt vääriiselt ülal olime pidanud. Ühtlasi kuulsime, et 8. jaan. olime nimetatud Tartu vabatahtlike pataljoniks.

10. jaanuaril tulid rõõmustavad teated, et enamlaste igal pool taganemas. Tõrvast on nad välja aetud. Kuni Jõgevani kõik meie käes.

Järgnevatel päevadel jatkasime poolleijäänud sõjaväelist õppust, kuni tuli käsk pataljoni rindele saatmiseks korda seada.

13. jaanuaril kell 24 sõitis terve pataljoni — 120 meest — kütühobustel Viljandist Virtsjärve kaldal olevasse Vaibla möisa, kus 1. roodu vahisalkadel oli väike kokkupõrge enamlastega.

Järgmisel hommikul sõitsime edasi Jõesuho, sealt juba jala edasi marssides läbi Rakke küla õhtuks Sangla möisa, kuhu jäädid ööseks.

17. jaanuari varahommikul liikusid meie 2 roodu Rannu möisa peale, kus kohalikkude elanikkude jutu järele pidi olema paarsada enamlast-ratsanikku. Hakkas juba valgeks minema, kui silmasime mõisat.

Mõisa lähedal asuva tuuliku juures oli enamlaste vahipost, kes tuld andes põgenes. Tuulikusse säeti üles meie automaatpüss „Madsen“, mis hakkas mõisat tulistama. Samal ajal liikusid ahelikust kaares möisa peale. Peale liihkest tulevahetust lahkusid enamlaste mõisast, kuhu meie triumfeerides sisse marssisime.

Lahingus sai surmavalt haavata 1. roodu veltveebel B. Koskin ja surma 2. roodu õppur-sõdur O. Ahas, kes esimesena möisa tormates langes ühe hiinlase äraandliku kuuli läbi.

Vangi langes 2 hiinlast, — üks neist saadi möisa toast kapist kätte, — ja 3 venelast, neist 2 haavatut. Sõjasaagiks mitu ratsahobust ja sadulat.

Samal päeval läksid pataljoni varahoidja K. Reimann ja velsker Viil Valguta apteeki arstirohte ja sidemeid tooma, kuid sattusid enamlaste kätte ja tapeti metsikult ära.

18. jaanuaril peale lõunat liikus pataljoni Valgutasse ja sealt edasi Rõngu poole. Teel vangistasid meie luurajad 4 enamlast, kes ise väga hästi relvastatud olid. Ühele meie roodu piilurile, nimega Neljandik, juhtusid ootamatult kolm ratsanikku-enamlast vastu ning ta pidi neile äärepealt vangi langema. Neljandik ei kaotanud meelt, hüppas kraavi ja andis tuld. Ratsanikud põgenesid. Külmavereluse eest „ülendasid“ kaasvõitlejad ta „Kolmandikuk“....

Rõngu möisa ja edasi ka alev olid tühjad. Alevi kohal jooksid 4 teeharu kokku: Tartust, Pukast, Valgast ja Viljandist. Nendele teedele pandi välja välijahtkonnad ja valvetõkked 2. roodust, kuna 1. rood asus tahapoole Rõngu möisa peakorterisse.

Öösi tungisid ratsa-enamlaste neli korda meie roodu seisukohtadele peale, kuid löödi igakord tagasi. Pidime kogu öö vinget tuule käes kraavis valvama. Surma sai 2. roodu õppur-sõdur E. Nieländer.

Hommikuks taganesid punased kaugemale. Nende üksikud ratsanikud liikusid veel metsi mööda. Kaks ratsanikku lasti meie meeste poolt maha, kui nad majale liginesid, kus olid meie mehed. Veidi hiljem lasti alevis jälle üks punane maha, kes teel meie meestele vastu tuli ja neid omadeks pidades hüüdis: «Товарищи, откуды вы?»

Samal päeval, s. o. 19. jaanuaril, peale lõunat aga tuli kui pikne selgest taevast äge pommitamine kahest küljest Rõngu möisa peale ja pealegi lühida maa pealt. Seisukord muutus halvaks. Taganesime Rõngust Valgutasse.

Järgmisel päeval aga kordus sama lugu: Suurtükkidest lasti Rõngust Valguta peale. Granaadid ja šrapnellid lõhkesid möisa pargis, kuid häda tegemata. Olime parajasti 6 mehega välivalvekonnas Valguta vallamaja juures (1 km.

mõisast eelpool) ja muist meestest oli saunas vihtlemas, kui algas laskmine. Kuulid muidugi lendasid kõik üle. Pealetungi ei tulnud.

21. jaan. algas jällegi suurtükilaskmine. Kuid kuulid ei tabanud: kange tuul viis kõrvale. Kuid nüüd algas ka punaste pealetung.

Valguta vallamaja juures seisis meie valve-töke, kes hädavaevalt enamlaste küüsisist pääsis. Sealjuures sai surmavalt haavata 1. roodu õppur-sõdur Priks ja kergemalt haavata õppur-sõdur Saul ja rms. Urm. Enamlased võtsid Valguta küla ning küla- ja mõisavahelise metsa oma alla.

22. jaan. hommikul vara anti käsk mets ja küla tagasi võtta. Ootamatult peale tungides oli lühike tulevahetus umbes 60-mehelise enamlaste salgaga, kes esimese hirmuga kohe Rõngu poole putkas. Vangi langes meile kaks Läti punast kütti. Rõngust aga tuli enamlastele toetust ja 2 kuulipildujat, mis meie vastas mäe otsas üles seati. Sattusime lagedal väljal ägeda tule alla, jäädes esialgu peaaegu teguvõimetult lamama. Et seisukord ei paranenud, anti käsk siiski edasi liikuda. See mõjus. Kuulirahe kõvenes korraks ja vaikus siis. Enamlased taganesid Rõngu. Neid veel vähe taga ajades pöörasime lauluga Valgutasse tagasi, ehk küll tublisti väsinud olime.

Vaevalt jõudsimme mõisa, kui jällegi paugud kostsid. Mõisa poole liikus uuesti enamlaste ahelik, seekord nähtavasti suurel arvul. Telefoniteel tuli pataljoni ülemalt käsk taandumiseks, kuna vaenlane pidi olema liig suure ülekaalus.

See oli pataljonil esimene suurem taandumine, mis sündis peaaegu joostes. Tõmbusime Rannust läbi ja peatusime alles Rannu kiriku juures (5 km. Rannust Viljandi poole).

Seal viibisime äraootavas seisukorras kaks päeva. 23. jaan. olid enamlased veel Valgutast.

25. jaan. tungisime Randu, see oli tühi. Järgmisel päeval Valgutasse — ka tühi. Samal ajal olid nimelt Kuperjanovi partisaanid mitmest küljest Rõngu peale tungimas ja enamlased taganema sundinud.

Jatkasime edasitungimist läbi Rõngu kuni Pühaste küalani, kuhu jäime ööseks.

27. jaan. liikusime Pikasilla peale, kus punastega ootamatult kokkupõrge tuli, mille juures enamlastele vangi langes 1. roodu õppur-sõdur K. Nurk (14 a. vana), kes aga hiljem Valgast põgenes, tulles läbi rinde väeosa tagasi. Kokkupõrge arenes ägedaks lahinguks, kusjuures meid toetasid partisaanid paremalt tiivalt. Enamlased sunniti taganema. Neid paar kilomeetrit taga ajades pöördusime pimeduses Pikasilda tagasi.

Kuid järgmisel hommikul (28. jaan.) kell 10 tungisid punased uuesti suurte jõududega Pikasilla juures peale. Lõpetasime parajasti kohvijoomise, mida nii harvasti sai teha, ja jooksime sooja kõhuga ahelikku. Vaenlane tungis mitmest küljest peale, kuid peale meid olid tal vastas veel partisaanide üks rood ja Vene valgekaart. Laskmine kestis ägedalt tükk aega, kuni korraga enamlaste vasakule tiivale üks meie väeosa kallale tungis, mis neid löi segadusse. Enamlastel algas kiire põgenemine. Ajasime neid taga läbi Leebiku mõisa kuni Rulli alevini, kus peatusime. Surmani väsinult jäime siia öömajale.

Meie kaotused — kaks kergesti haavatut: õppur-sõdurid Timpmann ja Veldemann 2. roodust. Enamlastel igatahes suuremad kaotused. Vangi võeti 4 venelast, 5 hiinlast. Viimased tabati Leebiku mõisa küüni taga, seljaga vastu alusmüüri, kus nad meid innuga üle katuse tulistasid, püssid pärapidi põlvi vahel.

Päevase puhkuse järele Rulli külas algas siit 30. jaanuari hommikul laial joonel üldine pealetung Tõrva sihis, koos partisaanidega. Edasitung läks hoogsalt, enamlasted avaldasid ootamata väikest vastupanu. Paiguti seisatades ja suurtükkidest ning kuulipildujatest lastes kaitsesid nad oma suurt voori, mis liikus Valga poole. Nii möödus ka Tõrva väikese vastupanuga, kuni videikuks jõudsimme Hummuli mõisa lähedale. Siin avaldasid nad ühe talu juures, mis asus mäe otsas, tugevat vastupanu. Endid siin kindlustades avasid nad meie ahelikkudele kõva tule kuulipildujast. Seisukord oli halb, iseäranis 1. roodul, kes paremal tiival just lagedal peatuma sunniti. Juba oli sellest roodust 6—7 haavatut, meil roodus 1 haavatut (lt. A. Luiga).

Pimedus suurenes. Oli tarvis midagi ette võtta. Meie roodu veltveebel — kooliõpet. A. Reeben — kutsus enesega viitteist vabatahtlikku, et enamlastele tiivalt peale tungida — kogunes ainult 8 õppur-sõdurit.

Läksime kõrvalisi radu mööda metsa ümber enamlaste parema tiiva just mäe alla, kus täris-tas nende kuulipilduja. Metsa ääres mehekõrguste harvade mändade juures peatusime ja andsime küürakili olles mõne kogupaugu ning tormasime heledate hurraa-hüüetega peale... Kohe vaikus kuulipilduja, ja mäelt putkasid punased kuulipildujaga reel minema.

Teie oli vaba. Meie mehed vallutasid küla ja mõisa. See oli viimane enamlaste vastupanu meie pataljoni retkel Viljandist Valka.

Päevase seisaku järele jatkasime 1. veebruaril varahommikul edasiliikumist. Peale lõunat jõudsimme Valka, mis samal päeval kl. 1 p. l. võidurikaste Kuperjanovi partisaanide ja Soome suguvendade poolt oli juba vallutatud, seega meie oma abiga kahjuks hiljaks olime jäänud.

4. veebruaril saadeti meie pataljon ajutiselt Tartu reservi, kuhu jõudsimme õhtuks. Jaamas olid meid vastu võtmas naisorganisatsioonid ja seltsid lilled ja orkestriga. Ülivilmselt meile, noortele, värskeltküpsetatud lahingumeestele. Selle silmapilgu eest oli igauks meist valmis mitu korda enam vaeva ja tuld nägema...

Sellega lõppis meie — Tartu õppur-sõdurite — retkkäikude esimene järk Lõunarindel. Enne kui oma senise nime kaotasime ja regulaarväe polkudesse sulasime, võisime veel kord oma valmisolekut kodu kaitseks tõendada, võttes osa iseseisva vabatahtlikkude rühmana lt. E. Smironi juhatusel Võru operatsioonist 1919. a. Iihavõttepühade ajal, ajal, mil punaväe teistkordne pealetungimine oli jõudnud oma haripunkti ja ta igal tingimisel püüdis rindest läbi murda.

... „Siin pandi viimased reservid välja, need olid meie koolipoisid keskkoolide vanematest klassidest ja võib öelda — koolipoisid päästsid seisukorra“ kirjutab II diviisi ajaloo-kirjutaja „Sõduris“ nr. 3 1926. a. M. I.

Bret Harte järele L. K.

„Ligikaudu nelja aasta eest,“ alustas doktor oma jutustust rügemendi sõprade ringis mugavalt istmele toetudes, „võtsin ühes linnas osa referaatide tsüklist. Üks professoreist — seltskonda armastaja ja sõbralik mees, kuigi vähe proosaline ja põikpäine — kutsus mind enese juure jõuluõhtut veetma. Võtsin kutse vastu meeldi, sest olin uudishimuline tutvunema ühega ta poegadest, kes küll alles oli kahe-teistkümnepäevane, kuid omas imelapse kuulsuse. Ma ei hakka teile loetlema, kui mitu ladinakeelset salmi see väike jõmpsi-kas tundis, ka mitte seda, mitu ingliskeelset ta ise oli septsenud. Esmalt nõuaksite siis, et neid teile ette kannaksin, ning teiseks puudub mul igasugune arusaamine niihästi Ladina kui ka Inglise värssidest. Aga inimesed, kellele ei puudunud otsusvõime selles asjas, tõendasid, et need salmid selle vanaduse kohta olevat otse imetlemisväärset ja igatüki ennustas poisile hiilgavat tulevikku. Igaüks, peale ta isa. See raputas kaheldes pead, kui oli sellest juttu; aga, nagu juba tähendasin, oli ta täiesti proosaline ja kuiv inimene.

Õhtu professori juures oli mõnus ja hubane. Naabrusest olid kõik lapsed kokku tulnud ja nende hulgas viibis ka nimetatud tark professori poeg, Rupert. Ta oli lahja mehike ja, nagu ta isa ise tähendas, oli tal õige nõrk kehaehitus; harva hüples ja müras ta teiste poistega, pigem eelistas ta istuda kodus oma raamatute juures ja septseda värssé.

Jõulupuu all naerdi ja lõbutseti; lapsed hüüti nime pidi välja ja neile jagati puu otsast kinke. Kõik olid rõõmsad ja õnnelikud. Korruga hõiskas üks lastest pooleldi üllatust avaldava, pooleldi naljaka häälega: „Siin on ka midagi Ruperti jaoks, aga arvake üles, mis see on?“

Arvasime kõik: „Kirjutuspult!“ „Miltoni teosed!“ „Kuldne sulg!“ „Riimide-sõnastik!“ „Ei?“ „Noh, mis siis?“ „Trumm!“

„Mis?“ — küsis igaüks.

„Trumm, Ruperti nimi seisab peal.“

Nii see ka oli. Tore, läikiv trumm, va-sega kaunistatud, millele oli kinnitatud pa-beririba pealkirjaga „Rupertile“.

Naersime kõik ja pidasime seda hästi kordalainud naljaks.

„Näed sa, Rupert, see tähendab, et sa kord ilmas lärmi lööd ja silma paistad,“ sõnas keegi.

„See on pergament luuletajale,“ ütles teine.

„Ruperti viimane teos lambanahkses köites,“ viskas kolmas vahele.

„Saavuta nüüd üks klassiline põrin, Rupert!“ hüüdis neljas, ning nõnda kestis see naljatades edasi.

Rupert aga näis olevat sedavõrd haavatud, et ta ei suutnud lausuda sõnagi; ta kahvatas ja hammustas huuli, lõpuks hakkas ta härdasti nutma ja lahkus toast.

Kõik, kes poisiga olid nalja heitnud, häbenesid nüüd ning päevakorrale kerkis küsimus, kes õieti trummi oli toonud. Keegi ei teadnud seda, ja, kui ka keegi sellest teadis, vaikis ta targu, kui ootamatult ärkas kaastundmus helliku poisikese vastu. Isegi teenijaid kutsuti ja kuulati üle, kuid ka neist ei teadnud keegi vähematki trummi kohta ütelda. Mis aga veel imelikum, igaüks kinnitas, et ta trummi mitte enne puu otsas polnud näinud, kui alles selle mahavõtmise hetkel. Rupert ei ilmunud sel õhtul enam seltskonda ja peagi lahkusid külalised.

Selle juhtumise olin peagi unustanud. Järgmisel kevadel puhkes lahti sõda*) ja mind määrati arstiks ühte värskelt moodustatud rügementi.

*) Sõda Ühisriikide lõuna- ja põhjariikide vahel a. 1861—64; tekkis põhjusel, et lõunariigid ei tahtnud alluda seadusele, mis keelas orjapidamist, ning eraldasid end põhjariikidest, luues omaette konföderatsiooni. Sõjas jäid võitjaks põhjariigid ning orjapidamine kaotati ühisriikides lõpulikult.

Vabaduspäeva paraadliff: Pealinna ratsakaitseliit möödumas tribüünist.

Sõjaväljale minnes pidin sellest linnast, kus professor elas, läbi sõitma. Ma kohtasin teda ja mu esimene küsimine kuulus Rupertile. Professor raputas kurtvalt pead. „Ta pole päris terve,“ sõnas ta, „läinud jõuludest peale, kus te teda nägite, on tal tervis halvemaks ja ikka halvemaks muutunud. See haigus on haruldane nähtus,“ lisas ta veel juure ja andis sellele ühe pika ladinakeelse nimetuse.

„Kuid minge ta juure ja vaadake teda ise,“ ütles ta tungivalt, „võimalik, et see vähe lohutab teda ja valmistab talle rõõmu.“

Läksin siis professori majja ja leidsin Ruperti sohvallatjate vahel lamamas. Ta raamatud lebasid laialt ta ümber ning, mis mulle eriliselt silma puutus, oli see, et trumm, millest praegu jutustasin, ta pea kohal naela otsas rippus. Ta nägu oli kõhn ja ta aukuvajunud põskedel põlesid punased plekid, silmad läiksid ja olid ebaloomulikult suured. Ta rõõmustas mind nähes ja kui ta kuulis, kuhu tõttan, asetas ta mulle tuhat küsimust sõja kohta.

Juba jõudsin arvamisele, et olen suutnud kõrvale juhtida ta mõtteid ning ettekujutusi ta haiglasest, väsinud peas, kui ta äkki mu käest kinni haaras ja minu enese lähedale tõmbas.

„Doktori-härra,“ sosistas ta tasa, „ega te minu üle ei naera, kui teile midagi avaldan?“

„Ei, muidugi mitte,“ oli mu vastus.

„Mäletate veel seda trummi,“ ja ta näitas seinal rippuvale läikivale mänguasjale.

„Te teate, kuidas ta mu kätte sattus. Mõned nädalad pärast jõulu lamasin poolinakuks ja trumm rippus seal seinal. Korraga kuulsin ma, kuidas ta põrises, alguses üsna tasa ja aeglaselt, siis rutem ja valjemalt, kuni ta põrin terve maja täitis. Keskööl kuulsin sedasama. Ma ei usaldanud seda kellelegi ütelda, aga sellest ajast peale kuulen teda igal ööl. Vahel põriseb ta tasa, teinekord kõvemini, aga ikka kiiremini ja kiiremini, kuni see lõpeb pika kärinaga, mis on nii tugev ja hirmus, et igakord imestan, miks kõik inimesed majas kokku ei jookse ja ei küsi, mis lahti on... Kuid, härra doktor, ma arvan — ma arvan,“ kordas ta, kuna ta valusa pingutusega mulle otsa vaatas, „keegi peale minu ei kuule teda.“

Olin samal arvamisel ja küsisin, kas ta tema häält ka muul ajal on kuulnud või ainult ööseti.

„Oo jaa, paar korda kuulsin teda ka päeval, kui lugesin või kirjutasin, ja siis väga valjusti, nagu oleks ta kuri ja tahaks mu tähelepanu raamatuilt endale juhtida,“ vastas poiss.

Vaatasin talle otsa ja katsusin ta pulssi. Ta silmad läikisid ja pulss töötas rahunult ja ruttu. Seletasin talle, et ta on väga nõrk ja et ta meeled on väga vastuvõtlikud, nagu see harilikuks nähtuseks nõrkadel inimestel; kui ta loeb, mingi asi teda väga huvitab, ta ärritub või öösel on väga väsinud, siis tekitab suure tuiksoone tuksumine selle põrina, mida ta kuulda arvab.

Ta kuulas mu seletusi kurva umbuskliku naeratusena ja tänas. Varsti lahkusin ta juurest. Trepil tuli mulle vastu professor, ütlesin talle oma arvamise haiguse kohta, — missugune see just oli, ei puutu asjasse.

„Ta vajab värsket õhku ja liikumist,“ ütles professor, „kohast tegevust praktiises elus, härra doktor.“

Professor ei olnud halb inimene, aga ta oli kangekaelne ja läbematu ning mõtles, nagu see juhtub sagedasti tarkade inimeste juures, et kõik, milleks tal puudub arusaamine, on rumal ja naeruväärne.

Ma lahkusin veel samal päeval linnast ning ärritustes, mis sõjaväli ja haigemajad pakkusid, unustasin peagi väikese Ruperti; ka ei kuulnud ma temast enam midagi, kuni ühel päeval sõjaväes kohtasin üht koolivenda, kes tundis professorit; ta jutustas, et Rupert olevat jäänud nõdra-meelseks ning haiguse hoos kodust ära joosnud. Kuna teda kuski polnud leida, arvati, et ta on jökke kukkunud ja upunud.

See teade mõjus minusse hetkeks põrutavalt, kuid — mu Jumal — ma elasin ju tol ajal hirmsaid ja põrutavaid momente nii tihti ühe, et mul kauaks aega ei jätkunud olla huvitatud vaesest Rupertist.

Mõni aeg pärast seda oli meil öudne lahing; ühele meie väeosale tungiti nii ootamatult kallale, et ta suurte kaotustega taganema pidi. Mind käsutati oma brigadist lahingväljale appi löödud diviisi arstidele, kuna neil oli rohkem tööd kui nad suutsid ära teha. Ma jõudsin küüni, mis hädapärast oli muudetud hospitaliks, ning hakkasin kohe tööle. Astusin suure, tüheda Vermontist päritoleva mehe juure, kellel mõlemad sääred olid raskesti haavadud. Ta sirutas mulle aga tõrjuvalt käed vastu ja palus neid enne aidata, kes seda rohkem vajavad. Alguses ei pööranud ma sellele suuremat tähelepanu, sest säärast enesalgamist tuli sagedasti sõjaväes ette, ent haavatu jatkas:

„Jumala pärast, doktori härra, jätke mind. Seal lamab üks väikene trummilööja meie rügemendist, veel täieline laps, ta on suremisel, kui ta juba pole heitnud hinge. Minge ja aidake teda. Ta on päästnud enam kui ühe inimese elu. Ka täna, hommikul segadusel, täitis ta oma kohust ja päästis rügemendi au.“

Toon, millega mees seda ütles, avaldas minu peale sügavama mulje kui ta sõnade sisu, mis aga muu hulgas teiste lama-

vate vaeste haavatute poolt kinnitust leidis.

Läksin siis ruttu juhatatud paika, kus lamas väikene trummilööja, trumm ta kõrval. Ainult pilk ta näkku — ja ma tundsin ta kohe — see oli Rupert!

Tõepoolest, mu ametvennal poleks tarvis olnud ta voodi otslauda märkida ristiga selle tähiseks, et abi siin kõige kiiremalt vajatakse. Vermonti mehe ennustavad sõnad ega ka higi väikese mehe kahvatanud otsaesisel, mis niisutas ta pruune juuksesalku, ei tarvitsenud olla tunde-märgiks, et siin igasugune abi on asjata. Ma hüüdsin ta nime. Ta avas silmad — nad muutusid, nagu mulle näis, suurteks, nähes uut nägu, mis aegamööda kerkis ta mälusse. Ta tundis mu ära.

„Ma rõõmustan, et tulite,“ sosistas ta, „aga ma arvan, te ei või mind enam aidata.“ Ma ei saanud talle valetada, ei suutnud üldse rääkida. Surusin ainult ta kätt, kuna ta jatkas:

„Aga te saate mu isaga kokku, ütlege talle, et ta mulle andestaks. Keegi pole selles süüdi kui vaid mina ise. Kestis kaua, kuni viimaks taipasin, miks just mina sain jõuluks trummi, miks ta põrises ja mida ta sellega mulle tahtis ütelda. Nüüd tean seda. Töö on tehtud ja ma olen rahul. Ütelge isale, et see, mis on sündinud, on nii kõige parem. Kui oleksin elanud kauem, oleksin talle sünnitanud ainult südamevalu ja muret. Seesmine hääl ütleb mulle, et see nii on kõige parem.“

Silmapiilgu lamas ta rahulikult, siis haaras ta äkki mu kae ja sosistas:

„Seal nad seisavad sirges reas“...

**Aukülalised vabadus-
päeva paraadl.**

Riigivanem J. Tõnisson, sõjaminister kindral N. Reek, Läti välisminister A. Balodis, välisminister H. Rebane, saadik J. Seskis. All vasakul: riigivanem peab kõnet.

August Koff.

Episood okupatsiooniaegsete vallavanemate elust.

V. NEGGO.

See oli 1918. a. kevadel. Eestis valitses Saksa võimude raudrusikas. Maa ägas võimetus vihas selle all. Kohalikud sakslased aga hõiskasid ja valmistusid innukalt Balti hertsogi hoovkonna elule. Näis olevat kätte jõudnud aeg, missugust nende ridades juba oodati aastakümneid, mil võiks kord jälle taltsutamata mängida kõikvõimsat isandat, küsimata, hoolimata maa pärisrahva saatusest. Eestlased aga orjasid neile pealepandud koorma all, käisid ringi süngel silmil, väliselt küll rahuliku ilmega, seesmiselt aga hambaid kiristades ja oodates aega, mil saaks raputada oma turjalt kogu selle saasta ja rämpsü . . .

*

„Kas kuulete?“

Ma kuulatasin, aga peale haavatute surutud oigamist ei kuulnud ma midagi.

„Trumm,“ ütles ta nõrgal häälel, „kas te teda ei kuule? Trumm hüüab mind.“ Ta sirutas käed ta järele, nagu tahaks teda kallistada.

„Kas kuulete,“ jatkas ta, „see on häire. Seal nad seisavad sirges reas. Kas te

Oli lihavõttepühade kolmas päev, pehme ja päikesepaistene. Saare talu omanik, sakste poolt ametist tagandatud vallavanema asemel Rannu valla vanemaks määratud August Koff, lamas kõverasse, kägarasse tõmmatuna oma voodis ja oigas äärmises valus.

Muidu oli ta tüse ja kõrgekasvuga ning iseteadva ilmega mees, mees, kes nii kergesti ei millegi eest tagasi ei kohku, kes alati on harjunud kindlalt sammuma oma rada, et tulgu, mis tuleb, mees, kes oma kindla selge vaatega alati vaatas teisele otse silmi, nõnda et vähe oli neid, kes ta otsekohest vaadet kaua oleksid suutnud välja kannatada, mees, kelle silm võis paisata

ei näe, kuidas täakide pikk joon päikese käes sädeleb. Nende näod hiilgavad — nad võtavad püssi tervituseks — kindral tuleb. Ma ei või aga talle otsa vaadata, liialt särab kiirte pärg ta pea kohal. Ta vaatab mulle otsa — ta naeratab — ta kutsub mind — see on . . .“

Ütle mata jäänud nimega huultel sirutas ta end laudadel ja jäi vaikselt lamama . . .

välku, kuid võis olla ka lapselikult õrn ja heasüdamlik, — jah, säärane oli August Koff muidu. Täna aga oli ta võimetum võimetuist, kägeras ja kõssis, ilme tuhm ja täis valu, oiged huulil... tal oli metsikum — kõhuvalu, mida ta iganes varem oli tunnud oma möödunud neljakümne eluaasta jooksul.

Elutoa välisuks kriuksub õlitamata hingedel, sisse astub umbes kahekümneviieaastane noormees ja vaatab toas ringi; mitte kedagi silmates võtab ta ninalt prilli, puhastab selle hoolikalt külmast toa soojusesse astumisel tekkinud higiaurust, asetab ta siis uuesti jälle ninale ning vaatab veel kord ringi. Siis kõhatab ta.

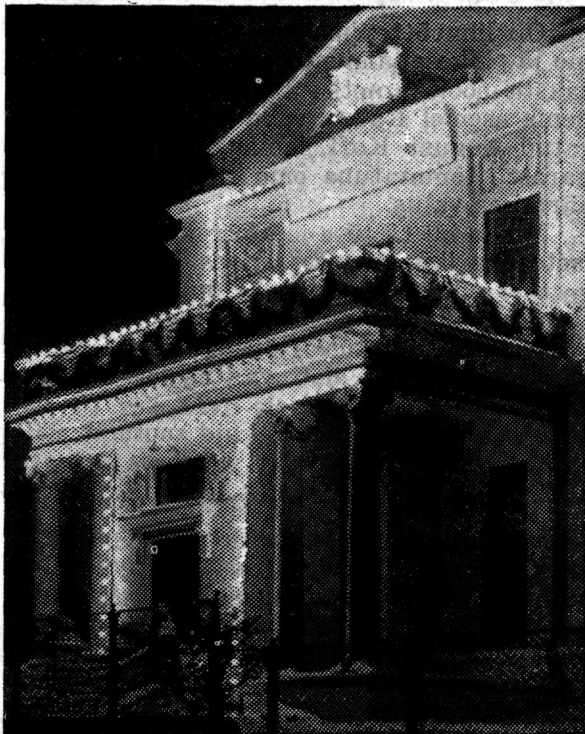
Ta kuulatab... keegi ei vasta; ainult kambrist kostab surutud oie.

Kiirete sammudega astub ta uksele ja vaatab kambrisse. Silmates voodis lamavat kägeras inimkogu pöörab ta selle poole küsimusega: „Kas peremees ka kodus on?“

Voodist vastab jällegi oie.

Voodile lähemale astudes hüüab noormees äkki imestanult: „Ah, teie see oletegi! Aga, mis on ometi teiega juhtunud?“

„Kõht... ramp...“ kogeleb peremees kahe oige vahel... „Aga mis siis kuulub?“

Põllutööministeeriumi maja vabaduspäeva õhtul ilutledes.

Noormees tõmbab toaukse kinni, istub voodiservale ja hakkab elaval keelel vallavanemale seletama: „Vaadake, meie sakslastel, kes juba mõne nädala eest keiser Wilhelmile pakkusid Balti hertsogikrooni, on kavatsus neil päevil luua mingit maa esindust, millesse nende käsutusel kuuluksid ka linnade ja valdade esindajad, kes tolele rüütelkonna poolt tehtud pakumisele peaksid andma kogu maa, eriti aga ka Eesti talurahva sanktsiooni. Elab ju nüüd kogu maailm rahvaste enesemääramise õiguse tähe all ning seda enesemääramise otsust, mõistagi ainult teatud, neile soovitavas suunas, tahetakse nüüd Eesti vallavanematelt kätte saada surveabinõude käsitlusele võtmise ning vägivalda tarvitamise teel. Tulin eile Tartust, kus mulle Eesti juhtivate tegelaste poolt ülesandeks tehti võimalikult kõiki vallavanemaid hoiatada, et nad ei laseks end viia libedale teele. Tegutseda tuleb kiiresti, sest juba kolme päeva pärast on siinsed vallavanemad kasutatud ilmuma Rõngu, et teha Saksamaa külge liitumise otsus ning valida oma esindaja Riia Landesversammlungisse ja Eesti-Liivi-Kura- ja Saaremaa ühendatud Landesrathi seda otsust seal kinnitama ja oma esindajate kaudu Saksamaal keiser Wilhelmile edasi andma meie palve vastu võtta Balti hertsogiriigi krooni.“

Noormehe, kelle asja lihtsustamiseks nimetame Sanderiks, jutustuse ajal oli vallavanem ikka rohkem ja rohkem muutunud tähelepanelikuks, kuni ta viimaks oigamist sootuks unustades hämmastunud näol ja pärani silmil kõnelejale otsa vahtis.

Praegu alles tuim silm vilkus peas nagu noorel kullil, siis pahvatas ta äkki: „No, kurat ja põrgu, mis see siis peab tähendama?“

„See tähendab, kallid Koff, et tahetakse meie maad ära anda, ära anda kõige jämedamal kombel, ning et selle äraandmisega peavad toime saama meie maa vallavanemad.“

„Ei seda küll ei sünni, seda ei tohi sündida!“ kärgatas vallavanem ja ajas end voodiservale istukile, aga... „oi, oi, oi...“ kahmas ta äkki kahe käega jälle kõhust kinni ja langes lõõtsutades ja koldesti nägu krimpsutades uuesti sängi pikali.

„Jah, seda ei tohi küll sündida,“ kinnitas noormees ta sõnu, „kuid, et see mitte ei sünniks, selleks tuleb kohe tööle asuda, tuleb kohe vallavanemaid hakata or-

ganiseerima, muidu võiksid nad oma teadmatuses tahtmatult muutuda maa äraandjateks. Ning seepärast, armas Koff, pange hobune kohe ree ette ja alustame sõitu teiste vallavanemate juure, et neid hoiatada ähvardava ohu eest.“

„Jah, võtke mu hall mära tallist, rakendage ta ette ning asuge Jumala nimel teele. Teil on õigus, teisi peab hoiatama ning aega pole raisata,“ oli Koff kohe nõus iga sõna vahel uues valuhoos ägades ja oiates.

„Hobuse panen juba ette, ärge seepärast muretsege, aga teie peate tingimata ise kaasa sõitma, muidu ei tule asjast midagi välja.“

„... Oi, oi, oi... ei mina küll sõita saa, sest vaadake, missugune ma olen, ... see

te ju väga hästi, et vist keegi vallavanemaist nagu ei tahaks ju hakata säärase asja algatajaks, mis kergesti võib lõppeda vangilaagriga, kui mitte veel millegi hullemaga, on aga üks neist juba kahe käega asja küljes kinni, siis kasvab ka nende teiste julgus ning ei sõanda vist keegi enam teistest maha jääda.“

„Aga ma ei saa, te näete ju, et ma ei saa, kuigi ma tahaksin kõigest ihust ja hingest.“

„Te peate saama, Koff, — isamaa kutsuub teid, — te peate saama!“ sõnas Sander nüüd pühalikul häälel oma pilke Koffi omadesse kiindes.

Kaua vaatasid nad üksteisele otsa, puhas ja selge oli see pilk, millega nad tungisid üksteise südame põhjani... Ümber-

Vabaduspäeva paraadilt: Kalevlased paraadimarsil.

pagana kõht... teeb mu päris sandiks ja võimetuks, ei, ei, te peate juba üksi sõitma, sest näete ju isegi, et ma ei saa...“

„Pole parata, kallid veli, näen, et kannatate pörguvalu, kuid teie mittesõitmine võiks tähendada kogu asja äpardumist. Teate ju isegi, et ma siin ümbruses peale teie ei tunne ühtki vallavanemat. Ning kui mina, võhivõoras inimene, üksinda hakkam ajama asju, siis võin kergesti sattuda olukorda, mis kogu ettevõtte nurja ajab. Pealegi ei tea teised vallavanemad, kas nad mind usaldada võivad, kas ma pole mõni sakslaste poolt läkitatud provokaator. Olete teie aga kaasas, siis on asjaolu sootuks teine, sest teid nad kõik tunnevad ning usaldavad ning teie vastutate minu eest nende juures. Samuti tea-

ringi vaikus. Ainult üksik päikesekiir tungis akna kokkutõmmatud kardinade vahelt läbi ja mängles nende näol... Ning nad mõistsid üksteist... Siin polnud tegemist miski hariliku asjaajamisega, mida võib teha, võib ka tegemata jätta. — Siin seis kaalul kõik, mis neile mõlemile oli püha ja armas.

„Pange hobune ette... ma kobin seniks voodist välja, ning peaksin ma kas või teel maha kärvama, aga ma tulen kaasa,“ sõnas viimaks vallavanem kindlal häälel.

Rõõmus helk sähvas noormehe silmi, ta surus sõnalausumata Koffi kätt ja lahkus toast.

Veerand tunni pärast istusid mõlemad reel, hall mära liputas sabaga ja pistis

elavas sörgis üle põldude viivat taliteed maantee poole jooksu.

Tee maanteeni oli hea ja kerge. Ent maantee ise oli paljas ja konarlik, siin-seal teeveerel ainult leidus veel pisut lund. Regi hüples ja kargles ühest roopast teise, ning iga ree järsku liigutust saatis haige vallavanema järjekordne oie. Ta pitsitas küll huuled kokku ja vandus teisekorra päris trükimusta kannatamatuil sõnul, kuid iga järsk raputus kiskus siiski ikka jälle ta kokkupitsitatud huulilt valusa oige.

Viimaks ei kannatanud ta seda enam välja, ulatas ohjad Sanderile ning kargas reelt maha, et kõrval kõndida.

Ent ka kõrvalkõndimine polnud haigele mehele kerge ning sünnitas talle põrgulist valu. Sest nüüd pidi ta end hoidma sirgena, mis talle pikapeale muutus sama võimatuks kui hüpleval reel istumine.

Hea nõu oli kallis. Tagasi ei tahetud pöörduda, ent edasisaamine oli ka pea võimatu.

Seal tuli vallavanemale äkki mõte. Ta astus ree jalastele, langes kõhuli kanakorvi korjale ja kummardas pea üle korja reel asuvatesse heintesse.

See oli ainuke poos, milles ta nähtavasti suutis vastu panna, teda piinavaile põrguvaludele.

Ning nõnda nad jätkasidki teed. Sander istus reel ja ajas hobust, vallavanem Koff rippus kägaras kõhuli ree kanakorvi korjal ja oigas ainult vahete-vahel valusalt.

Edasi, ikka edasi naabri, Valguta vallavanema poole, ning sealt jälle edasi mööda lumetuid maanteid, läbi luhtade ja metsade, üle põldude ja nurmede... vallavanema juurest vallavanema juure...

*

Mõni päev hiljem. Rõngu vallamaja hoov. Koos nelja ümberkaudse kihelkonna vallavanemad, peale Kirepi Ottase ja Rõngu Huigi, kes istuvad vallamajas ja

ajavad juttu Puka v. Samsoni ja Saksa Feldpolizei ametnikuga, ja Rannu vallavanema August Koffi sulane Sander. Vallavanemad on kogunud rõngana Sanderi ümber, kes neile poolsosinal midagi innukalt seletab. Kuulduvad vaid suurema rõhuga avaldatud laused, nagu: „tunnistate ainult Eesti Maanõukogu seaduslikuks Eesti maa ja rahva esindajaks,“ ... „teil puuduvad volitused teha otsuseid maa nimel, sest vallavanema ülesanded on administratiivsed, mitte aga poliitilised,“ ... „seepärast ei vali te kedagi,“ ... „otsus peab tehtama ühel häälel“ ...

„Aga,“ lausub üks vallavanemaist, „Ottast ja Huiki ei tea uskuda, äkki häaletavad meie ettepanekutele vastu.“

„Sel juhtumisel, kui on ükski teie ettepanekuile vastu,“ seletab Sander, „peate kohe oma taktika muutma ning ikkagi ära valima ühe ustava mehe, muidu saavad saksad sellega hakkama, et määravad vastuhääletaja lihtsalt Tartu maakonna esindajaks, ning siis on neil seal Riias tarvitada oma ustav käsilane, seda aga ei tohi olla.“

„Aga, keda siis valida, kui just peab valima?“ küsib üks teine vallavanem.

„Siis valime Koffi,“ vastab kolmas.

„Jah, siis valime Koffi,“ on kõik nõus.

„Aga nüüd minge kohtusaali,“ soovib Sander, „muidu võidaks meie nõupidamist siin tähele panna ja see teeks asjale kahju. Jään siia hoovi hobuseid söötma ja jootma, ning kui te seal sees enam ei saa hakkama, siis tulge ükshaaval välja minult nõu küsima.“

„Ettepanekutegijaks jääb siis vallavanem Gross?“ küsib veel keegi vallavanemaist.

„Jah, tema,“ vastab Sander, „andsin talle juba kõik resolutsioonid, mis tulevad läbi viia, kirjalikult kätte. Seepärast olge mureta.“ Nende sõnadega lahkus ta teiste hulgast ja hakkas siiasõitnud vallavanema hobuseid talitama.

Narva maleva lendkool Vaivaras: Piltur tegevuses.

Kodukaitse Simuna jaoskonna juhatus. Vasakult paremale, istuvad:

M. Kalero, A. Liblik, M. Mäggis, seisavad A. Hübner ja M. Vihmann.

Vallavanemad aga astusid paarikaupa elavalt mõtteid vahetades vallamaja poole ning kadusid peagi selle ukse taha.

Kohtusaal Rõngu vallamajas. Laua taga istub Puka v. Samson, ning juhatab vallavanemate koosolekut, kes avaras ruumis istet on võtnud.

„Nõnda siis on meil kohuseks teha otsuseks, et soovime Venemaast lahku lüüa,“ lõpetab Samson oma kõne, „ja liituda vägeva Saksamaaga, kes juba nüüd meid hoiab oma võimsa käega enamlaste kurjuse ja hõeluse eest, kaitseb meie elu ja meie vara, ilma et suudaksime talle seda millegagi tasuda. Ainukeseks tänutäheks, mida talle praeguses olukorras võiksimegi pakkuda, oleks palve meid jäädavalt oma kaitse alla võtta, anda meile seda kõrget kultuuri, mis valitseb ta maal, teha meid õnnelikkudeks inimesteks igaveseks ajaks. Selle otsuse edasiandjaks Riia Landesver-sammlungile peame aga volitama ühe esindaja.

Seepärast panen siis hääletamisele, — kes on Venemaast lahtiütlemise ning Saksamaa külge liitumise poolt?“

Enne kui keegi jõuab tõsta oma käe, tõuseb püsti vallavanem Gross ning sõnab:

„Vabandage, et võtan enne hääletamist sõna, kuid tahtsin tähendada, et meie, vallavanemad, ei tunne end kutsutud ega seatud olevat teha seesuguseid poliitiliselt raskeltkaaluvaid otsusi. Sarnaste otsuste tegemiseks on meie rahva poolt volitatud ainuüksi Eesti Maanõukogu, kes enda möödunud aasta novembris tunnistas kõrgemaks võimuks Eestis ning kelle poolt volitatud vanematekogu ja Ajutine Valit-

sus 24. veebruaril s. a. kuulutas Eesti ise-seisvaks, rippumatuks demokraatlikuks vabariigiks. Seepärast panen ette tänase koosoleku lõpetada ja ei mingit otsust teha, mis kannab poliitilist ilmet.“

Grossi sõnade ajal on v. Samson ikka rohkem ärevusse sattunud. Mitu korda püüab ta kõneleja sõnu katkestada, kuid see ei lase end eksitada ja kõneleb rahulikult lõpuni.

Nüüd hakkab isehakanud koosoleku juhataja pikalt ja laialt seletama, et see on püsti rumalus seesugusele seisukohale asuda, nagu seda väljendas Gross, vaid just ümberpöörduvalt, vallavanemad peaksid tänuvõimalikud olema, et neile on kätte usaldatud võimalus oma tegevusega kaasa aidata maa päästmiseks punaste käest, või, küsib ta, kas soovivad nad siis punaste valitsust oma maal näha? Viimaks seletab ta, et tal pole õigust sarnast otsust hääletamisele panna, nagu seda esitas vallavanem Gross, vaid ainult Venemaast lahtiütlemise ja Saksamaaga liitumise otsust võib ta hääletusele võtta. Lõpetades viimaks oma manitsusi, tahab ta uuesti oma ettepaneku hääletamisele asuda, kuid jällegi tõuseb püsti Gross ja nõuab oma ettepaneku hääletamist.

Vahepeal on paar vallavanemat õues Sanderit informeerinud, et v. Samson ei võta Grossi ettepanekut lihtsalt hääletamisele, ning küsivad, mis teha.

„Siis pangu Gross resolutsioon ise hääletamisele,“ on Sanderi lühike vastus.

Kohtusaalis aga kempleb v. Samson ikka alles vallavanematega, kelledest juba mitmedki teised on sõna võtnud ning samuti Grossi ettepaneku hääletamist nõuavad.

Viimaks võtab sõna jällegi Gross. Ta lausub:

„Olen teinud mitmel korral ettepaneku ja nõudnud selle hääletamisele panemist, kuid koosoleku juhataja keeldub seda tegemast, kuigi see käib igasuguse koosoleku korra vastu. Seepärast kinnitan veel kord, et mina end ei tunne volitatud olevat oma valla rahva nimel tegema sarnaseid poliitiliselt kaugeleulatuvaid otsusi, nagu neid meilt nõuab härra juhataja, samuti ei või mina määrata kedagi oma esindajaks Liivimaa Landesversammlungisse Riias, kuna ma seda Landesversammlungit ei saa tunnistada seadusepäraseks maa esindajaks, kelleks tunnistan ainuüksi seaduslikul alusel kogu rahva poolt valitud Eesti Maanõukogu, kelle kätte ka usaldan otsustamise meie maa saatuse kohta ning kelle tegevuse vägivaldse takistamise vastu avaldan kõige kindlamat protesti. Palun kõiki teisi vallavanemaid, kes minuga ühel arvamisel, oma püstitõusmisega seda kinnitada.“

Üks vallavanem teise järele, nii vana kui noor, ajab selja sirgeks ja pea püsti ning tõuseb oma istmelt, vaikides ühinedes Grossi poolt avaldatud protestiga. Nende silmad löövad lõkkele, nad teavad, nad on võitlusse astunud Eesti rippumatus, maa heakäekäigu ja parema tuleviku eest.

Ainult kaks meest jääb istuma: Rõngu vallavanem Huik ja Kirepi vallavanem Ottas.

Mõlemile tuli see demonstratsioon vist ootamata, sest neid ei usaldatud algusest saadik, ning seepärast neile oma ühiseid kavatsusi varem täiel määral ei avaldatud.

Huik kibeleb oma toolil, kui ikka rohkem ja rohkem vallavanemaid püsti tõuseb ning viimaks ei suuda ka tema enam toolil püsida, — kartlikku pilku v. Samsoni sihis heites tõuseb ka tema.

Nüüd istub ainult Ottas. Ta istub esimeses reas, välisukse lähedal.

Sügav vaikus valitseb saalis. Kõik pilgud kiinduvad Ottasesse, end tema istub rahulikult edasi oma toolil.

Seal lahkub äkki Rannu vallavanema Koffi tüse kogu teiste hulgast. Aeglasel raskel sammul astub ta üle kogu kohtusaali, kuni jõuab toolil püsiva Ottase ette. Siin ajab ta jalad harki, põimib käsivarred rinnale risti ja hakkab oma selge, läbitungiga pilguga Ottast mõõtma.

Tahtmatult tõstab ka Ottas pea ja

nende pilgud tabavad üksteist. Üksisilmi vahivad nad üksteise otsa...

Kaua ei tagane kumbki. Siis aga lööb Ottase pilk segaseks, ta ei suuda enam välja kannatada oma vastase otsekohest selget, ta südame põhja ulatuvat pilku, vilksatades rändab ta pilk juba kõrvale, kuid pöörab ikka jälle mingisuguse imeväe sunnil tagasi Koffi näole, ning siin tabab teda ikka jälle selle temasse kiindunud pilk, armutult ja nõudvalt.

Ning vaata, ta nihkub juba toolil edasi-tagasi, ta tõuseb, tõuseb küll ainult vaid toll-haaval, kuid ikkagi tõuseb, kuni ka tema seisab püsti teiste vallavanemate hulgas.

Veel üks viimane terane nagu nool pilk Ottase silmi, ning siis vilksatab hetkeks kerge heasüdamlik naeratus üle Koffi näo ja käsi rinnalt alla lastes, astub ta nagu poleks midagi erilist juhtunud, rahulikult jälle tagasi oma kohale.

Hinge tagasi hoides olid kõik pingul tähelepanuga jälginud nende kahe kõva kivi võitlust üksteisega, ning mõistmata värin nagu veeres üle nende kehade, oli tundmus, nagu peaksid nad siin nüüdsama kohe lämbuma, ent nüüd, kus võitlus oli otsustatud, nüüd vabanesid kõik sellest painajalisest tundmusest, rind hingas kergendatult, süda põksus jälle rõõmsalt, rõõmsamalt kui enne, sest aatelisus oli võidule pääsnud kurjuse üle. Isegi v. Samson ei suutnud tagasi hoida imetlevat pilku Koffi suunas. Esimest korda ehk ta elus valdas ka teda tundmus, et Balti sakslus on alahinnanud Eesti rahva vaimu tugevust, ta tahet olla vaba ja rippumatu.

Liisk oli langenud. Otsus oli tehtud. Oli tehtud ühel häälel ja vastuvaidlematult.

Otsus protokolliti, kirjutati vallavanemate poolt alla, ning siis lahkusid kõik, igaüks oma sihis — kodu poole.

Lühike aeg hiljem sängitati tema poolt palavalt armastatud kodumaa maamulda toosama Rannu vallavanem August Koff, kelle selge ja otsekohene pilk oli otsustanud Rõngus peetud vallavanemate koosoleku, mis lakkamatult püsib meeles kõigil neil, kes sellest osa võtsid, ja mille mälestus ei kustu ka Eesti iseseisvuse võitluspäevade ajaloos.

Ta varises maamulda paremas eas, noore, tugeva mehena. Kas oli ehk selle osaliseks põhjuseks ka too reesõit, mis võeti ette vallavanema juurest vallavanema juure?..

Üleriiklikud suusatamise võistlused Tapal.

Kaitseliidu spordikeskkubi poolt algatatud mõte, korraldada suuremaid ühiseid suusatamise võistlusi, leidis teostamist Tapal 16.—19. veebr. s. a., kus kaitseliit, kaitseväge, politsei ja piirivalve ühisel jõul ja nõul võistlused ära pidasid.

Nende võistluste eesmärgiks ei olnud sedavõrd organisatsioonide paremuse selgitamine suusatamise alal, kui võrd suuasporti propageerimine, selle peale avaliku tähelepanu juhtimine, suuremate suusatajate masside kokkukutsumine ühiseks avalikuks esinemiseks.

Võitjad: mbl. Andresson ja Lille.

Ühiselt kokkuseatud võistluskava järele olid igal võistlusel osavõtjal organisatsioonil oma erivõistlusala, kuna ühiseks võistlusalaks kõikidele osavõtjatele oli 25 klm. suusatamine. Võistluskohaks valiti Tapa, kui riigi keskkoh. Nii kujunesid võistlused välja järgmiselt:

16. veebruaril: a) kaitseväge 10 klm. suusatamine A ja B klassis, b) politsei ja piirivalve 5 klm. suusatamine. 17. veebruaril — kaitseväge 12 klm. patrullsuusatamine. 18. veebruaril — kaitseliidu 3 klm. individuaal- ja 10 klm. patrullsuusatamine. 19. veebruaril — ühine 25 klm. suusatamine.

Sõjaministri nõusolekul ja 1. soomusrongide rügemendi ülema kol-leitn. Kooli lahkel vastutulekul oli korter ja toit kaitseliidule, kaitsevæele

ja piirivalvele võimaldatud soomusrongide rügemendi juures, kus ka võistlejad vagunitesse korterisse mahutati. Kaitseliidu võistlejatele võimaldas vabariigi valitsus tasuta sõidu raudteel Tapale ja tagasi.

Võistluste tähtsuse allakriipsutamiseks olid palutud võistluste apresiidiümisse: kindral Laifdoner, sõjaminister kindral Reek, siseminister hr. Hünerson, kindralstaabi ülem kindral Tõrvand, kaitseliidu ülem kindral Roska, politsei peavalitsuse ülema abi hr. Soomann ja Tapa linnaape hr. Grimm. Riigivanema poolt oli lubatud rändauhind 25 klm. suusatamises rohkem punkte saavutajale.

Saabus esimene võistluste päev. Külma 7 pügalat. Tuiskab tuhklund. Kell 10.30 asuvad starti B klassi mehed kaitsevæelased, 32 meest, 10 klm. suusatamiseks.

Kell 11.00 samalt kohalt lastakse välja A klassi mehi sama maad suusatama. Võistlejaid 30 ümber. Siin paistavad silma juba „vanad kalgad“, kellel mitmed tugevad võistlused selja taga. Stardist lahkudes võetakse kohe kõva tempo, et üksteisest lahti rebida. Varsti hakkab nõrgemate jõud raugema ja tekib hanerida. Varsi on käes B klassi esimesed mehed. Tugeva tempoga läheb esimesena lõpupunktile 7. jal. rüg. rms. Martin Prost, ajaga 45 min. 59 sek. Tema kannul paljutootav noor suusataja 1. jal. rüg. n. a. o. Aleksander Kask, ajaga 46 m. 09 sek. Kolmas on rms. A. Soover (1. soomusr. rüg.) 47 min. 40 sek., 4. rms. B. Kulbas (1. div. suurtükiv.) 47 min. 45 sek., 5. R. L. Viller (ratsarüg.) 47 min. 54 sek., 6. kadett A. Kriisk 47 min. 59 sek., 7. kadett M. Lossman 48 min. 04 sek., 8. rms. R. Loik (sidepatalj.) 48 min. 07 sek., 9. rms. A. Talpak (sidepat.) 48 min. 17 sek., 10. rms. P. Kulmann (allohv. kool) 48 min. 19 sek.

Ei ole kõik B klassi võistlejad lõpupunkti läbistanud, kui neist A klassi esimesed mehed mööda kihutavad. Siin jõuab esimesena kohale n-leitn. A. Veborn 1. soomusrongide rügemendist hea ajaga 42 min. 47 sek., mis ühtlasi ka uus kaitseväge rekord. 2. kadett O. Russmann 44 min. 43 s., 3. n. leitn. O. Mõttus (1. jal. rüg.) 44 min. 55 sek., 4. kadett D. Kiljako 46 min. 51 s., 5. v. a. o. H. Kingsepp (1. jal. rüg.) 47 min. 01 s., 6. major A. Jõgi (kindralstaap) 47 min. 14 s., 7. v. a. o. A. Veldermann (1. soomusr. rüg.) 47 min. 24 sek., 8. v. a. o. P. Rehema (1. jal. rüg.) 47 min. 39 sek., 9. kdt. J. Kuhlbach 47 min. 47 sek., 10. v. a. o. L. Rammus (ratsarüg.) 47 min. 48 sek.

Kell 14.00 asuvad starti politsei ja piirivalve mehed 5 klm. suusatamiseks. Võistlejad kaasa mõned praegused ja endised sportuused. Osavõtjaid kokku 15. Stardist peale asub kohe vedama pikakasvuline piirivalve veltv. Eiber, kes ka esimesena lõpetab ajaga 25 m. 05 s., 2. n. a. o. Rosin 27 m. 16 s., 3. konstaab. Laupmann 27 m. 40 s., 4. veltv. Blumberg 27 m. 42 s., 5. pol.-kooli kasvand. Laurson 30 m. 25 sek., 6. konstaab. Steinberg 30 m. 37 s.

Teise võistluspäeva hommikul hakkavad kokku valguma kaitseliitlased. Esimestena jõuavad kohale Viru maleva mehed, vanameister And-

resson oma õpipoistega. Terve öö läbi tuli mehi kohale, küll kol-leitn. Kooli poolt Tapa jaama vastu saadetud erarongiga, küll jala, küll hobustel, nii et 18. veebruari hommikuks oli Tapa mõisa kogunenud võistlejaid kaitseleitlasi 115 meest.

Kell 10.00 algasid kaitseväe väeosadevahelised 12 klm. patrullsuusatamise võistlused. Võistlusmeeskond koosnes ühest ohvitserist, ühest all-ohvitserist ja kahest reamehest. 24 tundi enne võistluse algust anti igale meeskonna juhile, ohvitserile, kaart, millele oli ära tähendatud võistluse algus-, lõpp- ja kontrollpunktid, kust läbi tuli joosta. Lähema tee valik jäi meeskonna juhi hooleks, kes sellega varem pidi tutvunema.

Võistluste tulemused:

I. 1. jal. rüg. meeskond koosseisus: Ltn. Puusepp, v. a. o. Kingsepp, rms. Preem, rms. Räästas — aeg 58 min. 44 sek. II. 1. soomusr. rüg. meeskond koosseisus: n. leitn. Veborn, v. a. o. Veldermann, rms. Soover, rms. Pust — aeg 1 tund 00 m. 25 sek. III. Sõjakooli meeskond koosseisus: n. leitn. Nõmmik, kadett Šmitte, kadett Tomp, kadett Kell — aeg 1 t. 00 m. 55 sek. IV — 10. jal. rüg. meesk. koosseisus: n. ltn. Parek, kpr. Siinor, rms. Tšutšelov, rms. Koorik — aeg 1 t. 00 m. 59 sek. V — ratsarüg. meesk. koosseisus: n. ltn. Lossmann, kpr. Tachella, rms. Viller, rms. Põlendik — aeg 1 t. 02 m. 13 sek. VI — 1. div. õppekomp. meeskond koosseisus: n. leitn. Pliisnik, veltv. Rääk, kpr. Utrov, kpr. Ustermann.

Kolmandal võistluspäeval asub platsi kaitseleit oma rohkearvulise võistlejateperega. Hommikul saabuvad Tapale kaitseleitülem kindral Roska, kindralstaabi ülem kindral Tõrvand ja kaitseleitülem peastaabi ülem kol-leitn. Maide.

Mõni minut enne kella 10 asuvad 3 klm. suustajad rahvuslikkude lippudega märgitud stardijoonele, 64 võistlejat. Rekordiline arv kogu võistluste kohta. Täpselt kell 10 kõlab stardipauk, ja

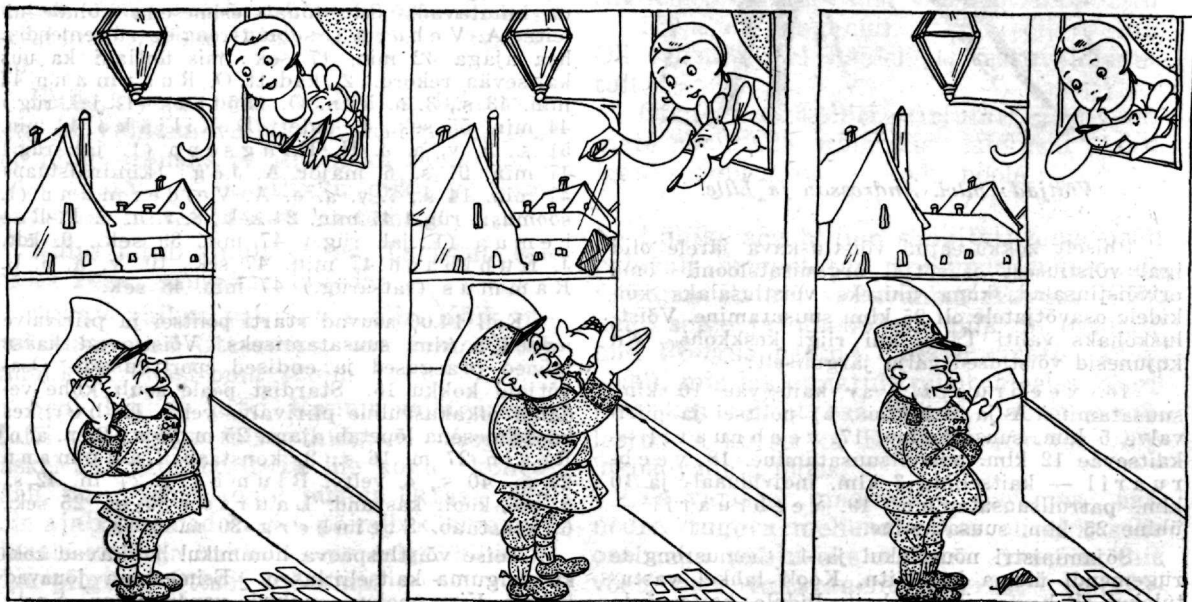
terve mass hakkab liikuma. Vanameister Andresson tugeva tempoga rebib ette, kannul tema paljutöötav õpilane Lille, siis ülejäänud trobikonnas. Tagasitulekul suureneb vahemaa veel ning lõpujoonel asuvate pealtvaatajate ergutus-üüete saatel läbib Andresson esimesena finiši ajaga 14 min. 8 sek., hiljem jõuab kohale Lille — mõlemad Viru malevast. 3. mlvl. E. Papa (Harju) 14 min. 20 sek., 4. A. Harakka (Narva) 14 min. 52 sek., 5. F. Petrov (Tallinna) 15 min. 06 sek., 6. A. Verder (Viru) 15 min. 16 s., 7. J. Koovit (Sakalamaa) 15 min. 23 sek., 8. E. Lillberg (Tartumaa) 15 min. 41 sek., 9. S. Viirmann (Järva) 15 min. 53 sek., 10. G. Rätšnik (Tallinna) 15 min. 59 sek.

Kell 14 algab patrullsuusatamine. Stardib kolmeistkümmend meeskonda, igähes 3 meest ja üks reservist. Meeskonnal tuleb peale 5 klm. suusatamist lasta 150 mtr. pealt vabast asendist 15 lasku rinnakujulisse roheliseks värvitud märklaua ning peale laskmist veel maha söita 5 klm. Iga tabavus annab meeskonnale ajaedu 1 min., mis üldajast maha arvatakse, kuna 0 tabamust lisab üldajale juure 10 min. Reserv võib asendada ühel või teisel põhjusel võistlusest väljalangenud meeskonna võistlejat, kuid võtab laskmisest osa ainult sel juhul, kui ta väljalangenud võistleja asendab enne laskerajale jõudmist.

Loosi järjekorras lahkuvad stardist: 1. Peterseri ja Tallinna malevad, 2. Harju- ja Tartumaa (Tartumaa malev jääb starti hiljaks ja langeb võistlusest välja), 3. Tartu ja Narva, 4. Valga ja Võru, 5. Pärnu ja Lääne, 6. Sakalamaa ja Järva, 7. Viru malev. Võistluse ajaks tõuseb külm tuul ja ühenduses sellega kerge tuisk teeb võistlustingimused raskeks.

Möödub üle tunni ja mäeseljäandiku tagant paistavad meeste pead, siis ilmuvad silmapiirile meestekogud ja 1 tunni 15 min. järele peale esimeste meeskondade stardist lahkumist läbib lõpupunkti Tallinna maleva meeskond. Järjest jõuavad üksteise järele kohale meeskonnad. Sel-

Armastuskirjad.

gub, et mõned meeskonad on kaunis tugevat söitu teinud, neist varem väljasõitnud meeskondadest mööda kihutanud. Nii kihutas Viru meeskond paarist meeskonast mööda, saavutades parima aja 1 tund 42 sek. Ka laskmises saavutas ta parima tagajärje, nimelt 4 tabamust. Meeskonna koosseisus oli: mlvl. Andresson, mlvl. Lille, mlvl. Verder, komp. sp. peal. Räästas. Üldine aeg 60 m. 42 sek., tabamusi 4. Lõputagajärg 56 min. 42 sek. 2. Harju maleva meeskond koosseisus: mlvl. Dunkel, mlvl. Sams, komp. peal. Sams, mlvl. Sepp. Üldine aeg 73 min. 37 sek., tabavusi 2. Lõputagajärg 1 tund 11 min. 37 sek. 3. Narva maleva meeskond koosseisus: komp. p. abi Munak, mlvl. Niilov, mlvl. Luutus, mlvl. Harakka. Üldine aeg 62 min. 58 sek., tabavusi 0. Lõputagajärg 1 tund 12 min. 58 sek.

Saabus võistluste suurpäev, 19. veebruar, kus avanes võimalus pikemas maas, 25 km. suusata-mises, külg külje kõrval võisteldes üksteisega jõudu proovida, sest oli ju kaalu peal riigivanema auhind. Hommikuse rongiga Tallinnast jõudsid kohale sõjaminister kindral Reek, politsei peavalitsuse ülema abi hr. Soomann, rida kõrge-maid politseiametnikke, ajakirjanikke ja asjast huvitatud pealtvaatajaid.

Start on märgitud suurte rahvuslike kude ja väikeste punaste lippudega 800 mtr. kaugusel Tapa mõisast, mäeseljandikul. Paksu lume peale vaatamata koguneb stardi juure rohkesti pealtvaatajaid. Kell 12.20 rivistatakse üles stardi joonel ühte viirgu kõik võistlejad organisatsioonide kaupa. Kell 12.25 jõuab starti aupresidium eesotsas sõjaminister kindral Reek'iga, kes võistlejaid tervitab. Kell 12.30 kõlab stardipauk ja võistlejad tormavad otsesuunas edasi metsa-serval lehviva rahvusliku lipu poole.

Võistluste tulemused:

Kaitseliidus:

I mlvl. Th. Andresson, Viru malev — aeg 1 tund 55 min. 14 sek., II mlvl. B. Niilov, Narva

malev — aeg 1 tund 55 min. 19 sek., III mlvl. E. Papa (Harju), IV mlvl. A. Harakka (Narva), V instr. J. Teksal (Viru), VI mlvl. E. Lillberg (Tartumaa), VII mlvl. K. Laas (Tartu), VIII mlvl. A. Verder (Viru), IX mlvl. J. Raudson (Tartumaa), X mlvl. L. Reijo (Narva).

Kaitseväes:

I N. ltn. O. Möttus, 1. jal. rüg., aeg 1 tund 50 min. 32 sek., II n. ltn. A. Veborn, 1. soomusr. rüg., aeg 1 tund 50 min. 45 sek., III kpr. O. Tacchella, ratsarüg., aeg 1 tund 52 min. 05 sek.

Politseis ja piirivalves:

I veltv. Eiber (piiriv.), 2 t. 04 min. 49 sek., II konstaab. Laupmann (politsei), 2 t. 07 min. 43 sek., III n. a. o. Rosin (piiriv.).

Riigivanema rändauhinna omandas seega kaitseväge 44 punktiga kaitseliidu 11 punkti vastu.

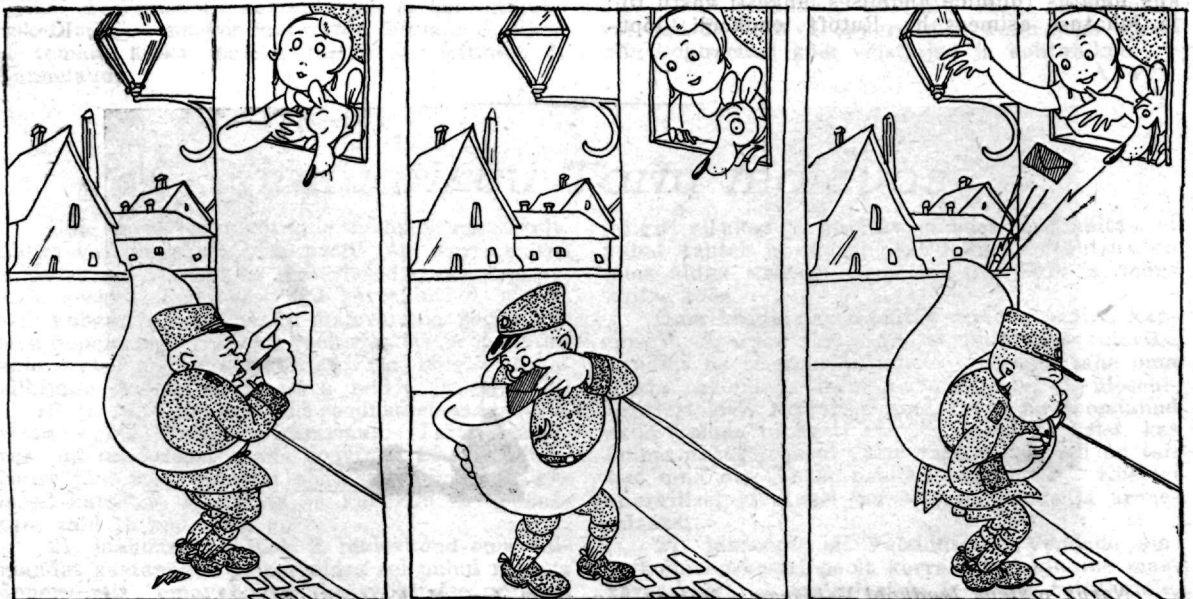
Vabrikantide ühisuse poolt parimale malevale määratud rändauhinna omandas Viru malev 40 punktiga.

Kaitseliidu ülema poolt annetatud kaitseliidu parima 25 km. suusataja rändauhinna omandas mlvl. Andresson. 10 km. patrullsuusatamise rändauhinna Viru malev.

Õhtul kell 21 oli Tapa tuletõrjajate seltsi saalis aktus, mille avas sõjaminister kindral Reek oma kõnega,

Peale kindral Reeki kõneles kaitseliidu ülem kindral Roska. Siis järgnes auhindade ja diplomide väljajagamine.

Pilku tagasi heites möödunud võistluste peale peab tunnistama nad täiesti kordaläinuks. Ühe hoobiga on tabatud mitu kärbest — suusa-sporti arendamises sammutud suur samm edasi, kehalise kasvatusel alal seatud üles ühised ees-märgid ja leitud ühine keel ja tee.

Narva maleva lendkool Vaivaras, 21.—22. I. 1928. a.: Grupp vanemaid malevlasi lendkoolis.

Narva maleva lendkool Vaivaras.

21. ja 22. jaanuaril korraldas Narva malev Vaivara malevkonnas lendkooli, millest võttis osa 32 pealikut ja malevlasi, malevkonna pealikuga eesotsas. Õppejõududeks olid: maleva vanem instruktor lpn. N. Kütt — ühtlasi lendkooli juhataja; Viru maleva instruktor lpn. G. Sooden ja instruktor M. Kangur Narva malevast.

Lendkoolis võeti läbi k. k. ja laskurjagude kaitse, pealetung ja luure nii teoreetiliselt kui praktiliselt, laskeasjandus, vahiteenistus, sisemäärustik ja suusatamine.

Töö, mis kestis hommikust õhtuni, oli täiesti intensiivne. Lendkool asus Vaivara ühismeiereis, kus juhatus ruumide andmises lahkesti vastu tuli ja juhatuses esimees hr. Rutoff lendkooli lõpu-

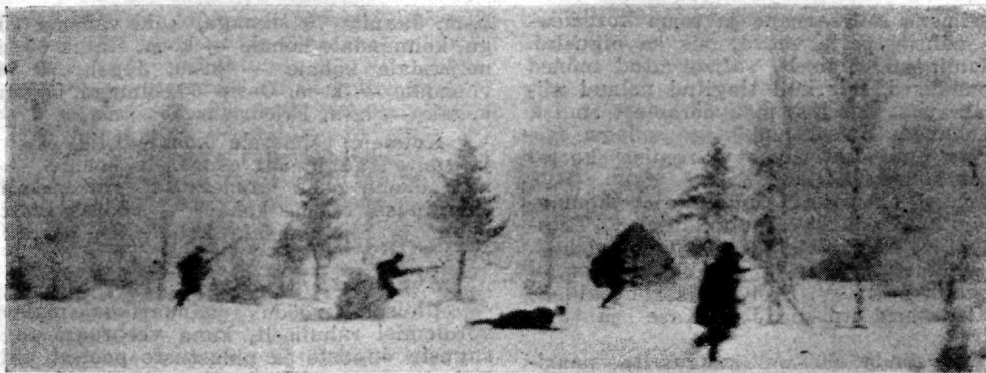
aktusel ühises teelaual kahetsust avaldas, et neil praegusel korral rohkem pakkuda ei olnud kui tühjad seinad, tulevikus aga paremuse poole loodavad, kuna ruume igal ajal lahkesti lubati tarvitada. Naiskodukaitse oli hoolitsenud kehakinnituse eest, missuguse ülesandega omavalmistatud maitsevate lõuna- ja õhtusöökidega kogu lendkooli kiituse ära teenis.

Lendkoolis viibis ka maleva pealik kpt. J. Lepp, kes lendkooli avas ja lõpuaktusel kõiki kaastöö ja lendkooli hea kordamineku eest tänas. Lauldi isamaalaulu, näidati valguspilte ja lõpuks jätkati jalakeerutust parlofonimuusika saatel.

N. K.

Narva maleva lendkool Vaivaras: Maleva van. instr. lpn. N. Kütt püürile juhatusi andmas.

Narva maleva lendkool Vaivaras 21.—22. I. 1928. a. — jagu rünnakul.

Suusavõistlused Tartu malevas.

5. veebruaril kl. 11 peeti maleva suusavõistlusi Raadi-Joora-Roodi-Lembitu laskegallerii ümbruses. Võisteldi 3000 meetri jooksus ja 10.000 meetri patrull-suusatamises. 3000 meetri jooksus oli riietumine vaba, kuna patrull-suusatamisest osavõtja pidi riietatud olema kaitsemalevlaste vormi või kellel see puudub — kaitsemalevlaste mütsis käesidemega. Patrull-suusatamisest osavõtjale anti kaasa püss 45 padrunita ja kõigi tarviliste rihmade ja padrunitaskutega, nagu see ette nähtud ka Tapa ülemaaliste suusavõistluste eeskirjas. 5000 meetri läbijooksul tuli 5 padrunit ära tarvitada laskmiseks Saksa rinna kujulisse märklauda, millest iga tabavus andis 1 minuti aja edu, kuna 0 tabavust tähendus 3 minutit aja kaotust. Lahkuminek Tapa eeskirjast tabavuste arvestamisel sündis seepärast, et võisteldi üksikult ja mitte meeskonnaga.

3000 meetri jooksust oli osavõtjaid 10 ja 10.000 meetri patrull-suusatamisest osavõtjaid — 5.

Peakohtunikuks oli hra J. Martin. Kurvekohtunikkudeks — A. Koppel, K. Brett, H. Kits. Ajalugejateks — E. Jakobson, B. Leets, E. Kurs ja J. Kork. Starteriks — A. Kondor. Sekretäriks: A. Vilms. Üldkorraldajaks ja kohtunikuks lasketiirus — maleva instruktor leitnant J. Kase ja temale abiks maleva instruktor leitnant J. Kannelaud.

Võistlejad ja kohtunikud kogunesid kell 10.30 2. jalgväe rügemendi II pataljoni lugemistuppa, mis kõige ligemal võistluskohale.

Ilm oli suusatamiseks võrdlemisi soodus, kuid veidi tuuline ja lund vähepoole, mille tõttu mõned jäätunud kohad paiguti suusatamist takistasid.

3000 meetri jooksus tulid kohtadele järgmised kaitsemalevlastel:

1. kohale — Karl Laas — 1. malevk., ajaga 16.19,3; 2. kohale — Endel Arbeiter — 1. malevk., ajaga 17.45,8; 3. kohale — Aksel Mihkelson — 1. malevk., ajaga 19.08; 4. kohale — Elmar Reiman — 1. malevk., ajaga 19.34,8.

10.000 meetri patrull-suusatamises tulid kohtadele järgmised kaitsemalevlastel:

1. kohale — Karl Laas — 1. malevk., — 0 tabavuse juures, ajaga 1.14:58,3; 2. kohale — Elmar Reiman — 1. malevk., — 2 tabavuse juures, ajaga 1.15:01,5; 3. kohale — Endel Arbeiter — 1. malevk., — 1 tabavuse juures, ajaga 1.15:15,1; 4. kohale — Aksel Mihkelson — 1. malevk., — 0 tabavuse juures, ajaga 1.21:43,5.

Kolm esimest võitjat mõlemast võistlusest omandasid auhinnad, mis anti välja samal päeval kell 18 maleva õpperuumis, kuhu seks ajaks olid kogunenud kõik võistlejad ja kohtunikud.

A. V.

Jaonuarikuu Tartu malevas.

Uue aasta vastuvõtmine möödus rahulikult. Üldist vastuvõttu maleva poolt ei korraldatud ja seepärast viibisid ka malevlastel oma perekondade keskel. Selle eest aga korraldati 6. jaanuaril Vabadusristi Vendade malevkonna poolt maleva õpperuumis jõulupuu malevlastele ja kutsutud külalistele, mis hästi õnnestus ja kõigile koosviibijale koduse ja mugava mulje jättis.

16. ja 17. jaanuaril olid soodustust saada soovijate katsed Lembitu kasarmus. Tartu malevast oli soodustust saada soovijaid 20 malevlast. Neist jäid mõnesugustel põhjustel mõned malevlastel katsetele ilmumata ja kahekuulise soodustuse said 15 malevlast.

21. jaanuaril pühitses 2. malevkond oma kolmandat aastapäeva ja korraldas sel puhul maleva õpperuumis omavahelise koosviibimise, mis oli

kõigiti sisukas ja huvitav ja veel kord näitas, et vabal tahtel ja ühisel jõul määratu tähtsus on meie üldise arenemise mõttes tegelikus ja kodukaitse töös.

Oma käsikirjas toonitab maleva pealik, kapten V. Saarsen ka seda, et paremaks tuleviku pandiks on sisemine üksmeel ja kindel tahe oma jõudu rakendada isamaa-armastusele ja ülesehitavale tööle. Näitab, et malevkond on koondanud enda ümber rohkesti töökaid mehi ja naisi, kes kolme aasta jooksul palju tänuväärt tööd on teinud oma otsekohe pealiku kapten F. Kösteri energilisel juhatusel malevkonna eduks ja arenemiseks.

27. jaanuaril oli Vabadusristi Vendade malevkonna orkestri poolt korraldatud kinnine maskeeraad-ball, — malevlastele ja nende tuttavatele,

Õhtu oli esimene sellesarnane ja tema korraldamisega oli nähtud palju vaeva, mis ka õigustab tema kordamineku üldiselt, väljaarvatud mõned väikesed puudused, mis küll tingitud polnud nii palju korraldajaist kui just piduvõrredest endist, kes vast kohaneda ei suutnud kõige sellega, mis pakuti. Pole aga kahtlust, et järgmisel korral juba kõik on selles teadlikud.

29. jaanuaril oli maleva kuulipildujate komandol laskevõistlus raskeist kuulipildujaist Tähtvere laskeväljal. Osavõtjaid oli 10 malevlast. Võistluste üldkorraldajaks ja peakohtunikuks oli komando pealik n.-lt. V. Freivald ja kohtunikeks maleva instruktorid ltn.-did Joh. Kase ja Jul. Kannelaud.

Laskmine sündis 600 m. kauguselt, paari-kaupa. Oli seatud üles neli kuju ühel joonel, 6-meetrilise vahemaaga. Igale laskurile anti 50 lintilaaditud padrunit, kuna aeg oli piiramata.

Paremaks laskuriks ja esimesele kohale tuli k.-m. Hausenber 70 silmaga teisele kohale —

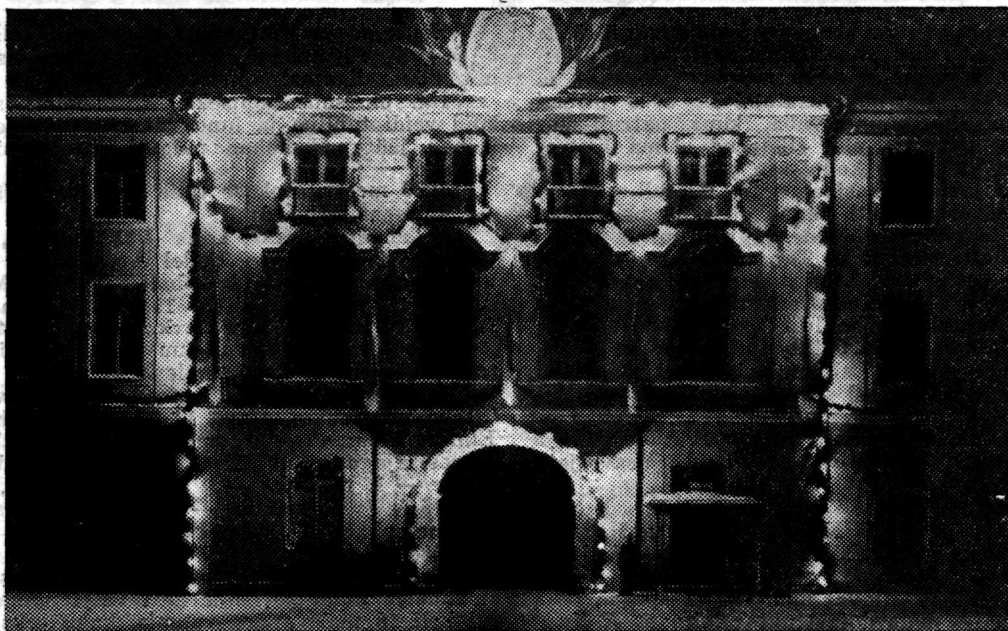
k.-m. Jaanits 70 silmaga, kuid vähema tihedusega, kolmandale kohale — k.-m. Hallik 65 silmaga, neljandale kohale — k.-m. Jegel 60 silmaga, viiendale — k.-m. Ossip 60 silmaga ja kuuendale kohale — k.-m. Friedrichs 55 silmaga.

Kolmele esimesele kohale olid ette nähtud järgmised auhinnad: esimesele kohale — kaitseliidu ülema poolt annetatud väikesekaliibriline spordipüss, teisele kohale — pödrasarvest peaga puss ja kolmandale kohale — harilik lihtne puss.

Auhinnad anti kätte 1. veebruaril.

Üldiselt möödus jaanuarikuu maleva elus võrdlemisi rahuliselt, kuna veebruarikuu mitmesuguste õppuste ja pidustuste poolest palju töökam ja elavam tootab olla.

Maleva naiskodukaitse on hoolitsenud ka malevlaste vaimlise külje eest ja selle tulemusena avatakse veebruari alul maleva õpperuumis lugemislaua malevlastele. A. V.

Toompea loss vabaduspüha eelõhtul ilutuledes.

Kaks möödunud nädalat.

Ei saa siingi teisiti, kui peab selle puhtkroonikalise üleslugemise alul nimetama meie iseseisvuse 10. aastapäeva, selle pidustusi ning sündmusi nende puhul. Olime ju meie, kaitseliitlased — nii mehed kui naised, siin agaramad ja tegevamad kaasatõmbajad. Aga just seepärast ärge me peatugem selle juures pikemalt kui vast post scriptumiga: need olid pidulikud päevad, olid meeltüendavad silmapilgud; aitame kõik kaasa, et 15 aasta pärast pühitseme 25-ndat ja 90. aasta pärast meie lapselapselapsed 100-dat!

Nädal enne iseseisvuspäeva käis meie liitlase Läti pealinna Eesti delegatsioon, eesotsas välisministri H. Rebase ja A. Teetsoviga, pidamas Eesti-Läti majanduskonverentsi tolliuniooni ja ajutise kaubanduslepingu ettevalmistamiseks. Konverentsil valitses hulga aja järele otse-

kohene ja liitlastekohane üksmeel. Leiti võimalused läbirääkimiste jätkamiseks ja majanduse koordineerimiseks, milleks lähemal kuul oodata uusi läbirääkimisi.

Just iseseisvuspäeva laupäeval ja ka iseseisvuspäeval peeti Tallinnas esimene Eesti-Läti ajakirjanduse konverents, kus valitses kõigiti sõbralik ja häid ennustusi andev meeleolu. Konverentsi olulisemaks tulemuseks oli Eesti-Läti ajakirjandusbüroo asutamine, milline peab kõigiti ühtlustama Eesti-Läti ajakirjanduse tööd liidu propageerimises ja rahvaste ning riikide igakülgse lähendamises. Ühtlasi otsustati järgmine Eesti-Läti ajakirjanikkude konverents, millest võtaksid osa ka teiste lähemate riikide ajakirjanikud, pidada sügisel, Läti iseseisvuspäeva puhul Riias.

Eesti-Vene piiril on viimaste päevade jooksul olnud mõnedki elevust ja teataval määral ärevustki tekitavad vahejuhtumised. Nii sõitis mõlema poole piirivalve tule all üle piiri Venest Eesti üks tundmata ratsanik, kelle hobune pärast metsast leiti, kuna mees ise nähtavasti veata ja ka tabamata jäi. Teiseks vahejuhtumiseks oli kellegi Krivonoi tabamine, kes varem tuntud äärmiste pahempoolsete vaadete pooldajana ja hiljem salaja üle piiri Venesse kadus. On põhjust arvata, et Krivonoi tagasitulek ei sündinud ainult lihtsast kojuigatsusest, kuna ta juurest leiti suurem hulk Eesti raha, mida võimatu Venes ilma teatavate asutuste kaasabitä saada. K. viibib praegu uurimise all.

Majandusuudistest on tähtsamaks Eesti tikumonopoli kasulik rentimine vägevale Rootsi tuletikutrustile, kes faktiliselt juba ammu meie turu ainuvalitsejaks. Lepingu põhjal saab Eesti

trustilt suuremad summad raha, mida kuuldavasti kasutatakse uute raudteede ostmiseks.

Välisuudistest on tähtsamaks Leedu vastus Poolale, milles viimaks ometi antakse nõusolek otsekoheste läbirääkimiste algamiseks. Need algavad aga alles pärast Rahvasteliidu nõukogu istungit Leedu nõudmise järele Königsbergis.

I danaaber SSSR pühitses 25. veebruaril suure aplombi ja propagandaga punaväe 10. aasta juubelit. Punaväes oli ametlikkude andmete järele 1927. a. arvult 562.000 meest, selles 90½ tuhat kommunisti. Väejuhtidest oli 48,1% kommunistid, 48% — komm. noorsoolased ja 47,1% parteitud. Rahvuste järele oli sõjaväe 64,8% venelasi, 17,4% ukrainlasi, 4,2% valgevenelasi, 2,1% juute ja 2,2% tatarlasi. Teisi rahvuseid vähem kui 2% igast.

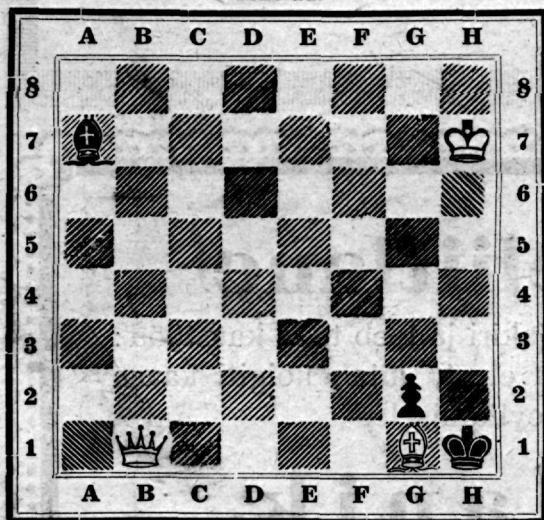
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 49.

Kokku seadnud O. Jevetski (Tartus).

Mustad.

Valged.

Valged : K h7, L b1, O g1.

Mustad : K h1, O a7, E g2.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Lahendusi palutakse saata järgmisel aadressil: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeister.

A. Burmeisteri ülesande nr. 46 lahendus.

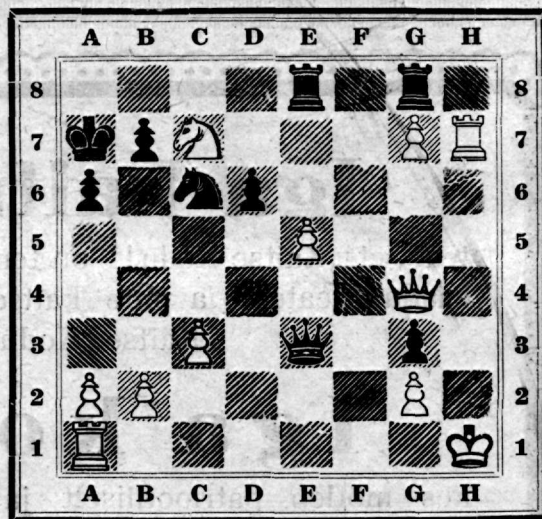
1. L e2 — f2, O h4 : f2,
2. O h6 : g5 annab matt.
1. (L e2 — f2), K d8 — e7,
2. R a7 : c6 annab matt.
1. (L e2 — f2), R b6 — d7,
2. R b8 : c6 annab matt.
1. (L e2 — f2), R b6 — c8,
2. R a7 : c6 annab matt.
1. (L e2 — f2), ükskõik,
2. L f2 — f6 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: B. Käerner, Evald Karp ja stud. techn. V. Teppaks (Tallinnast), Johann Kalmus (Vändrast — ka nr 45), Richard Ollino (Narvast — ka nr. 45), Martin Villemson (Pärnust).

Lõpumäng nr. 29.

Riias mängitud partiis juhtus järgmine seis

Mustad.

Valged.

Järg oli :

Valged. Mustad (dr. Schmidt)

1. . . . , V e8 : e5,
2. V a1 — f1, L e3 — f2,
3. L g4 — f3, V e5 — e1,
4. L f3 : f2+ g3 : f2

ja mustad võidavad.

Kirjavastus.

E. N. Teie lahenduskatse ülesande nr. 48 kohta 1. V f1 — d1+ ei vii sibile, sest järg on K d5 : c4, 2. L f4 — c7+, K c4 : b4 (ehk — d4 ehk O e4 — c6).

Soovitame karjapidajatele:

Roostekindlaid, ühest fükist pressitud tuntud
Daani Frederiksbergi «F. M.», Rootsi A/B.
«Balfic'u» ja Saksa A/G. «Ahlborni» vabrikute

Piimaveo-kannusid

Frederiksbergi «F. M.» ja Rootsi «Lac» väfiga
filterkurnad on kõige otstarbekohasemad.

P. K. «ESTONIA»

Tallinn, Jaani tänav 6.

Telefon 20-90.

Iga kaitseliitlane

teab, et „Kaitse Kodu!“ on tema ajakiri ja teeb talle kaastööd:
saadab teateid ja pilte kaitseliidu elust, aitab kõigiti kaasa
„Kaitse Kodu!“ levitamisele.

Iga kodanik,

kes mõtleb patriootiliselt ja tahab saada tõsist lugemis-
materjali, tellib enesele „Kaitse Kodu!“

Iga ärimees,

kes paneb rõhku oma äri heale minekule, kuulutab „Kaitse
Kodus!“, kelle lugejate arv on suurem, kui kunagi ühel
Eesti ajakirjal olnud või on.